

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดในคดีร้ายแรงของเด็กและเยาวชนชายในครั้งนี้ ซึ่งผู้ศึกษาได้ค้นคว้าและรวบรวมเอกสาร ตำราทางวิชาการและผลงานวิจัยต่าง ๆ ตลอดจนแนวคิดทั้งหลายที่คาดว่าจะประโยชน์ต่อการศึกษา ซึ่งแบ่งเป็นส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน
 - ความหมายของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด
 - แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน
 - ทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน
2. แนวความคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด
3. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดในการศึกษา

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

ความหมายของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

ในการให้ความหมายของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้มีนักคิดและนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้ให้ความหมายที่หลากหลาย ดังต่อไปนี้

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช 2534 มาตรา 4 ได้บัญญัติไว้ว่า

เด็ก หมายถึง บุคคลอายุตั้งแต่ 7 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์

เยาวชน หมายถึง บุคคลอายุตั้งแต่ 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์

แต่ถ้าเด็กที่อายุต่ำกว่า 7 ปี กระทำความผิดอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ (ประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2499 มาตรา 73) ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่าเด็กที่มีอายุไม่ถึง 7 ปี ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ (Immaturity) เพียงพอที่จะแยกแยะว่าอะไรผิดและอะไรถูก (สุชา จันทร์โฮม, 2533, น. 3)

สุชา จันทรโธม (2542, น. 3) ให้ความหมายคำว่าเด็กกระทำผิดว่า หมายถึงเด็กที่กระทำผิดอาญา รวมทั้งเด็กที่กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดสำหรับเด็ก

สุพัตรา สุภาพ (2541, น. 50) กล่าวว่า เด็กกระทำผิด คือ เด็กเกเร เวร่อน ขอบทาน หนีโรงเรียนและที่รุนแรงคือ การกระทำความผิดกฎหมาย คือ การทำร้ายร่างกาย ลักทรัพย์ กระทำอนาจาร และข่มขืน กระทำชำเรา กระทำผิดว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ฯลฯ

ผดุง อารยะวิญญู (2542, น. 3) ให้คำจำกัดความว่าเด็กที่มีพฤติกรรมขัดกับสังคมว่าเป็นเด็กที่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ประพฤติตนไปในทิศทางที่ตรงกันข้ามกับกรอบวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม ประพฤติตนไปในทางที่แตกต่างออกไปจากคนทั่วไปในสังคมที่เขาประพฤติปฏิบัติกัน โดยยกตัวอย่างเด็กกลุ่มนี้ว่า คือ กลุ่มเด็กเกเร เป็นยุวอาชญากร เป็นต้น

การกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในการวิจัยนี้ มีขอบเขตเฉพาะการกระทำความผิดกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายที่มุ่งหมายในอันที่จะป้องกันความเสียหายต่อสังคม โดยบัญญัติว่าการกระทำใดเป็นความผิดและกำหนดโทษที่จะลงแก่การกระทำนั้น ซึ่งสามารถแบ่งแยกการกระทำความผิดอาญาได้หลายทัศนะและความมุ่งหมายได้แก่

1. พิจารณาตามความหนักเบาของโทษเพื่อประโยชน์ของการดำเนินคดีในชั้นพนักงานสอบสวนให้มีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้ การควบคุมตัวผู้ต้องหาเพียงที่จะถามคำให้การถามชื่อและที่อยู่เท่านั้น โดยจะแบ่งความผิดทางอาญาเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 ความผิดลหุโทษ ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

1.2 ความผิดสามัญซึ่งมีโทษหนักกว่าคือความผิดลหุโทษ

2. พิจารณาตามลักษณะอันตรายต่อสังคมตามบทบัญญัติภาคความผิดประมวลกฎหมายอาญา แบ่งตามลักษณะของอันตรายที่เกิดขึ้นแก่สังคม จากการกระทำความผิดนั้น ๆ เพื่อรวบรวมความผิดที่ก่อให้เกิดอันตรายในลักษณะเดียวกันต่อสังคมมารวมไว้ในแต่ละประเภทได้แก่

2.1 ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร

2.2 ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง

2.3 ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม

2.4 ความผิดเกี่ยวกับศาสนา

2.5 ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน

2.6 ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน

2.7 ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง

- 2.8 ความผิดเกี่ยวกับการค้า
- 2.9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ
- 2.10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย
- 2.11 ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง
- 2.12 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์
- 3. พิจารณาตามลักษณะของการกระทำแบ่งประเภทความผิดได้ ดังนี้
 - 3.1 พิจารณาตามลักษณะของการกระทำ กับการกระทำความผิดโดยการละเว้นการกระทำ
 - 3.2 การกระทำที่มีผลปรากฏจึงจะเป็นความผิดกับการกระทำที่ไม่ต้องมีผลปรากฏเป็นความผิด
 - 3.3 ความผิดอันเกิดจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับความผิดอันเกิดแต่การกระทำหลายกรรม
- 4. พิจารณาในแง่ของเจตนาโดยพิจารณาจาก
 - 4.1 ความผิดที่กระทำโดยเจตนา
 - 4.2 ความผิดที่กระทำโดยประมาท
 - 4.3 ความผิดที่ไม่ต้องมีเจตนา
 - 4.4 ความผิดอันเกินเลยไปจากเจตนาที่มี
- 5. พิจารณาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แบ่งความผิดได้ ดังนี้
 - 5.1 ความผิดอันยอมความได้ เป็นความผิดที่ผู้เสียหายจะต้องร้องทุกข์ก่อน รัฐจึงมีสิทธิฟ้องร้องผู้กระทำความผิดได้
 - 5.2 ความผิดต่อแผ่นดิน เป็นความผิดที่รัฐดำเนินการฟ้องร้องได้เอง โดยผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องร้องทุกข์
- 6. พิจารณาในแง่ของศีลธรรม แบ่งความผิด ได้ดังนี้
 - 6.1 ความผิดในตัวเอง เป็นความผิดที่แสดงความต่ำทรามทางศีลธรรม
 - 6.2 ความผิดเพราะกฎหมายห้าม

แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

ฐิตาภรณ์ อุเทนสุต (2543, น. 8-21) ได้รวบรวมแนวความคิดเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเป็นแนวคิดใหญ่ ๆ 6 แนวคิด ประกอบด้วยแนวความคิดสมัยเริ่มแรก แนวความคิดทางนิเวศวิทยา แนวความคิดทางสังคมนิยม แนวความคิดทางชีววิทยา แนวความคิดทางจิตวิทยา และแนวความคิดทางสังคมวิทยา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวความคิดสมัยเริ่มแรก

ในสมัยเริ่มแรกนั้น ความคิดเกี่ยวกับการกระทำผิดกฎหมายของเยาวชนเจริญในประเทศอิตาลีและประเทศอังกฤษ ตั้งแต่ ค.ศ. 1750 แกนของความคิดมีอยู่ว่า คนกระทำผิดกฎหมายก็เพราะความตั้งใจกระทำลงไปเพื่อให้ได้มาซึ่งความสุข แม้ว่าจะต้องประสบกับความเจ็บปวดเพราะถือว่าผลที่ได้รับคุ้มค่าแล้ว ความคิดนี้เป็นความคิดในทางจิตวิทยาแห่งการแสวงหาความสุข (Hedonistic Psychology) Sutherland และ Cressey ได้เสนอความคิดของ Beccaria ซึ่งเป็นนักปราชญ์ชาวอิตาลี โดยได้เน้นว่าคนที่กระทำผิดอย่างเดียวกันไม่ว่าเพศหญิง เพศชาย วัยเด็ก หรือวัยผู้ใหญ่ หรือมีบุคลิกภาพอย่างไรก็ควรจะได้รับโทษอย่างเดียวกัน และโทษจะต้องรุนแรงพอ ๆ กับความผิด ทั้งนี้เพื่อป้องกันการกระทำผิดต่อไป ความคิดของ Beccaria หากเทียบกับที่เป็นอยู่ในขณะนี้ก็มีส่วนผิดอยู่หลายประการ แต่ก็ต้องถือว่าเป็นรากฐานอันสำคัญของกฎหมายอาญาในปัจจุบัน

แนวความคิดทางนิเวศวิทยา

ความคิดเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำผิดกฎหมายของเยาวชนในแนวนี้นี้ยึดหลักที่ว่า การกระทำผิดมีมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับพื้นที่และสภาพแวดล้อมทางสังคมเป็นสำคัญ ซึ่งให้เห็นว่า อัตราส่วนของการกระทำผิดในแหล่งต่าง ๆ มีไม่เท่ากัน Sutherland และ Cressey ได้อ้างแนวความคิดของ Quetelet และ Guerry ซึ่งทั้งสองเป็นนักปราชญ์ชาวฝรั่งเศส หลักการของเขทั้งสองได้เป็นที่ยอมรับในระหว่างปี ค.ศ. 1830-1880 แกนของความคิดมีอยู่ว่า การกระทำผิดที่เกิดขึ้น ณ แหล่งต่าง ๆ นั้น เป็นเพราะความขัดแย้งกันในเรื่องค่านิยม ที่สำคัญคือค่านิยมในทางกฎหมายของบ้านเมืองอย่างหนึ่ง คนในส่วนต่าง ๆ ของประเทศมีค่านิยมที่แตกต่างกันออกไป กฎหมายที่ออกมาไม่สอดคล้องกับค่านิยมที่เขายึดถืออยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยมของชนชั้นต่ำ ในระยะเริ่มแรกของความคิดในแนวนี้นี้เชื่อว่า การกระทำผิดเกิดจากความยากจน ความเสื่อมโทรม และความเลวร้ายต่าง ๆ ในระยะต่อมาบางคนกลับมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกับพวกสังคมวิทยา กล่าวคืออาชญากรรมเกิดขึ้นเพราะสภาพทางชนชั้น

Fletcher ได้เสนอแนวความคิดไว้ว่า คนกระทำผิดกฎหมายก็เพราะตกอยู่ในแวดวงของผู้กระทำผิดในที่แห่งใดแห่งหนึ่ง หรือเคยอยู่ในคุกมาก่อน เขาไม่เชื่ออาชญากรรมเกิดจากความยากจน ความเหงาหรือการมีประชาชนมาก แต่ Shaw และคณะ ได้ศึกษาพบว่าชุมชนที่อยู่กันอย่างไม่เป็นระเบียบ มีความแออัด ไร้กฎหมาย มักจะมีการกระทำผิดของเยาวชน จะมีวัฒนธรรมรองของพวกเยาวชนเกิดขึ้นและอิทธิพลต่อพวกที่เข้ามาอยู่ใหม่ เขตที่มีการกระทำผิดมากของเมืองก็คือเขตที่อยู่แถบใจกลางเมือง

ความคิดทางนิเวศวิทยาที่น่าสนใจมากในปัจจุบัน ก็คือ ความคิดของ Taft and England นักอาชญาวิทยาชาวอเมริกัน ซึ่งได้แบ่งประเภทของเขตที่มีอิทธิพลต่อการกระทำของเยาวชน 7 เขตด้วยกัน คือ

- (1) เขตยากจนโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งมักจะมีการลักขโมยอยู่เป็นประจำ
- (2) เขตชุมชนแออัดที่มีความยากจน ไม่สนใจที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย และมีค่านิยมที่แตกต่างกัน
- (3) แหล่งชุมชนที่อยู่โดดเดี่ยว ขาดจากสังคมที่ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม โดยมีสิ่งกีดขวางทั้งทางกายภาพและสังคม และเป็นเขตที่มีการขัดแย้งทางวัฒนธรรม
- (4) เขตชุมชนอยู่หนาแน่น ไม่มีความสนใจในภารกิจของกันและกัน
- (5) เขตชุมชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่เพียงกลุ่มเดียว (Single Minority Group)
- (6) เขตที่มีแต่ความเลวทราม เป็นที่ซึ่งดำรงให้ความคุ้มครอง มีการค้าประเวณี และเล่นการพนันโดยทั่วไป
- (7) เขตชนบทเสื่อมโทรม เป็นที่หลบซ่อนหรือที่พักของพวกอาชญากรที่มาจากเมืองใหญ่ เขตเช่นนี้ก่อให้เกิดความหวาดกลัวในหมู่ประชาชน

เกี่ยวกับสภาพของดินฟ้าอากาศก็สัมพันธ์กับความมากมายของการกระทำผิดของเยาวชนเหมือนกัน Adams ได้ยืนยันว่า เขตที่มีอากาศร้อนหรืออบอุ่นจะมีการกระทำผิดของเยาวชนมากกว่าในเขตหนาว อย่างไรก็ตาม มิใช่ความร้อนเพียงอย่างเดียวที่ทำให้คนกระทำผิดปัจจัยอื่น ๆ เช่น ปฏิกริยาต่อกัน ความขัดแย้งกัน การมีเวลาว่างมากเกินไป การดื่มแอลกอฮอล์เข้าไปมากเกินไปก็เป็นปัจจัยให้เกิดการกระทำผิดได้ด้วย

แนวความคิดทางสังคมนิยม

เกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำผิดของเยาวชนตามแนวความคิดทางด้านสังคมนิยมนั้น Sutherland และ Cressey ได้เสนอแนวความคิดของ Marx และ Engles ซึ่งได้ชี้ให้เห็นว่าระบบทุนนิยมเป็นต้นเหตุแห่งความชั่วร้าย อันหมายรวมถึงการกระทำผิดของเยาวชนด้วย ระบบทุนนิยมทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบในเรื่องกระบวนการผลิต และการแบ่งรายได้จากการผลิต นายทุน คือ

ผู้แสวงหาผลประโยชน์จากแรงงานของกรรมกร ความไม่เป็นธรรมในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เกิดขึ้นก็เพราะการเอารัดเอาเปรียบของพวกนายทุน กล่าวโดยสรุป ระบบทุนนิยมทำให้เกิดความยากจนข้นแค้น และ ความยากจนนี้เองทำให้เกิดอาชญากรรมและการกระทำผิดของเยาวชนขึ้นโดยทั่วไป ความคิดของมาร์กซ์ เริ่มใน ค.ศ. 1850 จนบัดนี้ก็ยังมีความศึกษาและถกเถียงกันอยู่ แต่ความจริงก็ได้ปรากฏแล้วว่าในประเทศสังคมนิยมยังมีอาชญากรรมและการกระทำผิดของเยาวชนอยู่มาก ในทางตรงกันข้ามในประเทศเสรีนิยมบางประเทศ เช่น ญี่ปุ่น อังกฤษ เกาหลีใต้ กลับมีอาชญากรรมน้อย ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมจึงไม่อาจแก้ปัญหาอาชญากรรมได้

ทฤษฎีทางสังคมนิยมที่กล่าวถึงปัญหาอาชญากรรมและการกระทำผิดของเยาวชนโดยตรง และเป็นที่กล่าวอ้างถึงอยู่บ่อย ๆ ได้แก่ ทฤษฎีของ William Bonger ซึ่งมีสาระสำคัญที่น่าศึกษาดังต่อไปนี้ ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวทำให้เกิดการกระทำผิด ส่วนความเห็นแก่ผลประโยชน์ของผู้อื่นทำให้ละเว้นการกระทำผิดได้ ระบบทุนนิยมส่งเสริมให้คนเห็นแก่อัตตา และมีความโน้มเอียงที่จะประกอบอาชญากรรม ส่วนระบบสังคมนิยมส่งเสริมให้คนเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นและละเว้นที่จะประกอบอาชญากรรม ระบบทุนนิยมเป็นระบบที่มีกฎหมายซึ่งไม่ให้ความเป็นธรรมแก่คนทั่วไป เป็นระบบที่เปิดโอกาสให้คนเอารัดเอาเปรียบกัน

ทฤษฎีของบองเกอร์มีส่วนที่ไม่ถูกต้องอยู่หลายประการ อาทิ ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ ลัทธิสังคมนิยม ไม่อาจจะทำให้ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์หมดไปได้อย่างแน่นอน และความเอารัดเอาเปรียบนั้นมีอยู่ในทุกสังคม พฤติกรรมอย่างนี้จะบรรเทาไปได้ก็โดยการมีกฎหมายที่เป็นธรรม และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาด จริงจัง มีระบบเศรษฐกิจ สังคมที่ทำให้คนส่วนมากอยู่ดีกินดี ยังเป็นที่สงสัยอยู่ว่าระบบสังคมนิยม จะแก้ปัญหามารกระทำผิดของเยาวชนได้จริงหรือไม่

แนวความคิดทางชีววิทยา

ความคิดทางชีววิทยานั้นได้กล่าวถึงอิทธิพลของพันธุกรรมและอิทธิพลของรูปร่างหน้าตามีส่วนสัมพันธ์กับการกระทำผิดกฎหมายของคน Sutherland และ Cressey ได้อ้างอิงแนวความคิดของ Lombroso ศัลยแพทย์ชาวอิตาลี และเขื่อนักปราชญ์คนแรกที่ศึกษาปัญหานี้โดยอาศัยหลักวิทยาศาสตร์ ผลงานของเขาจะสรุปได้ว่า คนเป็นอาชญากรก็เนื่องมาจากพันธุกรรมหรือเป็นอาชญากรโดยกำเนิด คนพวกนี้จะมีลักษณะทางกายภาพแตกต่างจากคนธรรมดา ความคิดนี้ได้รับการเผยแพร่ในราว ค.ศ. 1876 ทำให้เกิดความสงสัยขึ้นในหมู่นักวิทยาศาสตร์เป็นอย่างมากและ Sutherland และ Cressey ยังได้อ้างแนวความคิดของ Goring ศัลยแพทย์ชาวอังกฤษ ได้ทำการเปรียบเทียบรูปร่างหน้าตาของผู้ที่เป็นอาชญากรกับผู้ที่ไม่เป็นอาชญากรจำนวนหลายพันคน ผลที่สุดเขาได้ค้นพบว่า พวกอาชญากรไม่มีความแตกต่างทางกายภาพจากพวกที่ไม่เป็นอาชญากรอย่างมีนัยสำคัญแต่ประการใดเลย

ในปี ค.ศ. 1939 นักมานุษยวิทยา ชื่อ Hooton ได้พิมพ์ผลงานซึ่งใช้เวลาศึกษา 12 ปี เขาได้สรุปผลงานการศึกษาได้ว่า

- (1) อาชญากรรมเป็นผลโดยตรงจากความด้อยในทางชีวภาพ
- (2) อาชญากรรมชนิดใดชนิดหนึ่งก็เกิดจากความด้อยทางชีวภาพอย่างใดอย่างหนึ่งปรากฏให้เห็นชัดจากลักษณะบกพร่องทางกายภาพ
- (3) ชชาติพันธุ์ที่ต่างกันจะกระทำผิดกฎหมายที่แตกต่างกันออกไป

จากแนวความคิดข้างบนพอจะสรุปได้ว่า ลักษณะต่าง ๆ ทางกายภาพนั้นสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับลักษณะทางอารมณ์ และลักษณะทางจิตใจ และเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายก็จะมีลักษณะที่แตกต่างจากเยาวชนที่ไม่กระทำผิดทั้งในแง่ลักษณะทางร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ หากพิจารณาอย่างรอบคอบ

Adams ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับอายุว่า มีส่วนสัมพันธ์กับการกระทำผิดกฎหมายของเยาวชนเหมือนกัน คนที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี จะกระทำผิดมากกว่าคนที่อายุ 30 ปีขึ้นไปแล้ว ทั้งนี้ทั้งนั้น ย่อมจะมีปัจจัยอย่างอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ความสมบูรณ์ของร่างกาย การมีเวลาว่างมาก และการที่จะต้องพึ่งพาอาศัยคนอื่น ๆ ในทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

เกี่ยวกับความคิดในทางชีววิทยานี้ Levine และคณะ มีความเห็นว่า ปัจจัยทางชีวภาพเป็นปัจจัยที่ไม่ค่อยจะมีน้ำหนักในการนำมากล่าวอ้างถึงสาเหตุของการกระทำผิดของเยาวชน

แนวความคิดทางจิตวิทยา

ในศตวรรษที่ 19 มนุษยชาติเริ่มศึกษาพัฒนาความรู้และมีความก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น กายวิภาคศาสตร์ สรีรวิทยา ประสาทวิทยา เคมี และมีผลงานความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับมนุษย์มากมายและที่นับว่ามีคุณค่าประการหนึ่งคือการค้นพบว่าการเจ็บป่วยทางร่างกายมีความผิดจากความผิดปกติของอวัยวะและนำไปสู่การค้นพบว่าการเจ็บป่วยทางจิตใจก็มีสาเหตุจากความผิดปกติของอวัยวะเช่นกัน ซึ่งเป็นการค้นพบที่นำไปสู่การพัฒนาทฤษฎีเกณฑ์หลักการทางวิชาการ และองค์ความรู้ตลอดจนแนวทางการวิจัยสร้างความก้าวหน้าแก่วงการจิตเวชและวงการจิตวิทยา ซึ่งมีความแตกต่างกัน ดังนี้ (Jack E. Bynum and William E. Thompson, 1992, pp. 125-126)

จิตเวชศาสตร์เป็นสาขาเฉพาะทางการแพทย์สาขาหนึ่งที่มุ่งวินิจฉัย ให้การรักษาและป้องกันความแปรปรวนหรือความผิดปกติของพฤติกรรม โดยในปลายศตวรรษที่ 19 มีการประยุกต์แนวความคิดทางจิตเวชมาใช้อธิบายการกระทำผิดความผิดกันอย่างแพร่หลาย โดยเริ่มใช้ “โรค” “ความเจ็บป่วย” และ “พยาธิสภาพ” มาอธิบายพฤติกรรมอาชญากรรมของวัยรุ่น

จิตวิทยาเป็นพฤติกรรมศาสตร์สาขาหนึ่งที่มุ่งค้นหาและเชื่อมโยงกระบวนการทางสมองกับพฤติกรรมของมนุษย์ นักจิตวิทยาจะพยายามทำความเข้าใจว่าทำไมบุคคลจึงมีการกระทำเช่นนั้นเช่นนี้จากการค้นคว้า สืบค้นมาตั้งแต่บุคคลเจริญเติบโตในวัยเด็ก พัฒนาการปฏิบัติโต้ตอบและวิธีการจัดการกับปัญหาและความเครียด โดยศาสตร์ทั้ง 2 สาขาต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมหรือการกระทำที่ผิดของเด็กที่รุนแรง จิตแพทย์และนักจิตวิทยาคลินิกต้องเข้าไปตรวจสอบอาการที่แสดงออกหรือพฤติกรรม ภายนอกนั้นมาจากปัญหาทางบุคลิกภาพหรือการปรับตัวทางอารมณ์ที่ไม่ดีและอาจตรวจสอบถึงความเจ็บป่วยทางจิตที่ต้องนำมาใช้อธิบายพฤติกรรมอาชญากรรมด้วย

ซิกมันต์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) และกลุ่มนีโอ-ฟรอยเดียน (Neo-Freudians) (Jack E. Bynum and William E. Thompson, 1992, p. 128) เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์ทุกอย่างนั้นมีแรงผลักดันและมีวัตถุประสงค์จึงมองว่าอาชญากรรมเป็นการเจริญเติบโตที่ผิด ทาง การเก็บกด (Repressed) จากการทำงานของจิตใต้สำนึก (Unconscious) และบาดแผลทางอารมณ์ (Emotional Trauma) ในทัศนะนี้อาชญากรรมจึงเป็นผลความไม่สมดุล ระหว่างอีโก้ (Ego) และแรงขับที่ควบคุมไม่ได้ นั่นคือ อิด (Id) กับความคาดหวังของสังคมที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้นคือ ซุปเปอร์อีโก้ (Superego) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงบุคลิกภาพของบุคคล กระบวนการสร้างบุคลิกภาพโดยมีรายละเอียดของโครงสร้างบุคลิกภาพของมนุษย์ ดังนี้

อิด (Id) เป็นระบบของบุคลิกภาพประกอบด้วยทุกสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดรวมถึงแรงขับตามสัญชาตญาณต่าง ๆ อิด (Id) ทำงานตามหลักของความพึงพอใจ (Pleasure Principle) อิด (Id) จะพยายามหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดและหาทางให้ได้รับความพึงพอใจโดยปราศจากการพิจารณาถึงความเป็นจริงของโลกภายนอก

อีโก้ (Ego) พัฒนาขึ้นมาเพราะความจำเป็นที่ร่างกายต้องการปฏิบัติที่เหมาะสมกับโลกของความเป็นจริง อีโก้ (Ego) ทำงานตามกฎของความเป็นจริง (Reality Principle) โดยจะทดสอบสภาพความเป็นจริงของโลกภายนอกและชะลอเวลาที่จะปลดปล่อยความเครียดจนกว่ามีสถานการณ์แวดล้อมที่เหมาะสมเสียก่อน อีโก้ (Ego) เป็นตัวกลางระหว่างแรงกดดันหรือความต้องการของ อิด (Id) และความเป็นจริงของโลกภายนอก และความต้องการของซุปเปอร์อีโก้ (Superego) เพื่อให้เป็นที่ยอมรับจากสังคม

ซุปเปอร์อีโก้ (Superego) เป็นระบบที่สามของบุคลิกภาพ เป็นตัวแทนของ คุณค่า ศีลธรรมของสังคมซึ่งบิดามารดาสอนให้แก่เด็ก ซุปเปอร์อีโก้ (Superego) เป็นตัวตัดสินว่าการกระทำถูกหรือผิด ตามมาตรฐานของสังคม ดังนั้นขณะที่ อิด (Id) ค้นหาความพึงพอใจ อีโก้ (Ego) ทดสอบความเป็นจริง ซุปเปอร์อีโก้ (Superego) จะพยายามต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งความถูกต้องสมบูรณ์

นอกจากนี้ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) (วารุณี ฐิริสินสิทธิ์, 2531, น. 64-65) ได้เสนอว่าในช่วงวัยรุ่นนี้บุคคลจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทางด้านฮอริโมนและสภาพของจิตทำให้เกิดความไม่สมดุลขององค์ประกอบของบุคลิกภาพทั้ง 3 โดยเกิดการต่อสู้ระหว่าง อิด (Id) และ อีโก้ (Ego) โดยที่ อิด (Id) อยู่ในสภาพเข้มแข็ง ในขณะที่ อีโก้ (Ego) ค่อนข้างอ่อนแอ การต่อสู้ระหว่างความขัดแย้ง ภายในช่วงวัยรุ่นนี้สะท้อนออกมาในลักษณะที่ว่าอยากมีอิสระแต่ก็กลัวความโดดเดี่ยว อยากมีความรับผิดชอบแต่ก็มีความกังวลว่าจะไม่สามารถทำได้หรือตัวเองยังด้อยอยู่และจะมีความทุกข์ทรมาน จากความต้องการทางเพศ และคับข้องใจกับข้อห้ามทางสังคมและการควบคุมจากภายใน ดังนั้น จากการต่อสู้เพื่อความสะดวกของบุคลิกภาพนี้ทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมที่แปลก ๆ ไม่แน่นอน มีความขัดแย้งในตัวเอง รวมทั้งอาจมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม

ส่วนกลุ่มจิตวิทยามานุษยนิยม นิภา นิธยาน กล่าววว่า (2530, น. 92,170-171) เป็นจิตวิทยาที่มองมนุษย์ในทางบวกเชื่อว่าบุคคลเกิดมาเหมือนผ้าขาวที่บริสุทธิ์ แต่ประสบการณ์ชีวิตและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ต่างหากที่ทำให้มนุษย์เปราะบาง จิตวิทยาสาขานี้เชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพที่จะกระทำความดีอยู่แล้ว หรือมีพลังใจในขั้นพื้นฐานอยู่ในบุคลิกภาพที่จะพยายามพัฒนาตนเองให้เจริญงอกงามตามสภาพความเป็นจริง และจะพัฒนาตนเองไปข้างหน้าสู่ความงอกงาม นักจิตวิทยาในสาขานี้ได้แก่ เอเบรฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) ซึ่งแบ่งความต้องการของมนุษย์เป็นลำดับขั้นดังนี้ คือ

แรงจูงใจลำดับที่หนึ่ง ความต้องการทางสรีรวิทยา (Physiological Needs) มาสโลว์อธิบายว่า มนุษย์ต้องได้รับการตอบสนองทางสรีรวิทยาเป็นปฐมฐานก่อน เช่น มีอาหารรับประทาน ไม่หิวโหยมีที่อยู่อาศัย มียารักษาโรค มีเครื่องนุ่งห่มกันร้อนกันหนาว ฯลฯ จึงพัฒนาความต้องการประเภทอื่น ๆ ตามมาได้ถ้าความต้องการอันดับแรกยังไม่ได้รับการตอบสนองพอเพียง แรงจูงใจประเภทอื่น ๆ ก็ยากที่จะบังเกิดขึ้นได้

แรงจูงใจลำดับที่สอง ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) คือแรงจูงใจเพื่อความปลอดภัยแห่งตนเองและทรัพย์สิน เมื่อความต้องการอันดับแรกได้รับการตอบสนองแล้วต่อมาเกิดความต้องการที่จะรักษาชีวิตของตนเอง ทรัพย์สินของตน ฯลฯ ให้มั่นคงปลอดภัยถ้าไม่ได้รับการตอบสนอง มนุษย์ก็จะเกิดอาการประสาทผวา เขาเชื่อว่าความกลัวหลาย ๆ อย่างตั้งแต่ระดับสามัญจนถึงระดับผิดปกตินั้นเกิดจากการไม่ได้รับการตอบสนองความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยเพียงพอ

แรงจูงใจลำดับที่สาม ความต้องการเป็นเจ้าของ ความต้องการที่จะได้รักและได้รับความรักจากผู้อื่น (Belongingness and love needs) คือแรงจูงใจเพื่อเป็นเจ้าของ (คำว่า Belongingness

มีความหมายกว้างขวางไม่มีคำศัพท์เฉพาะภาษาไทยที่เทียบเคียงได้เท่าเทียมกัน) เช่น ความรู้สึกว่าคุณมีชาติตระกูล มีครอบครัว มีสถาบัน มีครู มีโรงเรียน มีที่ทำงาน ฯลฯ กับความต้องการถูกรักและได้รับรักผู้อื่น เช่น ต้องการให้มีผู้มาอาทรห่วงใยตน และตนก็ต้องการห่วงใยอาทรเกื้อกูลดูแลผู้อื่นเช่นกัน อาทิ การเลี้ยงดูบุตรธิดา เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงต้นไม้ ฯลฯ (Need to be loved and to love)

แรงจูงใจลำดับที่สี่ ความต้องการมีศักดิ์ศรีจากตนเองและผู้อื่น (Esteem needs from onself another) คือแรงจูงใจแสวงหาและรักษาศักดิ์ศรีเกียรติยศทั้งโดยตนเองสำนึกและผู้อื่น กล่าวขวัญยกย่องเชิดชู เช่น ความต้องการมีเกียรติ มีหน้ามีตา ความต้องการมีชื่อเสียงเป็นที่ยกย่องนับถือ ความรู้สึกนับถือตนเองเชิดชูตนเอง ฯลฯ มาสโลว์กล่าวว่า ศักดิ์ศรีที่สำคัญต่อความมีสุขภาพจิตดี คือ ความรู้สึกนับถือและเคารพตนเองกับการได้รับการนับถือจากผู้อื่นที่มีใช้ลักษณะฉาบฉวย

แรงจูงใจลำดับที่ห้า ความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ (Self actualized needs) คือความสามารถของคนกับการประพฤติปฏิบัติตนตามความสามารถ และสุดความสามารถ โดยเพ่งเล็งประโยชน์ของบุคคลอื่นและประโยชน์ของสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ มาสโลว์เชื่อว่าคนทุกคนมีความมุ่งหมายในชีวิต เพื่อจะบรรลุถึงความสามารถปรารถนาในระดับนี้ทั้งนั้น เพื่อจะเป็นคนเต็มโดยสมบูรณ์ (Self actualized person) คนทุกคนสามารถพัฒนาเป็นคนเต็มโดยสมบูรณ์ได้และไม่ใช้เทพเจ้า แต่การที่คนจะได้บรรลุถึงความสามารถในระดับนี้ก็จะต้องได้สมประสงค์ ของความต้องการในลำดับขั้นต่าง ๆ ทั้ง 4 ลำดับเบื้องต้นอย่างพอออกพอใจ

นิภา นิธยาน ยังได้กล่าวไว้ชัดว่า คนที่หิวจัดนั้นเป็นคนที่มอันตรรายและจะไม่สนใจสิ่งอื่นใดนอกจากอาหาร ในประเด็นนี้หากจะนำมาพิจารณาในปัญหาอาชญากรรมบางอย่างเช่น การลักขโมย การวิ่งราวทรัพย์ ซึ่งกระทำในปัจจุบันทันด่วน ก็น่าจะเป็นไปได้ว่าการกระทำเช่นนั้นเกิดขึ้นเพราะความหิวหรือความขาดแคลน นอกจากนี้คนที่หิวจัดนั้นอารมณ์ไม่ค่อยปกติ ใครพูดขัดหูก็จะโกรธได้ง่ายจะนำไปสู่การกระทำที่รุนแรง

สรุปได้ว่า สาเหตุการกระทำความผิดทางจิตวิทยาเชื่อว่า การกระทำความผิดเป็นผลมาจากธรรมชาติที่ติดตัวมาแต่กำเนิด กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมทำให้มนุษย์ควบคุมแรงผลักดันก้าวร้าวของตนเองไว้ได้ ส่วนอีกแนวคิดหนึ่งมองว่าความต้องการสรีระเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่เป็นแรงผลักดันให้กระทำความผิดเนื่องจากความขาดแคลนโดยไม่คำนึงว่าจะถูกลงโทษหรือไม่เพียงใด และอีกแนวคิดหนึ่งเชื่อว่าการกระทำความผิดเกิดจากการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ การเรียนรู้เกิดขึ้นตลอดเวลาตั้งแต่แรกเกิดจนตาย ซึ่งเกิดขึ้นอย่างจงใจและอาจเกิดโดยไม่รู้ตัว อาชญากรรมเกิดจากการเรียนรู้มิใช่เป็นมาโดยกำเนิด

ในเรื่องของอารมณ์ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญของบุคลิกภาพนั้น Reckless ได้เสนอทฤษฎีว่าคนที่มีความวิตกกังวล มีความผิดหวัง มีความก้าวร้าว และมีความรู้สึกว่าคุณมีปมด้อยอาจ

จะกระทำผิดกฎหมายได้ หากระบบการควบคุมทางสังคมและจิตใจไม่ดีพอเกี่ยวกับเรื่องอารมณ์ Levine และคณะได้อ้างถึงการศึกษาผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนในหน่วยงานราชทัณฑ์ของรัฐแคลิฟอร์เนีย พบว่า เยาวชนที่กระทำผิดมีทัศนคติที่มุ่งร้ายต่อผู้มีอำนาจ มีความสงสัยและไม่ไว้วางใจใคร ไม่ค่อยมีความมั่นคงทางอารมณ์ และมีความรู้สึกโดดเดี่ยวมากกว่าผู้ที่ไม่กระทำผิดกฎหมาย

สำหรับความคิดทางจิตเวชศาสตร์ Lillyquist ได้เสนอความคิดว่า ความเจ็บป่วยทางจิตอันได้แก่ การเป็นโรคประสาท (Neurosis) โรคจิต (Psychosis) และความผิดปกติทางบุคลิกภาพ (Personality Disorders) ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชญากรรม หรือการกระทำผิดของเยาวชนนั้น ผลการวิจัยแบบกลาง ๆ ก็พบว่า มีผู้กระทำผิดเพียงจำนวนน้อยเท่านั้นที่เจ็บป่วยทางจิต และในขณะเดียวกันผู้ที่กระทำผิดที่เจ็บป่วยทางจิตเมื่อถูกปล่อยออกมาก็มีอัตราการกระทำผิดเล็กน้อยมาก

อย่างไรก็ตาม Sutherland และ Cressey ได้เสนอความคิดว่าความจริงแล้วคนเรามีได้กลัวว่าเราจะเป็นโรคจิตหรือไม่เป็นโรคจิต แต่กลัวการประกอบอาชญากรรมต่างหากและคนที่ประกอบอาชญากรรมหรือเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายส่วนใหญ่ก็เป็นคนที่มิได้มีความเจ็บป่วยทางจิต สิ่งที่เราควรจะศึกษามาก ๆ ก็คือ ทำไมคนปกติจึงกระทำผิด คำอธิบายในเรื่องนี้จะต้องพิจารณาในเรื่องปฏิกิริยาทางสังคมของคนเราเสียมากกว่า เรื่องนี้จะได้กล่าวถึงต่อไปในตอนที่ว่าด้วยความคิดทางสังคมวิทยา

ส่วนความคิดทางจิตวิเคราะห์ซึ่งมีรากฐานมาจากผลงานของ Freud โดย Lillyquist ได้สรุปไว้ว่า การกระทำผิดกฎหมายของเยาวชนเป็นผลมาจากพลังจากจิตใต้สำนึกนอกจากนั้นยังเชื่อต่อไปอีกว่าปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการกระทำผิด คือความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างบิดามารดากับลูกในเยาว์วัย ถ้าหากลูกได้รับการถ่ายทอดค่านิยมที่ดีงามจากบิดามารดาอย่างสม่ำเสมอ บิดามารดาคอยดูแลควบคุมลูกอย่างพอเหมาะพอควร ไม่เคร่งครัดระเบียบวินัยจนเกินไป และไม่หย่อนยานจนเกินไป ก็เชื่อได้ว่าลูกจะไม่กระทำผิดเมื่อโตขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและลูกตามหลักจิตวิเคราะห์จะเป็นปัจจัยให้ลูกมีความรับผิดชอบ ปัจจัยที่จะทำให้ลูกขาดความรับผิดชอบอาจประมวลได้ดังนี้

1. การแยกกัน โดยเฉพาะการแยกกันระหว่างมารดากับลูกในวัยเด็ก เยาวชนที่เป็นโจรโดยทั่ว ๆ ไป ส่วนหนึ่งเกิดจากปัจจัยข้อนี้
2. การเข้มงวดกวดขันทางวินัยจนเกินไป บิดามารดาที่เน้นเรื่องการลงโทษลูกจนเกินไปก็เท่ากับเป็นการบั่นทอนให้ลูกกระทำผิดได้ เพราะคนเราไม่อาจจะทำอะไรได้ด้วยความหวังสูงส่งของบิดามารดา ความรู้สึกผิดจึงมีอยู่ในจิตใจตลอดเวลา

3. การขาดความรัก การมีความรักอย่างมั่นคงระหว่างบิดามารดาและลูกจะช่วยพัฒนาความรู้สึกรับผิดชอบยิ่ง ๆ ขึ้นไป หากลูกขาดความรัก แรงจูงใจที่จะทำตามค่านิยมของบิดามารดาก็จะขาดไป

4. ความหย่อนยานในระเบียบ บิดามารดาบางคนบางครั้งก็ลงโทษ บางครั้งก็ไม่ลงโทษในความผิดอย่างเดียวกัน นักจิตวิเคราะห์ได้ชี้ให้เห็นว่า การทำเช่นนั้นกลับส่งเสริมให้ลูกมีความก้าวร้าวมากขึ้น

5. บิดามารดาไม่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ เป็นการผลักดันให้เด็กกระทำผิด เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นบางครั้งบางคราว เด็กจึงต้องกลายเป็นแพะรับบาปในสิ่งที่บิดามารดาเองก็ไม่อยากจะทำ

6. บิดามารดาเป็นอาชญากรเสียเอง จึงพยายามอบรมลูกให้ตามแนวทางที่ตนปฏิบัติอยู่ ลูกก็จะเอาแบบอย่างอาชญากรไป นักจิตวิเคราะห์หากล่าวว่า บรรดาชนชั้นหัวหน้าองค์กรอาชญากรรมทั้งหลายก็มาจากพวกที่ได้รับความนิยมนำมาจากรอบบิดามารดาเมื่อเยาว์วัยนั่นเอง

แนวความคิดทางสังคมวิทยา

Elderfonso ได้เสนอแนวความคิดทางสังคมวิทยาเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนนั้นเกี่ยวข้องกับที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ทักษะคิดทางสังคม สถานภาพ และบทบาททางสังคมของบุคคล ตลอดทั้งสถาบันทางสังคมและความเกี่ยวข้องของสถาบัน มีผลต่อการกระทำผิดของเยาวชนทั้งนั้น

ความคิดทางสังคมวิทยา ได้เริ่มพัฒนามาตั้งแต่ ค.ศ. 1915 จนกระทั่งปัจจุบัน ความคิดในแนวทางนี้เจริญรุ่งเรืองมากในประเทศสหรัฐอเมริกา ต่อไปนี้จะได้กล่าวถึงความคิดของบุคคลสำคัญ ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการอธิบายสาเหตุของการกระทำผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชน

ความคิดที่ได้รับความเชื่อถือกันมากในแวดวงวิชาการอาชญาวิทยา ก็คือ ความคิดของ Sutherland นักอาชญาวิทยาชาวอเมริกัน ซึ่งได้เสนอทฤษฎีสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมและการกระทำผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชนไว้เมื่อประมาณ 410 ปีล่วงมาแล้ว คนกระทำผิดเพราะเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรจากผู้ใกล้ชิดสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นเวลานาน ๆ จนผู้ที่เรียนมองเห็นสิ่งผิดกฎหมายเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เขาได้เรียนรู้ในเรื่องเทคนิค แรงจูงใจ กิเลส วิธีหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง และทัศนคติต่าง ๆ ในการกระทำผิดกฎหมาย กล่าวโดยสรุปคนกระทำผิดก็เพราะการเรียนรู้ แนวทางประพฤติตนที่ผิดกฎหมายจากผู้อื่น

ซัทเธอร์แลนด์ และ เครซี่ (Sutherland and Cressey, 1955, p. 125) ก็ได้เสนอว่า ครอบครัวยากก่อให้เกิดปัญหาการกระทำผิดได้ โดยผ่านกระบวนการ 5 อย่างเกี่ยวข้องกันดังต่อไปนี้คือ

(1) ในครอบครัวมีตัวอย่างที่ไม่ดี ทำให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งเหล่านี้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ก่อให้เกิดทัศนคติ ค่านิยม หรือแบบแผนความประพฤติที่ไม่ดี เช่น ความประพฤติผิดศีลธรรมทางเพศ การติดสุรา ยาเสพติด การพนัน และความประพฤติที่ไม่เหมาะสมง่าย ๆ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาการกระทำผิดในที่สุด

(2) ชั้นสังคมของครอบครัวและถิ่นที่อยู่ของครอบครัว จะเป็นเครื่องกำหนดอัตราการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน กล่าวคือเด็กที่อยู่ในถิ่นที่เป็นพาลเกร มีกิจกรรมไปในทางละเมิดกฎหมาย

(3) ครอบครัวเป็นสิ่งที่กำหนดเกียรติภูมิของเด็กและเยาวชน เขาจะค่อย ๆ เรียนรู้ว่าคุณค่าที่นำเลื่อมใสศรัทธาอันเป็นคุณเช่นไร ถ้าเด็กเกิดไปนิยมชมชอบคนที่ชอบละเมิดกฎหมาย และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดด้วย โอกาสที่จะเสียคนก็ง่ายเข้า

(4) ถ้าภายในครอบครัวไม่ราบรื่น ไม่เป็นสุข ไม่น่าอยู่เด็ก ๆ ก็จะออกไปหาสิ่งทดแทนนอกบ้าน ซึ่งถ้าเกิดไปถูกเพื่อนเสเพลชักจูง โน้มน้าวให้กระทำผิด เด็กก็จะกลายเป็นเด็กเถรไป ครอบครัวเพิกเฉย หรือไม่สามารถอบรมสั่งสอนให้เด็กเคารพต่อกฎหมาย หรือปกป้องเด็กมากเกินไป ทำให้เด็กได้ใจ ทำอะไรตามใจตนเอง และไม่คุ้นเคยกับกฎเกณฑ์ของสังคม ทำให้เด็กกลายเป็นเด็กที่ก้าวร้าวหรือเด็กเถรไปในที่สุด

(5) ครอบครัวเพิกเฉยหรือไม่สามารถอบรมสั่งสอนให้เด็กเคารพต่อกฎหมาย หรือมีการปกป้องเด็กมากเกินไปหรือเอาใจมาก ทำให้เด็กได้ใจ ทำให้ทำตามใจตนเองและไม่คุ้นเคยกับกฎเกณฑ์ทางสังคมเป็นเหตุให้เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าวก่อการกระทำความผิดได้

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า เมื่อเด็กประสบปัญหาในครอบครัวเด็กจะมีโอกาสติดต่อกับและเรียนรู้การกระทำผิดภายนอกบ้านมากขึ้นหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่าครอบครัวสามารถทำให้เด็กคุ้นเคยกับข้อห้ามต่าง ๆ ของสังคมมากน้อยแค่ไหน ถ้าฟังความทุกซีกแต่เพียงอย่างเดียว ไม่จำเป็นที่เด็กจะต้องเสียคนเสมอไป การอบรมสั่งสอนและแบบแผนความประพฤติที่ดีเป็นสิ่งที่เด็กควรจะได้รับและเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ และควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นตั้งแต่แรกเริ่ม

Merton ได้เสนอทฤษฎีสภาพไร้กฎหมายในสังคม (Anomie Theory) และได้รับความนิยมอยู่มากว่า สามารถอธิบายสาเหตุการกระทำผิดกฎหมายได้ชัดเจนดีมาก โดยได้กล่าวไว้ว่าอาชญากรรมหรือการกระทำผิดกฎหมายของเยาวชนเกิดจากสภาพไร้กฎหมายในสังคม สภาพเช่นนั้นคือสภาพของความสับสนในทางวัฒนธรรม จะปรากฏขึ้นเมื่อค่านิยมที่ดำรงในสังคมไม่เป็นที่ยอมรับของคนบางกลุ่มที่มุ่งประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง ทำให้เกิดความต้องการที่จะปฏิบัติกิจให้บรรลุเป้าหมายอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงวิธีการปฏิบัติอันถูกต้องตามกฎหมายกล่าวง่าย ๆ ก็คือสภาพไร้กฎหมายจะเกิดขึ้นเมื่อคนยึดวิธีการที่ผิดกฎหมาย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอันพึงประสงค์

เป้าหมายกลายเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม จะใช้วิธีการอย่างไรไม่สำคัญขอให้ทำสำเร็จบรรลุเป้าหมายเป็นอันใช้ได้ ในสังคมที่มั่งคั่งอย่างเช่นสังคมอเมริกันนั้นเป็นสังคมที่สนับสนุนการมีชีวิตที่หรูหราฟุ่มเฟือยมีสิ่งที่จะทำได้ง่ายดาย เพราะมีทางตันอยู่มาก จึงทำให้ผู้ประสบทางตันนี้เองแสวงหาทางที่ผิดกฎหมาย เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนปรารถนา การประกอบอาชญากรรมหรือการกระทำผิดกฎหมายของเยาวชนจึงเกิดขึ้น เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่ให้คุณประโยชน์ในบางสถานการณ์ การย่องเบา การปล้น การค้ายาเสพติด หรือการรวมตัวกันเป็นองค์การอาชญากรรมล้วนทำให้เกิดรายได้มากมายสมใจปรารถนา นับเป็นความสำเร็จตามเป้าหมาย แม้จะเป็นการละเมิดกฎที่ดีงามของสังคมแต่ผู้กระทำก็ได้ซึ่งน้ำหนักราคาแล้ว สิ่งที่ดีที่ได้รับนั้นคุ้มค่า ทั้ง ๆ ที่กลัวถูกลงโทษ ความคิดของเมอร์ตัน ดูเหมือนจะนำมาอธิบายพฤติกรรมของคนบางกลุ่ม ในประเทศไทยในปัจจุบันนี้ได้ดีพอสมควร เพราะคนที่กระทำผิดกฎหมายในเมืองไทยบางพวกทำลงไปโดยไม่แยแสต่อค่านิยมอันดีงามของสังคมเลย ขอให้พวกเขาได้มั่งคั่งร่ำรวยก็เป็นอันใช้ได้

Merton ยังกล่าวถึงโครงสร้างทางสังคมบางอย่างที่ก่อให้เกิดความกดดันและความขัดแย้งของบุคคล จนทำให้พฤติกรรมไม่เป็นไปตามกฎข้อบังคับของสังคม โดยมีตัวแปรผัน (Variables) 2 อย่างคือ

1) จุดมุ่งหมายปลายทางทางวัฒนธรรม (Culture Goals) ที่สังคมไทยขณะนั้นยึดมั่นและนำไปปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน ซึ่งจุดมุ่งหมายปลายทางนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของสังคมและสภาพทางวัฒนธรรมอาจเปลี่ยนแปลงได้เป็นค่านิยมของสังคมส่วนใหญ่ยึดถือในขณะใดขณะหนึ่งว่าเป็นสิ่งถูกต้อง

2) วิธีการต่าง ๆ ที่สังคมได้กำหนดไว้ให้บุคคลปฏิบัติตาม (Institutionalized Means) เป็นการจำกัดเสรีภาพให้อยู่ในขอบเขตหรือห้ามกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการปฏิบัติไปตามกฎเกณฑ์ที่วางไว้ เพื่อให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบไปไม่ยุ่งเหยิงสับสน ซึ่งในสังคมปัจจุบันมีปัญหาเรื่องจุดมุ่งหมายปลายทางหรือเป้าหมายเพื่อความสำเร็จในทางที่ไม่ถูกต้อง อาจจะทำให้เกิดความเสื่อมเสียทางศีลธรรม เหมือนอย่างสังคมอเมริกันปัจจุบันที่เน้นเป้าหมาย (Cultural Goals) ความสำเร็จในรูปของเงิน โดยไม่เน้นวิธีการที่สังคมกำหนด (Institutionalized Means) ซึ่งเงินนี้นอกจากใช้ซื้อเครื่องอุปโภคและยังเป็นเครื่องส่งเสริมอำนาจด้วยเงินถูกเปลี่ยนรูปให้เป็นสัญลักษณ์ของเกียรติภูมิ บารมีและชั้นสังคมที่สูงขึ้น เป็นต้น

จากความสัมพันธ์ของตัวแปรผันที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งให้เราเข้าใจการปรับตัวของบุคคลใด สถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ 5 ประเภท ซึ่งจะแสดงให้เห็นในตารางต่อไปนี้เป็น การแสดงว่าเมื่อใดบุคคลยอมปฏิบัติตามหรือไม่ยอมปฏิบัติตามวิธีการที่สังคมกำหนด (Institutionalized Means)

ตารางที่ 2.1
แบบของการปรับตัวของบุคคล

แบบแผนการปรับตัว	จุดหมายที่วัฒนธรรมทางสังคม ต้องการ (Cultural Goals)	วิถีทางที่สังคมยอมรับ (Institutionalization Means)
1. ปฏิบัติตาม (Conformity)	+	+
2. แหวกแนว (Innovation)	+	-
3. เจ้าพิธีการ (Ritualism)	-	+
4. ถอยหนี (Retreatism)	-	-
5. ทำลาย (Rebellion)	±	±

+ หมายถึง การยอมรับ

- หมายถึง การปฏิเสธหรือไม่ยอมรับ

± หมายถึง การไม่ยอมรับสิ่งที่มีอยู่และใช้สิ่งใหม่แทน

1. ปฏิบัติตาม (Conformity) เป็นแบบการปรับตัวที่ยอมรับทั้งเป้าหมายทางวัฒนธรรมและวิถีทางสถาบัน อย่างเช่น คนเราต้องการมีเกียรติมีศักดิ์ศรีในสังคม (เป้าหมายทางวัฒนธรรม) ในขณะเดียวกัน ก็ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม (วิถีทางสถาบัน) โดยการร่ำเรียนให้สูงขึ้น แสวงหาความรู้ แสดงผลงาน ตลอดจนพยายามสร้างฐานะให้ดีขึ้น เป็นต้น

2. แหวกแนว (Innovation) เป็นการปรับตัวที่ยอมรับแต่เฉพาะเป้าหมายทางวัฒนธรรม ในขณะเดียวกันก็ปฏิเสธวิถีทางสถาบัน อย่างเช่นคนเราต้องการที่จะร่ำรวย (เป้าหมายทางวัฒนธรรม) ในทันทีทันใด แทนที่จะประกอบอาชีพไปในทางที่ถูกที่ควร (วิถีทางสถาบัน) แต่กลับไปประกอบอาชญากรรม ปล้นจี้ หรือลักทรัพย์ เหล่านี้เป็นต้น แบบของการปรับตัวเช่นนี้เป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ชัดแจ้ง

3. เจ้าพิธีการ (Ritualism) เป็นแบบการปรับตัวที่ยอมรับแต่เฉพาะวิถีทางสถาบันแต่ละเลยเป้าหมายทางวัฒนธรรม แบบการปรับตัวนี้จะเห็นได้จากคนที่อยากร่ำรวย (เป้าหมายทางวัฒนธรรม) แต่ก็ไม่กล้าเสี่ยงที่จะลงทุน เพราะกลัวจะขาดทุนหรือล้มเหลว เลยหันมาใช้ชีวิตแบบสันโดษ (วิถีทางสถาบัน) หรือใช้จ่ายแบบมกน้อยไม่สนใจความร่ำรวยอีกต่อไป

4. ถอยหนี (Retreatism) เป็นแบบการปรับตัวที่ไม่ยอมรับทั้งเป้าหมายทางวัฒนธรรมและวิถีทางสถาบัน แบบการปรับตัวนี้จะเห็นได้จากพวกหลุดโลก เช่น พวกฮิปปี้ พวกยิปซี พวกคน

เร่ร่อนคนจรจัด เป็นต้น พวกนี้เป็นพวกที่หันหลังเข้าคลอง ยอมแพ้แก่ชีวิต คือไม่สนใจต่อเป้าหมายทางวัฒนธรรมและวิถีทางวัฒนธรรมอีกต่อไป

5. ทำทลาย (Rebellion) เป็นการปรับตัวที่ไม่ยอมรับทั้งเป้าหมายทางวัฒนธรรมและวิถีทางสถาบัน แต่ยังต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมที่เป็นอยู่ไปอีกแนวหนึ่ง แบบการปรับตัวนี้เห็นได้ชัดเจนและเห็นได้จากกรณีของพวกกบฏ พวกปฏิวัติ พวกรัฐประหาร พวกฝ่ายซ้าย เป็นต้น

ขณะที่เมอร์ตันมองว่า การกระทำผิดกฎหมายของเยาวชนเกิดขึ้นเพราะวิถีทางที่จะทำให้บรรลุความสำเร็จอย่างถูกต้องตามกฎหมายที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงต้องหันไปใช้วิถีทางที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย Cloward กลับมองเห็นว่าคนเรามีโอกาสที่แตกต่างกัน ทั้งในแง่ของการกระทำผิดกฎหมายและการกระทำถูกต้องตามกฎหมาย ความแตกต่างอันนี้เองที่ทำให้เกิดอาชญากรรมนานาชนิด อาชญากรรมจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อคนได้เรียนรู้ และโอกาสเอื้ออำนวยให้กระทำผิด

นอกจากความคิดที่คล้ายคลึงกันอีกอย่างหนึ่งคือความคิดในเรื่องวัฒนธรรมรอง ซึ่งในเรื่องนี้มีผู้อธิบายอยู่หลายท่าน แต่อาจจะสรุปได้ว่าวัฒนธรรมรองเกิดจากความขัดแย้งระหว่างความต้องการกับความสามารถและโอกาส คือจิตใจต้องการแต่ความสามารถและโอกาสไม่อำนวย จึงหันไปใช้วิธีการที่ผิดกฎหมายเพื่อให้บรรลุความสำเร็จ วัฒนธรรมรองเช่นนี้มักจะเกิดขึ้นในหมู่ชนชั้นต่ำ ซึ่งไม่อาจจะยึดค่านิยมของชนชั้นสูงและชนชั้นกลางได้

อีกความคิดหนึ่งซึ่งไม่ค่อยมีคนเขียนถึงกันนัก เป็นความคิดของ Hirschi ซึ่งได้เสนอไว้เมื่อปี ค.ศ. 1969 เขาบอกว่า เยาวชนนั้นมีอิสระที่จะกระทำผิดได้ในกรณีที่ความผูกพันต่อระเบียบแบบแผนของสังคมขาดสะบั้นลง การกระทำผิดนั้นมักจะกระทำในสิ่งที่ตื่นเต้น หรือสิ่งที่สะดักด้วย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอันพึงประสงค์ มีคนจำนวนมากที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดกฎหมาย หากไม่หาทางยับยั้งโดยการให้มีข้อผูกพันกับผู้อื่น

ปัจจัยสถาบันซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการกระทำผิดกฎหมายของเยาวชน ก็มีผู้แสดงความคิดเห็นไว้มากมาย สถาบันเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับสังคมเพื่อแก้ปัญหาสังคม ในขณะเดียวกันก็อาจก่อให้เกิดอาชญากรรมได้หากสถาบันนั้นทำหน้าที่ไม่เหมาะสม และสถาบันที่สำคัญซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในสังคมและมีส่วนส่งเสริมการกระทำผิดก็ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน รัฐบาล และสื่อมวลชน

ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่มีหน้าที่ในการพัฒนาเยาวชนทุกลักษณะ ครอบครัวได้พัฒนาเยาวชนในเรื่องอารมณ์ สติปัญญา ศีลธรรม ความมีน้ำใจนักกีฬา ความเจริญของร่างกาย ตลอดจนทั้งความเจริญด้านสังคม ครอบครัวมีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาสิ่งเหล่านี้ต่อเด็ก โดยเฉพาะในวันเริ่มต้นของชีวิตคือ ระยะ 1-5 ขวบ ส่วนอิทธิพลของสิ่งอื่น ๆ ได้เกิดขึ้นภายหลังคือหลังจากที่

ครอบครัวได้ดำเนินการพัฒนาเยาวชนเป็นระยะเวลานานพอสมควร ครอบครัวสอนให้เด็กเรียนรู้ว่าควรปฏิบัติตัวอย่างไรจึงจะเป็นที่ต้องการของบุคคลอื่นในสังคม

เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับการกระทำผิดของเยาวชน Sutherland และ Cressey ได้จัดประเภทครอบครัวที่จะทำให้เกิดการกระทำผิดได้ง่ายไว้ 6 ประเภทด้วยกัน กล่าวคือ

1. ครอบครัวซึ่งสมาชิกบางคนไม่มีศีลธรรม ติดสุรา ติดยาเสพติดให้โทษ หรือทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยการประกอบอาชญากรรม
2. ครอบครัวที่ขาดพ่อขาดแม่ หรือขาดทั้งพ่อแม่เนื่องมาจากการตาย การหย่าร้าง หรือการจากกันไป
3. ครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ควบคุมดูแลลูก เป็นเพราะความละเลยหรือความเจ็บไข้ได้ป่วย
4. ครอบครัวที่ไม่ค่อยลงรอยกัน ตัวอย่างเช่น มีคนใดคนหนึ่งทำตนเป็นคนบงการหรือเจ้ากี้เจ้าการตลอดเวลา มีอคติโดยการให้ความรักที่ไม่เท่าเทียมกัน มีความเป็นทุกข์เป็นร้อนหรือวิตกห่วงใยจนเกินไป มีความรุนแรงจนเกินไป ขาดการเอาใจใส่ต่อกัน มีความอิจฉาริษยา อยู่กันมากหน้าหลายตาเกินไป หรือมีญาติเข้ามาสอดแทรกเกี่ยวข้อง เป็นต้น
5. ครอบครัวซึ่งคนอยู่อาศัยต่างชาติต่างศาสนากัน มีประเพณีนิยมและมาตรฐานในการดำรงชีพที่แตกต่างกัน เป็นครอบครัวที่อุปการะคนมาก ๆ หรือเคร่งครัดต่อระเบียบแบบแผนจนเกินไป
6. ครอบครัวที่เศรษฐกิจไม่ดีพอ หรือมีความกดดันทางเศรษฐกิจ เช่น การว่างงาน ความยากจน แม่ต้องออกไปทำงาน จนไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนลูก

ครอบครัวที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลาย ๆ อย่างประกอบกัน ดังได้กล่าวมานี้ ย่อมเป็นปัจจัยให้เกิดการกระทำผิดกฎหมายได้ง่าย อนึ่ง มีการวิจัยมากมายที่สนับสนุนว่าหากครอบครัวหย่อนยานในการควบคุมและขาดความเข้มแข็ง ในการถ่ายทอดคุณค่าทางศีลธรรมแล้ว ก็ย่อมเป็นสาเหตุให้เด็กกระทำผิดได้

สำหรับโรงเรียนก็มีส่วนสัมพันธ์กับการกระทำผิดของเยาวชนอยู่มากทั้งในแง่ปัญหาที่โรงเรียนก่อขึ้นมาเองและในแง่ที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับโรงเรียน นอกจากนี้ นักอาชญาวิทยา 2 ท่าน คือ Schafer และ Polk ได้สรุปข้อบกพร่องของโรงเรียนไว้ 4 ประการ ซึ่งมีส่วนส่งเสริมให้เด็กกระทำผิดกฎหมาย กล่าวคือ

1. โรงเรียนได้ทำให้เยาวชนเกิดความเครียดขึ้นจากการถ่ายทอดค่านิยมแบบชนชั้นกลางให้แก่ชนชั้นต่ำ

2. โรงเรียนทำให้เยาวชนบางคนมีความรู้สึกว่าประสบการณ์ในโรงเรียนไม่เหมือนกับประสบการณ์ที่จะได้รับต่อไปในภายภาคหน้า

3. โรงเรียนไม่ได้อบรมสั่งสอนให้เยาวชนมีความรับผิดชอบต่อชุมชน

4. โรงเรียนปฏิเสธที่จะช่วยเหลือแก้ไขเด็กที่ทำความผิดจนร้อนแก่ชุมชน

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับการกระทำผิดกฎหมายของเยาวชนนั้น Sutherland และ Cressey ได้เสนอทฤษฎีที่เด่นชัดอยู่ทฤษฎีหนึ่ง กล่าวไว้ว่า การกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้นเพราะขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ปล่อยให้ให้มีผู้กระทำความผิดกฎหมายมากมายลอยนวลอยู่ได้โดยปราศจากการลงโทษ การแก้ปัญหาเรื่องนี้จึงต้องให้ตำรวจและศาลบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด และการที่จะกระทำได้นั้นก็ต้องประสบกับความยากลำบากเป็นอย่างมาก เพราะว่าหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมขาดความเข้มแข็งและไร้ประสิทธิภาพพอ ๆ กับที่สังคมขาดประสิทธิภาพในการควบคุมอาชญากรรม เพราะสังคมมีปัจจัยหลายอย่างที่เป็นสาเหตุให้เกิดอาชญากรรม

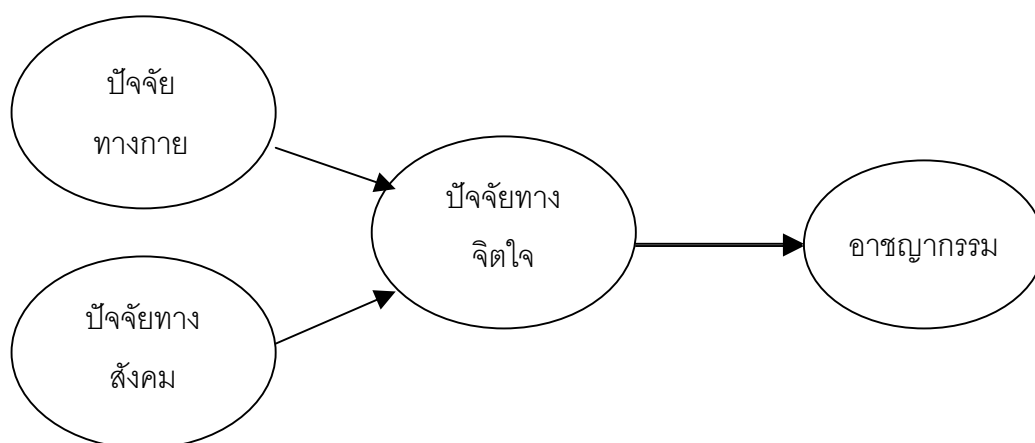
ในแง่ของสื่อมวลชน Johnson ได้ให้ทัศนะทางอาชญาวิทยาเชื่อว่าการถ่ายทอดอย่างซ้ำซากเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดกฎหมายทางสื่อมวลชน จะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการถ่ายทอดความคิดที่ผิดให้แก่ผู้รับรู้หรือรับฟัง ยิ่งในกรณีที่ถ่ายทอดให้เห็นว่า ผู้ละเมิดกฎหมายเป็นผู้สมควรได้รับความเห็นอกเห็นใจหรือการยกย่องสรรเสริญด้วยแล้ว ก็ยิ่งจะเป็นอันตรายมากขึ้น อิทธิพลอย่างสำคัญของสื่อมวลชนที่เกี่ยวพันกับปัญหาการกระทำผิดของเยาวชนก็คือเป็นตัวกระตุ้นทัศนคติที่มีอยู่แล้ว หรือมีฉะนั้นก็ส่งเสริมให้เห็นตามสภาพแวดล้อมที่ตนคิดว่าดีแล้ว ทั้งที่ความคิดหรือทัศนคติหรือสภาพแวดล้อมเหล่านั้นเป็นสิ่งที่นำไปสู่การกระทำความผิดกฎหมายอาญา ทำให้บุคคลที่เคยคิดเห็นผิด ๆ มาก่อนพลอยมีภาพในใจที่ผิด ๆ คล้อยไปกับสื่อมวลชนที่เขาได้สัมผัส เพราะสิ่งที่ปรากฏอยู่ในสื่อมวลชนเป็นสิ่งที่ตรงกับความต้องการและผลประโยชน์ของตนเองเป็นสิ่งที่ตนอยากหรือพร้อมที่จะเรียนรู้ทำความเข้าใจ แสดงว่าตนมีค่านิยมซึ่งตรงกับสิ่งที่สื่อมวลชนแสดงออกมา นี่คือลักษณะที่เป็นอันตรายของสื่อมวลชนซึ่งมอบสิ่งที่ผิดหรือค่านิยมที่ผิด ๆ ให้แก่สาธารณชน

ความคิดทางสังคมวิทยามีความแตกต่างกันมากมาย จนไม่อาจมีความคิดใดโดดเด่นสามารถอธิบายสาเหตุของการกระทำความผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชนได้ครอบคลุมทุกประเภท ความผิด ความคิดในปัจจุบันจึงมุ่งไปสู่ปัจจัยหลายสาเหตุ โดยสรุปลงได้ว่าปัจจัยที่สำคัญจริง ๆ มีอยู่สามประการ คือ ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยทางจิตใจ แมนไฮม์ (Mannheim) นักอาชญาวิทยาชาวอังกฤษ ได้อธิบายโดยย่อ ๆ ไว้ว่า ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางสังคมจะก่อให้เกิดอาชญากรรมก็เมื่อจิตใจเอื้ออำนวยให้เป็นไป กล่าวคือ มีความต้องการหรือ

แรงจูงใจที่จะกระทำเช่นนั้น แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า ลักษณะของจิตใจ จะเป็นตัวแปรที่เด่นชัดเหมือนปัจจัยอื่น หากความกดดันของปัจจัยอื่นแรงมาก และมีเชื้อของความต้องการทางจิตใจ แม้เพียงนิดเดียวก็อาจจะนำไปสู่การกระทำผิดกฎหมายได้ อย่างไรก็ตาม ขอให้เข้าใจว่า ถ้าขาดความต้องการทางจิตใจเสียแล้วการกระทำผิดกฎหมายหรืออาชญากรรมก็จะไม่เกิด อีกนัยหนึ่ง หากความต้องการทางจิตใจมีมากแม้จะขาดปัจจัยอย่างอื่น การกระทำผิดกฎหมายก็อาจจะเกิดขึ้นได้ แมนไฮม์ยังได้ชี้ให้เห็นอีกว่าปัจจัยจะกลายเป็นสาเหตุก็ต่อเมื่อปัจจัยนั้นเป็นแรงจูงใจให้เกิดการกระทำผิดกฎหมาย แผนภูมิแนวคิดของ แมนไฮม์ มีง่าย ๆ ดังนี้

ภาพที่ 2.1

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดอาชญากรรมตามแนวคิดของแมนไฮม์

นักคิดชาวเอเชียที่มีความคิดเห็นคล้าย ๆ กับแมนไฮม์ ได้แก่ ชูซูกิ (Suzuki) เขาได้สรุปไว้ว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการกระทำผิดกฎหมายอาจจะแยกแยะอย่างหยาบ ๆ ได้ 3 ประการในแต่ละประเภทก็มิได้มีเส้นแบ่งเขตที่ชัดเจนแน่นอน กล่าวคือ

ปัจจัยประการแรก คือปัจจัยทางด้านสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่กระทบกระเทือนต่อคุณภาพของชีวิตของบุคคลในสังคม ตัวอย่างของปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ความยากจนและการว่างงาน ที่แผ่กว้างไพศาล การกระจายความมั่งคั่งไม่เป็นธรรม การให้บริการที่ไม่เพียงพอแก่คนเสียเปรียบในทางสังคม การขาดโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต สิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษาไม่เพียงพอ การกดขี่หรือความไม่มั่นคงในทางการเมือง การมีอคติต่อชนกลุ่มน้อย การที่มีการกระทำผิดกฎหมายอยู่โดยทั่วไป อาจจะพิจารณาได้ว่าสภาพทางสังคมไม่เอื้ออำนวยที่จะทำให้ชีวิตมีความหมาย

ปัจจัยประการที่สอง คือปัจจัยทางด้านจิตใจ คนบางคนทำความผิดเพราะเป็นโรคจิต โรคประสาท หรือมีความผิดปกติทางบุคลิกภาพ สภาพเช่นนี้อาจจะเป็นมาแต่กำเนิดหรืออาจจะเกิดขึ้นในตอนหลัง อย่างไรก็ตามมีอยู่เนื่อง ๆ ที่ภาวะจิตทำนองนั้นเกิดจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เป็นสภาพแวดล้อมที่ทำให้ลายการเจริญเติบโต หากพิจารณาโดยนัยนี้ปัจจัยในประการแรก คือปัจจัยทางสังคมมีส่วนอย่างสำคัญต่อการแปรเปลี่ยนปัจจัยในประการที่สอง นอกจากนี้การขาดการศึกษาในทางศาสนาและทางศีลธรรม ความแตกต่างในทางค่านิยมระหว่างกลุ่ม และระหว่างรุ่น ตลอดจนการโฆษณาชวนเชื่อในสิ่งเลวร้ายต่าง ๆ ล้วนเป็นสิ่งปรุงแต่งนิสัย ทศนคติของบุคคล และในท้ายที่สุด ก็นำไปสู่การกระทำผิดกฎหมาย

ปัจจัยประการที่สาม คือปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ปัจจัยทางด้านนี้เป็นปัจจัยที่เอื้อให้การประกอบอาชญากรรมเป็นไปได้ง่ายขึ้น ตัวอย่างเช่น สีน้าต่าง ๆ ที่วางโชว์ไว้ในห้างสรรพสินค้าหรือตามซูเปอร์มาเก็ต รถยนต์ที่มีได้ใส่กุญแจ หรือบ้านที่ไม่ได้ใส่กลอนประตู ร้านขายของที่ไม่มียามคอยเฝ้าดู การขาดการควบคุมอาวุธปืน และอาวุธอื่น ๆ ไม่ต้องสงสัยเลยว่า มีคนเป็นจำนวนมากที่มีแนวโน้มว่าจะประกอบอาชญากรรม แต่ก็ต้องหยุดกระทำการเช่นนั้น เพราะมีอุปสรรคในทางกายภาพเป็นสิ่งขวางกั้น

แนวความคิดของชูชุกีนี้ สามารถนำมาอธิบายการกระทำผิดกฎหมายของเยาวชนในประเทศไทยได้ดีทีเดียว เมืองไทยเวลานี้มีความเสื่อมโทรมในทางสังคมเป็นอันมาก ปัจจัยทางกายภาพ เช่น ปืน และอาวุธอื่น ๆ

ผดุง อารยะวิญญู (2542, น. 13-15) สรุปสาเหตุของพฤติกรรมของเด็กที่มีปัญหาว่ามีสาเหตุเนื่องมาจากหลายประการ ซึ่งเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน พฤติกรรมอย่างหนึ่งอาจจะเนื่องมาจากสาเหตุอย่างเดียวหรือหลายสาเหตุก็ได้ ขณะที่บุคคลคนเดียวอาจจะสามารถแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้หลายพฤติกรรม ซึ่งองค์ประกอบที่มีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์แบ่งได้เป็นหลายประการ ได้แก่

1. พันธุกรรม ลักษณะบางอย่างของมนุษย์สามารถถ่ายทอดจากบรรพบุรุษมาสู่ลูกหลานได้ เช่น ระดับสติปัญญา และอารมณ์ เป็นต้น แต่ยังไม่มีความหลักฐานยืนยันว่าการเกเร ความเป็นอันธพาล หรือลักษณะทางพฤติกรรมอันไม่พึงปรารถนาอื่น ๆ เป็นลักษณะที่ถ่ายทอดได้ทางพันธุกรรม

2. สารเคมีในร่างกาย ความไม่สมดุลของสารเคมีในร่างกายมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ และพฤติกรรมบางอย่าง ทำให้เกิดความผิดปกติในด้านความคิด การรับรู้ และด้านอารมณ์ เป็นต้น

3. สภาพทางครอบครัว ครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมของเด็กมาก เด็กที่มาจากครอบครัวยากจน หย่าร้าง แยกกันอยู่ อาจจะขาดความอบอุ่น รู้สึกว่าเหงา ขาดที่พึ่ง หรือครอบครัวที่มีการทะเลาะวิวาทระหว่างบิดามารดาพี่น้อง การชิงดีชิงเด่นกันระหว่างพี่น้อง ความลำเอียงของบิดามารดา ฯลฯ มีผลต่อความรู้สึก อารมณ์ และการแสดงออกของสมาชิกในครอบครัว อันหมายถึงเด็กอย่างแน่นอน

4. สภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เด็กที่เติบโตขึ้นมาในสภาพของการแก่งแย่งชิงดี การต่อสู้เพื่อเอาตัวรอด การใช้ความรุนแรง สภาพแวดล้อมของชุมชนแออัด อันธพาล ค้าของผิดกฎหมาย ฯลฯ อาจชักจูงให้เด็กมีพฤติกรรมไปในทางที่ไม่ถูกไม่ควรได้

5. ความต้องการของบุคคล มนุษย์มีความต้องการขั้นต่ำ 4 ประการ คือ อาหาร ที่อยู่ อาศัย เสื้อผ้า และยารักษาโรค หากมนุษย์ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการนั้น ๆ อาจจะพยายามกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มา แม้จะโดยการกระทำผิดก็ตาม เช่น การลักขโมย การปล้นจี้ เป็นต้น

สุชา จันทรโณม (2542, น. 17-28) ระบุว่า การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนมาจากสาเหตุหลัก 4 ประการ คือ สาเหตุจากตัวผู้กระทำผิดเอง สาเหตุทางครอบครัว สาเหตุทางเศรษฐกิจ และสาเหตุทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

1. สาเหตุจากตนเอง เนื่องมาจากการถ่ายทอดทางพันธุกรรม ความพิการ หรือจากโรคภัยไข้เจ็บ จากสภาพจิตใจ และจากระดับสติปัญญาของบุคคลนั้น ๆ

2. สาเหตุจากครอบครัว เกิดจากการที่ครอบครัวของเด็กผู้นั้นมีสภาพไม่เอื้ออำนวยให้เด็กได้เติบโตขึ้นมาภายใต้ความรักและความอบอุ่น ครอบครัวที่ขาดความรักความเข้าใจ ไม่มีความสามัคคี ไม่ให้อภัยกัน มีการทะเลาะวิวาท หย่าร้าง หรือบิดามารดาพึ่งการพนันและอบายมุขเป็นทางระบายความเครียด เด็กจะขาดที่พึ่งทางใจ และหันไปหาที่พึ่งที่อื่นแทน และมีโอกาสกระทำผิดในที่สุด

3. สาเหตุจากเศรษฐกิจ ความยากจนเป็นสาเหตุหนึ่งที่บีบบังคับให้บุคคลกระทำผิดได้ง่าย โดยเฉพาะด้านการประทุษร้ายต่อทรัพย์ โดยผู้กระทำผิดอ้างการอยู่รอดในการกระทำดังกล่าว

4. สาเหตุจากปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม สภาพสังคมที่มีการแก่งแย่งแข่งขัน สถาบันทางสังคมไม่ทำหน้าที่อย่างเข้มแข็ง เช่น สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนาไม่สามารถกล่อมเกล่าให้คนเป็นคนดีได้ สภาพการเปลี่ยนของชุมชนเมืองและชุมชนชนบท ฯลฯ ทำให้คนมีคุณธรรมเสื่อมลงและถูกบีบคั้นจากความยากแค้นมากขึ้น ทำให้ตัดสินใจกระทำผิดได้ง่าย

โสภา ขปิลมันน์ (2536, น. 129-144) สรุปสาเหตุของการกระทำผิดของเด็กได้ ดังนี้

1. สาเหตุจากตัวเด็กและเยาวชนเอง ทั้งจากพันธุกรรม จากความผิดปกติระหว่างการตั้งครรภ์ของมารดา จากสภาวะจิตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไปตามพัฒนาการและจากระดับสติปัญญา

2. สาเหตุจากครอบครัวเกิดจากการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม ความแตกแยกในครอบครัว การขาดความอบอุ่น ขาดการดูแลเอาใจใส่ ไม่ได้รับการอบรมสั่งสอน รวมไปถึงการเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีของบิดามารดาด้วย

3. สาเหตุจากโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถานที่ที่ทำหน้าที่คล้ายคลึงกับครอบครัวเป็นที่ล่อลวงเด็ก ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กได้ นักเรียนที่มีพฤติกรรมที่มีแนวโน้มจะกระทำผิดครูหรือโรงเรียนอาจจะช่วยโน้มน้าวให้เด็กหันมามีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ซึ่งในทางกลับกันหากโรงเรียนไม่สามารถจัดกิจกรรมที่จะป้องกัน หรือช่วยแก้ไขพฤติกรรมนั้น ๆ เด็กก็จะกระทำผิดได้ในที่สุด

4. สาเหตุจากกลุ่มเพื่อน ในช่วยวัยของเด็กก่อนเข้าสู่วัยรุ่น เด็กจะคลุกคลีและใกล้ชิดกับกลุ่มเพื่อนมากที่สุด การรวมกลุ่มกันเป็นพวก ทำให้วัยรุ่นในกลุ่มเดียวกันมีค่านิยมที่เหมือนกัน มีทัศนคติที่คล้ายกัน ทำอะไรจะเหมือนกันหมด และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หากกลุ่มเพื่อนของเด็กชักจูงให้เด็กกระทำในสิ่งที่ผิด ย่อมจะทำให้เด็กตัดสินใจกระทำผิดโดยง่าย

5. สาเหตุจากสภาพชุมชนและสิ่งแวดล้อม เด็กที่เกิดในครอบครัวที่ต้องมีที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัด หรือมีสภาพที่แวดล้อมด้วยแหล่งเสื่อมโทรม อบายมุข การพนัน และการประกอบอาชญากรรม เด็กจะถูกกล่อมเกลาให้เกิดความเคยชินกับการมีชีวิตร่วมความเป็นอยู่เช่นนั้น จะเห็นว่าการประกอบอาชญากรรมเป็นสิ่งปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากบิดามารดาของเด็กมีส่วนในการประกอบอาชีพดังกล่าวด้วย เด็กจะจดจำมากระทำได้โดยง่าย

เซฟเฟอร์ และ คุนด์ตัน (Schafer and Kundten, 1970, p. 43) ได้พูดถึงครอบครัวที่เป็นผลที่ทำให้เด็กและวัยรุ่นกระทำผิดว่า บ้านเป็นสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นที่จะส่งเสริมอุปนิสัย ความคิดสร้างสรรค์ และบุคลิกภาพของเด็ก พฤติกรรมของเด็กส่วนใหญ่เป็นผลที่ได้มาจากการอบรมเลี้ยงดูภายในบ้าน เด็กและวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีความสุข บิดามารดามีความรักใคร่สนทนากัน มีความห่วงใยบุตร และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุตร เด็กจะพูดจาด้วยความสุภาพ อ่อนโยนมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แต่ในทางตรงกันข้าม ครอบครัวที่ไม่มีความสุข บิดามารดาทะเลาะวิวาทกันเสมอ เด็กจะมีบุคลิกภาพที่ก้าวร้าว พูดจาหยาบค้าย ชอบทะเลาะวิวาทโดยได้แบ่งลักษณะบ้านแตกไว้ 2 ชนิด คือ

1. การแตกแยกทางสภาพครอบครัวหรือแตกแยกทางกายภาพ คือ ครอบครัวที่บิดาหรือมารดาถึงแก่กรรม หรือหย่าร้างกัน บิดามีมารดาเลี้ยง มารดามีบิดาเลี้ยง หรือบิดามารดา

ถึงแก่กรรมทั้งคู่ เด็กในครอบครัวแตกแยกแบบนี้จะขาดความรักใคร่ ทะนุถนอมอันควรจะได้รับจากครอบครัว รู้สึกว่าเหว่ ขาดการเอาใจใส่จากบิดามารดา

2. การแตกแยกทางจิตใจ คือ ครอบครัวที่บิดามารดาอยู่ร่วมกัน แต่มีการทะเลาะวิวาทหรือมีความเห็นที่ขัดแย้งกันอย่างรุนแรง หรือการที่บิดามารดาทำตนไม่เหมาะสม จนเด็กไม่รักใคร่นับถือ เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่แตกแยกเช่นนี้ ก็จะมีขาดความสุข ความอบอุ่นเช่นเดียวกัน เมื่อเด็กขาดความรักความอบอุ่น และขาดการอบรมสั่งสอนที่ดี เด็กก็จะแสดงพฤติกรรมที่เป็นการกระทำความผิด เพื่อเรียกร้องความสนใจจากสังคม อันเป็นการทดแทนกับความรัก และความอบอุ่นที่ไม่ได้รับเช่นคนอื่น ๆ หรือเป็นการกระทำความผิดโดยไม่เจตนา ทั้งนี้เนื่องมาจากขาดการอบรมสั่งสอนที่ดีนั่นเอง

วินเบิร์ก (Weinberg, 1958, p. 95) ได้กล่าวว่า สภาพบ้านแตกมีส่วนผลักดันให้เด็กและวัยรุ่นหญิงกระทำความผิดมากกว่าเด็กและวัยรุ่นชาย นอกจากนี้บางครอบครัวบิดามารดาทอดทิ้งบุตร ไม่มีอาชีพเป็นหลักเป็นฐาน ว่างานหรือพิการ ทำให้เด็กประสบกับความหิวโหย ออดอยาก ต้องการทางช่วยเหลือตัวเองและรับภาระต้องหาเลี้ยงครอบครัวตั้งแต่เยาว์วัย เด็กอาจประพฤติดได้ง่ายแต่อย่างไรก็ตาม ยังมีเด็กพวกหนึ่ง ที่ไม่มีบ้าน โดยเป็นเด็กที่หนีออกจากบ้าน หรือมาจากต่างจังหวัด เด็กเหล่านี้จะอยู่ตามตลาด วัด หรือที่สาธารณะ ถ้ามีผู้ใหญ่คอยแนะนำช่วยเหลือให้กระทำความผิด เด็กเหล่านี้ก็อาจจะกระทำความผิดได้ง่ายขึ้น

ประเสริฐ เมฆมณี (2523, น. 28-29) ได้กล่าวว่าหลักธรรมของพระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม โดยพระพุทธศาสนาแยกการกระทำความผิดอาชญากรรมออกเป็น 3 ประการ คือ (1) กายกรรม ได้แก่ การกระทำความผิดทางกาย (2) วจีกรรม คือการกระทำความผิดทางวาจา และ (3) มโนกรรม ได้แก่ การกระทำความผิดทางใจ ถือว่าเป็นปัจจัยกระตุ้นให้กระทำความผิด มากกว่าปัจจัยอื่น ๆ และสาเหตุของอาชญากรรมต้นเหตุแท้จริงมาจากอกุศลมูล คือ โลภะ คือความอยากได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุดผิดวิสัยธรรม โทสะ คือ ความโกรธ ผูกอาฆาตพยาบาทผู้อื่น และโทสะ คือ ขาดสติสัมปชัญญะ ไม่รู้จักยับยั้งชั่งใจดี เป็นเหตุให้เกิดการกระทำความผิด และยังได้มีปัจจัยที่เป็นมูลเหตุก่อให้เกิดอาชญากรรมตามหลักพุทธศาสนา 6 ประการ คือ การดื่ม น้ำเมา การเที่ยวกลางคืน การเที่ยวดูการละเล่น การเล่นการพนัน การคบคนชั่วเป็นมิตร และเกียจคร้านทำงาน

โคลวาร์ด และ โอลิน (Cloward and Olin, 1960 อ้างถึงใน Lydia Voigt, William E. Thornton, Jr. Leo Barrile and Jerrol M. Seaman, 1994, pp. 231-232) กล่าวถึง โอกาสที่แตกต่างกัน (Differential Opportunity) ของผู้กระทำความผิดหรือเด็กและเยาวชนว่า ความต่างกันด้านวิถีทางที่จะไปสู่เป้าหมายนั้น มีทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย ความแตกต่างของคนในทาง

สังคมหรือชนชั้นต่ำ หรือชั้นกลาง ต่างก็แสดงบทบาทของอาชญากรต่างกัน และได้กล่าวว่าการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน เพราะแนวทางการบรรลุผลสำเร็จทางเศรษฐกิจหรือทางการศึกษามีอยู่อย่างจำกัด และมีความต้องการค่านิยมที่สูง การจะไปสู่จุดหมายวิถีทางตามกฎหมายย่อมทำได้ยากหรือไม่มีช่องทาง จึงหันประกอบอาชญากรรมเมื่อขาดโอกาสอำนวย แต่ถ้าโอกาสไม่อำนวยหรือไม่มีช่องทางก็ทำไม่ได้

เฮอริช (Hirschi, 1969 อ้างถึงใน Lydia Voigt et al., 1994, p. 236) ได้กล่าวถึงการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนมาจากความผูกพันทางสังคม (Social Bond) ขาดสะบั้นลง ย่อมเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนกระทำผิดได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีสิ่งอื่น ๆ มาล่อใจ เฮอริช ซึ่งเป็นผู้ตั้งทฤษฎีนี้ได้กำหนดมิติไว้มากสำหรับข้อผูกมัดให้เด็กและเยาวชนไม่กระทำผิด

1. ความผูกพัน (attachment) หมายถึง ความผูกพันอยู่กับบิดามารดา หรือเพื่อนที่ดี เพราะจะคอยให้กำลังใจและให้คำแนะนำ เป็นต้น
2. การผูกมัด (commitment) หมายถึง การตั้งใจศึกษาเล่าเรียนและทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในโรงเรียน มหาวิทยาลัย เป็นต้น
3. การเกี่ยวข้อ (involvement) หมายถึง เข้ากลุ่มเพื่อน ๆ เล่นกีฬา เล่นดนตรี กิจกรรมที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อสังคม เป็นต้น
4. ความเชื่อ (belief) หมายถึง มีทัศนคติในทางสร้างสรรค์ ปฏิบัติตามกฎหมายกติกาของสังคม มีความเชื่ออย่างมีเหตุผล เป็นต้น

ซัทเทอร์แลนด์ (Sutherland, 1939 อ้างถึงใน Lydia Voigt et al., 1994, p. 227) ซึ่งเป็นเจ้าของทฤษฎีการคบค้าสมาคมของบุคคลในกลุ่ม ทำให้บุคคลยอมรับค่านิยมและพฤติกรรมของบุคคลอื่นมาปฏิบัติ ซึ่งถือว่าพฤติกรรมที่ดีหรือไม่ดีนั้นเป็นสิ่งที่ได้รับมาจากการเรียนรู้ตั้งแต่เด็ก ๆ จนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิตโดยให้ความสำคัญกับทฤษฎีนี้ ดังนี้

1. การกระทำผิดเกิดจากการเรียนรู้
2. การเรียนรู้เกิดจากการมีความสัมพันธ์กันกับบุคคลอื่น อันเป็นการสื่อสาร Two way ระหว่างบุคคลหนึ่งสู่อีกบุคคลหนึ่ง
3. การติดต่อสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่มเพื่อน ญาติพี่น้อง เพื่อนร่วมงาน เพื่อนบ้าน ผู้คุ้นเคยกัน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญกว่าสื่อมวลชนอื่น ๆ
4. การเรียนรู้การกระทำผิดเกิดจากการแนะนำสั่งสอนทางด้านวิธีประกอบอาชญากรรม เปลี่ยนทัศนคติ เหตุผลและแรงจูงใจจากกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งที่มีทัศนคติฝ่าฝืนกฎหมายให้กับเด็กและเยาวชน
5. เด็กและเยาวชนกระทำผิดยอมรับการกระทำผิดมากกว่าปฏิเสธการกระทำผิด

6. ผลที่เกิดจากการคบหาสมาคมทางด้านความสำคัญ ความถี่ ระยะเวลา และความหนักเบา เช่น เด็กและเยาวชนจะให้ความสำคัญในการเรียนรู้มาก ระยะเวลาสั้นและการกระทำซ้ำมีผลต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

7. การกระทำผิดแสดงออกให้เห็นถึงความต้องการและค่านิยมทั่ว ๆ ไปซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดอาชญากรรม

อัณณพ ชูบำรุง (2537, น. 99) ได้กล่าวถึงทฤษฎีของ Sutherland ว่าคนกระทำผิดเพราะเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรมจากผู้ที่มีสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นเวลานานจนผู้ที่เรียนรู้มองเห็นสิ่งที่ผิดกฎหมายเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย จึงให้มีการเรียนรู้ในเรื่องเทคนิค แรงจูงใจ ตัณหา และวิธีการหาเหตุผลเข้าข้างตนเองและมีทัศนคติที่ผิด ๆ

สรุปสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนจากการศึกษาต่าง ๆ ที่กล่าวมามีดังนี้

1. ด้านสภาพครอบครัว

- 1.1 การแตกแยกหรือการหย่าร้างของบิดามารดา
- 1.2 บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่เอาใจใส่บุตรหลานหรือเด็กในอุปการะ เด็กและเยาวชนขาดความอบอุ่น ขาดผู้ให้คำปรึกษา
- 1.3 บิดามารดารักและตามใจมากเกินไป ขาดเหตุผลแนะนำให้บุตรปฏิบัติตาม
- 1.4 บิดามารดาหรือผู้ปกครองขาดความรับผิดชอบ ไม่เป็นตัวอย่างที่ดี ติดอบายมุขต่าง ๆ เช่น เล่นการพนัน ดื่มสุรา คำสารเสฟติด เด็กและเยาวชนถือเอาเป็นแบบอย่างปฏิบัติ
- 1.5 บิดามารดาหรือผู้ปกครองขาดความรู้ทางจิตวิทยา เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กและเยาวชน เช่น แสดงความรักในบุตรเท่าเทียมกัน ลงโทษปราศจากเหตุผล

2. ด้านโรงเรียน/สถาบันการศึกษา

- 2.1 โรงเรียนไม่กวดขันเรื่องวินัย หรือความเคร่งครัดในระเบียบวินัย
- 2.2 โรงเรียนไม่มีการทำกิจกรรมกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็ก
- 2.3 ครูอาจารย์อบรมสั่งสอนด้านศีลธรรม วัฒนธรรม และกฎระเบียบไม่บรรลุผล
- 2.4 ครู อาจารย์ ไม่ติดตามกรณีเด็กที่น่าสงสัยในพฤติกรรมเบี่ยงเบนและขาดการประสานงานกับผู้ปกครองเด็ก

3. ด้านสิ่งแวดล้อม

- 3.1 เพื่อน สำหรับเด็กแล้วเพื่อนเป็นสิ่งจำเป็นขาดไม่ได้ อาศัยเพื่อนปรับความทุกข์ใจกับเพื่อน ฉะนั้นเด็กคบเพื่อนไม่ดี ก็ชักพากันทำในสิ่งไม่ดี รวมตัวเป็นกลุ่ม แก๊งค์ เป็นต้น
- 3.2 ที่บ้าน ที่พักอาศัยหรือสถานศึกษา อยู่ใกล้กับแหล่งอบายมุขต่าง ๆ เช่น แหล่งการพนัน บาร์ ไนต์คลับ เป็นต้น ผลักดันให้เด็กอยากทดลองหรือปฏิบัติตาม

3.3 สื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ เอกสาร นิตยสาร หนังสือลามกอนาจาร ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ยั่วยุเด็กและเยาวชนเลียนแบบ เช่น ภาพยนตร์ อาชญากรรม บู้ล้างผลาญ ทะเลาะวิวาท เป็นต้น

3.4 ตัวอย่างคนใกล้ชิด เช่น บิดามารดา ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี เช่น เล่นการพนัน มั่วสุมอบายมุขต่าง ๆ

3.5 วัฒนธรรม เด็กและเยาวชนนิยมเลียนแบบวัฒนธรรมต่างชาติ นิยมวัตถุหรือสังคมแบบชาติอื่น เช่น การแต่งตัว แฟชั่น ค่านิยมฟุ้งเฟ้อ เป็นต้น

4. ด้านตัวเด็กและเยาวชนเอง

4.1 เด็กวัยรุ่น มีความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลองในสิ่งที่ไม่ควร

4.2 เด็กและเยาวชนมีความวิตกกังวล ว้าวุ่น ซึ่งสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ ด้านร่างกาย จึงหันมาหาคำปรึกษาจากกลุ่มเพื่อน

4.3 เด็กและเยาวชนต้องการความอบอุ่น ความรักจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หากไม่ได้ก็เป็นความผิดหวังที่ร้ายแรง กระทบกระเทือนต่อสภาพจิตใจเป็นอย่างมาก

5. ด้านสภาพเศรษฐกิจ

5.1 บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีฐานะยากจน ทำให้เด็กและเยาวชนขาดโอกาสด้านการศึกษา ต้องออกหางานทำเองก่อนวัยสมควร ขาดคนควบคุมพฤติกรรม ย่อมเป็นเหตุให้เกิดมีการมั่วสุม เล่นการพนัน ดื่มสุรา ค้ายาเสพติด เป็นต้น

5.2 เด็กและเยาวชนว่างงาน จึงทำงานที่ผิดกฎหมายหรือฝ่าฝืนกฎระเบียบ

5.3 ฐานะทางครอบครัวเด็กและเยาวชนดี แต่ขาดการดูแลเอาใจใส่ ความใกล้ชิดในการอบรมเลี้ยงดู โดยเลี้ยงได้แต่เงินเด็กก็จะใช้เงินไปในทางที่ผิด เช่น ซื้อของฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย เป็นต้น

ทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

ทฤษฎีการเลือก (Choice Theory)

ทฤษฎีการเลือกมองว่าการละเมิดกฎหมายของคน เช่น ขโมยของ ขายยาเสพติด หรือ ยกพวกตีกัน เกิดจากเหตุผลส่วนตัวหลายเหตุผล รวมถึงความอยาก การแก้แค้น ความต้องการ ความโกรธ ความหึงหวง ความคับแค้น ความทิวี่ เป็นต้น แต่เมื่อเหตุผลส่วนตัว ได้มีการชั่งน้ำหนัก ระหว่างการที่ได้มาซึ่งผลประโยชน์ และผลที่ตามมาจากการประกอบอาชญากรรม คือ บทลงโทษต่าง ๆ แนวคิดของทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory) ได้แตกแขนงจาก

แนวคิดของสำนักดั้งเดิม คือ ทฤษฎีเจตจำนงอิสระนั่นเอง ทฤษฎีการเลือกมองว่า อาชญากรเป็น คนมีเหตุผลในการตัดสินใจ ได้ใช้เหตุผลซึ่งน้ำหนักของการกระทำแล้ว พฤติกรรมสามารถควบคุม หรือยับยั้งได้ถ้าอาชญากรกลัวการถูกลงโทษ

แนวความคิดของซีซาร์ เบกกาเรีย (Cesare Beccaria) ให้นิยามของคนว่า เป็นผู้ที่ยึด หลักสิทธิผลประโยชน์ เป็นคนที่เห็นแก่ตัวและมองตัวเองเป็นหลัก ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องมี การลงโทษมาเป็นตัวสกัดให้เกิดความกลัวต่อความผิดที่คิดจะทำ ในขณะที่ทฤษฎีการเลือกมองว่า คนจะละเมิดกฎหมายเมื่อได้ตัดสินใจเสี่ยง เมื่อทบทวนแล้วทั้งด้านปัจจัยส่วนบุคคล (ความต้องการ เงิน แก้วแก้ว ความตื่นเต้น และความสนุกสนาน) และปัจจัยด้านสถานการณ์ (เป้าหมายที่ต้องการ ได้รับการป้องกันเพียงพอจากเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือไม่) ดังนั้นก่อนที่จะเลือกทำผิด อาชญากรผู้ใช้ เหตุผลได้ประเมินความเสี่ยงที่จะเกิดด้วยการพิจารณาไตร่ตรองแล้ว และคาดคะเนถึงโทษสถาน หนักที่จะได้รับโดยใช้ค่านิยมของอาชญากรคือ “กล้าได้ กล้าเสีย” เมื่อได้ทบทวนด้วยเหตุผลต่าง ๆ แล้ว เขาจะตัดสินใจที่จะประกอบอาชญากรรมตามประเภทที่ต้องการ ได้มีการชั่งน้ำหนักการ กระทำและผลที่จะเกิดขึ้น การชั่งน้ำหนักดังกล่าว อาชญากรอาจเลิกล้มที่จะคิดทำผิดก็ได้ ถ้าผล (ถ้าถูกจับได้) การลงโทษจะรุนแรงพิจารณาแล้วได้ไม่คุ้มเสียนั่นเอง

การเรียนรู้ (Learning) และประสบการณ์ (Experience) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของ โครงสร้างทฤษฎีการเลือก (Akers, 1990) อาชญากรอาชีพ (Career Criminal) รู้จักข้อจำกัดของ ตนเองรู้ว่าเมื่อไรควรหยุด เมื่อไรควรเสี่ยง และอาชญากรที่มีประสบการณ์ อาจจะไม่เลือกอาชีพ อาชญากร เมื่อเขาเกิดความเชื่อว่า การเสี่ยงในการประกอบอาชญากรรมมีมากกว่าประโยชน์ที่จะ ได้รับ บุคลิกภาพและวิถีชีวิต (Lifestyle) มีผลต่อการควบคุมตัวเองอย่างยิ่ง เช่น อาชญากรเลือก ประกอบอาชญากรรมมากกว่าปฏิบัติตัวตามแนวทางของสังคม เพราะเป็นวิถีชีวิตของเขา

โครงสร้างของอาชญากรรมตามแนวคิดทฤษฎีการเลือกในการตัดสินใจจะประกอบ อาชญากรรมนั้น จะมีองค์ประกอบดังนี้

1. จะประกอบอาชญากรรมที่ไหน
2. ลักษณะของเป้าหมายเป็นอย่างไร
3. หนทางที่จะทำให้การประกอบอาชญากรรมสำเร็จ

จากโครงสร้างดังกล่าว ทฤษฎีการเลือกได้ขยายความโครงสร้างแต่ละข้อในความ หมายดังต่อไปนี้

1. การเลือกสถานที่ก่ออาชญากรรม (Choosing The Place of Crime) อาชญากรจะ เลือกสถานที่ เพราะเขาต้องรู้ว่า สถานที่นั้น เมื่อเขาประกอบอาชญากรรมแล้วเขาจะหนีพ้นการจับกุมของตำรวจได้

2. การเลือกเป้าหมาย (Choosing Targets) เลือกเป้าหมายเพราะอาชญากรต้องการทำงานของตัวเองให้สำเร็จคือ การเลือกในสิ่งที่ต้องการนั่นเอง

3. เรียนรู้เทคนิคของการเป็นอาชญากร (Learning Criminal Techniques) การเรียนรู้เทคนิคช่วยให้หลุดรอดจากการถูกจับกุมได้

ทฤษฎีป้องกัน (Deterrence Theory)

ทฤษฎีป้องกันก็เป็นอีกทฤษฎีหนึ่งที่มีรากฐานมาจากแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม โดยยึดหลักการป้องกันอาชญากรรมในเรื่องประสิทธิภาพของการบังคับใช้หรือการลงโทษตามกฎหมายว่าต้องมีความรุนแรง รวดเร็ว และแน่นอน จึงจะสามารถป้องกันอาชญากรรมได้ เนื่องจากมนุษย์มีเหตุผลในการคิดไตร่ตรองและคาดการณ์ถึงผลลัพธ์ก่อนที่จะกระทำ ดังนั้น หากสังคมใดมีกฎหมายที่ดี และหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ก็จะสามารถยับยั้งการเกิดอาชญากรรมได้

การป้องกันอาชญากรรมตามแนวคิดของทฤษฎีป้องกันนี้ ได้มีการนำเสนอเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. การป้องกันทั่วไป (General Deterrence) หมายความว่า กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้บุคคลเกรงกลัวไม่กล้าประกอบอาชญากรรมเนื่องจากกลัวจะถูกจับกุมและลงโทษ

2. การป้องกันเฉพาะ (Special Deterrence) หมายความว่า กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย สามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษและได้รับโทษที่รุนแรงเพียงพอที่จะทำให้บุคคลนั้นรู้สึกเข็ดหลาบ ไม่กล้ากระทำความผิด เพราะกลัวว่าจะถูกจับกุมและถูกลงโทษอีก

นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับการกระทำความผิดของเยาวชนนั้น Sutherland และ Cressey ได้เสนอทฤษฎีที่เด่นชัดอยู่ทฤษฎีหนึ่ง ได้กล่าวไว้ว่า การกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้นเพราะขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ปล่อยให้ผู้กระทำความผิดกฎหมายลอยนวลอยู่ได้โดยปราศจากการลงโทษ การแก้ปัญหาเรื่องนี้จึงต้องให้ตำรวจและศาลบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด และการที่จะกระทำได้นั้นก็ต้องประสบกับความยากลำบากเป็นอย่างมาก เพราะว่าหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมขาดความเข้มแข็งและไร้ประสิทธิภาพ พอ ๆ กับที่สังคมขาดประสิทธิภาพในการควบคุมอาชญากรรม เพราะสังคมมีปัจจัยหลายอย่างที่เป็นสาเหตุให้เกิดอาชญากรรม (อนันต์ชัย เขื่อนธรรม และคณะ, 2527, น. 18)

ทฤษฎีแนวจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

ซิกมันด์ ฟรอยด์ จิตแพทย์ชาวออสเตรีย ได้นำเสนอโครงสร้างของบุคลิกภาพที่อยู่ภายในจิตสำนึกของบุคคล ว่ามี 3 ส่วนเชื่อมโยงกัน คือ อิด (Id) อีตตา (Ego) และมโนธรรมหรืออภิอีตตา (Superego) โดย

อิด (Id) เป็นแหล่งรวมแรงขับ แรงกระตุ้น ความปรารถนา และสัญชาตญาณทั้งหลาย อิดเป็นตัวแทนของประสบการณ์ที่สั่งสมเก็บไว้ในใจของบุคคล และจะไม่ยอมรับรู้เกี่ยวกับการพิจารณาหาความจริงอย่างมีหลักเกณฑ์ อิดจะไม่สามารถอดกลั้นต่อสภาพอารมณ์ที่ไม่พึงปรารถนาหรือความไม่พอใจได้ และเมื่อระดับอารมณ์เพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเกิดจากสิ่งเร้าภายนอกหรือสิ่งเร้าภายใน อิดจะตอบโต้ทันทีเพื่อปลดปล่อยความเครียด อันจะทำให้บุคคลนั้นกลับสู่ความสบายใจหรือสภาพปกติ (โสภา ขปิลมันน์, 2536, น. 13) หากจะกล่าวโดยสรุปก็คือ อิดเป็นอารมณ์ตามสัญชาตญาณที่เป็นพลังในการผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมที่มุ่งสนองตอบความต้องการของตนเอง

อีตตา (Ego) ทำหน้าที่สนองตอบความต้องการของอิด โดยยึดเอาเหตุผลและข้อเท็จจริงเป็นหลัก และทำหน้าที่เป็นตัวกลางจัดการระหว่างความต้องการที่ไร้เหตุผลของอิดกับภาวะความเป็นจริงของโลกภายนอก นอกจากนี้อีตตายังเป็นตัวควบคุมการตัดสินใจอันนำไปสู่การกระทำเป็นตัวเลือกลักษณะของสภาวะแวดล้อมที่จะตอบโต้ และเป็นตัวกำหนดการตัดสินใจว่าความต้องการใดควรจะใช้การกระทำออกมาในรูปแบบใดจึงจะเหมาะสม และทำให้เกิดความพอใจขึ้นได้ ในการแสดงบทบาทที่สำคัญนี้ อีตตาจะต้องผสมผสานความต้องการกับภาวะความเป็นจริง ซึ่งบ่อยครั้งนำไปสู่ความขัดแย้งในจิตใจหรือเกิดความคับข้องใจ...หากบุคลิกภาพของมนุษย์ประกอบด้วยอิดกับอีตตาเพียงสองส่วน อีตตาก็จะสนองตอบความต้องการของอิด แต่โดยความเป็นจริงอีตตาจะถูกควบคุมอีกระบบคือมโนธรรม (โสภา ขปิลมันน์, 2536, น. 4-15)

มโนธรรมหรืออภิอีตตา (Superego) เป็นพลังที่หนุนให้บุคคลกระทำแต่ความดีเพื่อส่วนรวมเป็นพลังเหนียวรั้งไม่ให้บุคคลกระทำความชั่ว มโนธรรมหรืออภิอีตตาจะพัฒนามาจากการได้รับการอบรมสั่งสอนตั้งแต่ในวัยทารกผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมโดยพ่อแม่ มโนธรรมหรืออภิอีตตาจะคอยควบคุมพฤติกรรมของแต่ละบุคคลให้อยู่ในวิถีทางที่สังคมยอมรับ ผ่านการเรียนรู้โดยการได้รับรางวัลเมื่อกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง และได้รับการลงโทษเมื่อกระทำความผิดหรือกระทำในสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ (โสภา ขปิลมันน์, 2536, น. 15)

ตามปกติ อิด อีตตา มโนธรรมหรืออภิอีตตา จะมีความสมดุลระหว่างกัน โดยอีตตาจะอยู่กึ่งกลางระหว่างอิดกับอภิอีตตา โดยทั่วไปอีตตาจะทำหน้าที่ประนีประนอมทั้งสองฝ่าย โดยปรองดองความต้องการของอิดให้เข้ากับสภาพที่อภิอีตตายอมรับได้ ซึ่งกระบวนการนี้เรียกว่า “การกลั่นกรอง”

(Sublimation) เมื่อใดที่อัตตาไม่สามารถประนีประนอมระหว่างอัตตากับอภิปัตตาได้ก็จะเกิดความขัดแย้งขึ้น... ถ้าอัตตมีความเข้มข้นมากกว่าอภิปัตตา บุคคลจะประพฤติดำเนินใจตนเองโดยไม่คำนึงถึงกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม หมายถึง การกระทำที่ละเมิดต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของบุคคลอื่น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือการประกอบอาชญากรรมจะเกิดขึ้นทันที (สุดสงวน สุธีธร, 2546, น. 67)

หลักการสำคัญของทฤษฎีจิตวิเคราะห์หรืออธิบายสาเหตุของความผิดปกติทางด้านจิตใจว่ามาจากสาเหตุ 2 ประการคือ ประการที่หนึ่งเกิดจากการที่บุคคลไม่เจริญเติบโตตามธรรมชาติหรือการขาดการควบคุมสัญชาตญาณของมนุษย์ การขาดความรักความเอ็นดูจากบิดาหรือมารดา การขาดการพัฒนาทางด้านอารมณ์ การถูกกดดันในด้านความรู้สึกทางเพศหรือความรับผิดชอบชั่วดี สาเหตุประการที่สอง เกิดจากการไม่พัฒนาอภิปัตตา หรือการพัฒนาอภิปัตตาถูกรบกวนเนื่องจากการขาดความรักความอบอุ่นจากบิดามารดา หรือการที่บิดามารดามีนิสัยดูร้าย ไม่รักบุตร ซึ่ง فروยด์ เน้นว่าพฤติกรรมอาชญากรรมจะเกิดขึ้นหากมีปัญหาด้านการพัฒนาจิตใจในวัยเด็ก (พรชัย ชันดี, ธัชชัย ปิตะนีละบุตร และ อัศวิน วัฒนวิบูลย์, 2543, น. 63)

ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personality Theory)

ทฤษฎีบุคลิกภาพไม่ได้ให้ความสำคัญกับแรงกระตุ้นภายใต้จิตสำนึก หรือสัญชาตญาณของมนุษย์ว่าเป็นสาเหตุของพฤติกรรมอาชญากรรมเหมือนอย่างทฤษฎีจิตวิเคราะห์ แต่มุ่งเน้นไปที่บุคลิกภาพของบุคคลว่าเป็นสาเหตุของการเกิดพฤติกรรม...หนึ่งในทฤษฎีแนวนี้อธิบายว่าพฤติกรรมอาชญากรรมเป็นการแสดงออกของบุคลิกภาพที่แตกต่างจากบุคคลปกติ เช่น การขาดความสามารถในการระงับอารมณ์ ความก้าวร้าว การชอบหาเรื่องใส่ตัวเอง การชอบเป็นศัตรูกับผู้อื่น การมองโลกในแง่ร้าย หรือการไม่ยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคม เป็นต้น และยังมีทฤษฎีแนวนี้ที่นำเสนอว่าอาชญากรนั้นแตกต่างจากบุคคลปกติในรูปแบบของบุคลิกภาพพื้นฐาน บุคคลธรรมดาทั่วไปจะมีบุคลิกภาพที่ยอมรับกฎกติกาของสังคม ส่วนอาชญากรนั้นเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพไม่ยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมหรือต่อต้านสังคม (Antisocial) หรือมีจิตผั่นผวน (Psychopath or Sociopath) ทฤษฎีแนวนี้จึงศึกษาสาเหตุและหาทางแก้ไขบุคลิกภาพของบุคคลที่นำไปสู่พฤติกรรมอาชญากรรม (พรชัย ชันดี และคณะ, 2543, น. 65-66)

อาการต่อต้านทางสังคมเป็นอาการของบุคคลที่เข้ากับสังคมไม่ได้ และมีอุปนิสัยขัดแย้งกับสังคม พวกเขาเหล่านี้ไม่มีความสามารถที่จะซื่อสัตย์ต่อตนเอง กลุ่ม หรือบรรทัดฐานทางสังคม พวกเขาเป็นคนเห็นแก่ตัวอย่างมาก หยาบคาย ไม่รับผิดชอบ ไม่มีความยับยั้งชั่งใจ ไม่มีความรู้สึกชั่วดี และไม่สามารถที่จะเรียนรู้จากประสบการณ์หรือการถูกลงโทษ ความอดกลั้นต่อสิ่ง

วัยจะต่ำมาก และพวกเขามักจะตำหนิเตียนบุคคลอื่นหรือมักจะแก้ตัวในพฤติกรรมของเขาเอง (พรชัย ชันดี และคณะ, 2543, น. 66)

ทฤษฎีพัฒนาการ (Developmental Theories)

ทฤษฎีพัฒนาการได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน ว่าเป็นผลให้เกิดการเลือกรูปแบบที่จะดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล โดยอธิบายไว้ว่า ในเริ่มแรกเด็กจะเรียนรู้กฎเกณฑ์ของสังคม หลังจากนั้นจะมีความคาดหวังถึงการประกอบอาชีพ เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของตนเองเพื่อการเริ่มต้นชีวิตครอบครัว ดังนั้นถ้าบุคคลประสบกับปัญหาเรื่องอุปสรรค ในช่วงชีวิต เช่น เมื่อวัยรุ่นสอบตกไม่สามารถที่จะประสบความสำเร็จได้อาจจะทำให้เด็กเครียดกับการเรียน และไม่สามารถมีอาชีพที่ต้องการได้ เพราะทฤษฎีพัฒนาการนั้นให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ตามสภาพแวดล้อมที่กระทำกับบุคคลและลักษณะของบุคคลนั้น ๆ ที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา (Legel, 1999, p. 294)

เหตุผลสำคัญของการไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต และทำให้เด็กมีแนวโน้มที่จะประกอบอาชีพอาชกรรมได้แก่ การมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ครอบครัวยากจน ครอบครัวแตกแยก ผลจากสิ่งแวดล้อมเหล่านี้จะติดตัวเด็กไปจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่

ทฤษฎีพัฒนาการให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวในการที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ลักษณะมุ่งสัมฤทธิ์ และชีวิตครอบครัวภายหลังการแต่งงาน นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม นั้นเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพอาชกรรม และลักษณะของการประกอบอาชีพอาชกรรมก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว (Legel, 1999, p. 295)

ในทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนั้น จากการศึกษา Patterson พบว่า ความขัดแย้งในครอบครัวในช่วงวัยเด็ก และการขาดความเอาใจใส่จากพ่อแม่ในช่วงวัยเด็ก ทำให้เด็กมีปัญหาการปรับตัวทางสังคมในช่วงวัยรุ่น เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Glueck ที่พบว่า บุคลิกภาพ และปัจจัยทางสังคมนั้น มีความสัมพันธ์กับการกระทำความผิด และปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การเอาใจใส่ของพ่อแม่ และการแสดงอารมณ์ของพ่อแม่ที่มีต่อกัน (Legel, 1999, p. 295)

แนวความคิดเกี่ยวกับพัฒนาการได้มีงานวิจัยมากมายที่พบว่า การประกอบอาชีพอาชกรรมนั้นมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการ โดย Patterson และคณะ พบว่า พ่อแม่ที่มีความรับผิดชอบต่อครอบครัวต่ำนั้นเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้เด็กประกอบอาชีพอาชกรรมในวัยเด็กตอนต้น และการถูกละเลยทางสังคมในช่วงวัยเด็กตอนกลางนั้น เป็นหนทางที่จะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่ต่อต้านสังคม (Legel, 1999, p. 295)

ทฤษฎีการเลียนแบบ (Theory of Imitation)

ของ กาเบรียล ทาร์ด ได้เสนอแนวคิดด้านจิตวิทยาที่เกี่ยวกับการเลียนแบบ โดยทฤษฎีของการเลียนแบบที่เขาเสนอมี 3 กฎ ดังนี้

1. คนที่มีความสามัคคีใกล้ชิดกันจะมีการเลียนแบบพฤติกรรมกัน
2. การเลียนแบบมีแนวโน้มจะแพร่จากสิ่งที่มีมากกว่าสู่สิ่งที่มีน้อยกว่า อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าบุคคลจะเลียนแบบผู้ที่มีสถานะเหนือกว่าตน เช่น ลูกเลียนแบบพ่อแม่ ลูกน้องเลียนแบบเจ้านายเป็นต้น
3. มีการแทรกแทนพฤติกรรม โดยเชื่อว่าการมีพฤติกรรมใหม่จะแทนที่พฤติกรรมเก่า เช่น นายเอปกติมักสูบบุหรี่เพียงอย่างเดียว ต่อมาเข้าไปอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่เสพยาบ้า นายเอจึงทั้งสูบบุหรี่และเสพยาบ้า หรือเดิมมีพฤติกรรมลักเล็กขโมยน้อย ต่อมาถูกจับและติดคุก เมื่อพ้นโทษออกมากลับไปปล้นแทนซึ่งเป็นพฤติกรรมการทำความผิดที่เพิ่มขึ้น

ทาร์ดเชื่อว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการเฝ้าสังเกตพฤติกรรมนั้นจะมีผลทำให้บุคคลสามารถเลียนแบบพฤติกรรมกันได้ ตัวอย่างในภาพยนตร์ ไททานิค หรือสื่อหนังสือพิมพ์ต่างก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอาชญากรทั้งสิ้น (สุดสงวน สุธีสร, 2546, น. 72-73)

ในแง่ของสื่อมวลชน Johnson ได้ให้ทัศนะทางอาชญาวิทยาว่าการถ่ายทอดอย่างซ้ำซากเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดกฎหมายทางสื่อมวลชน จะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการถ่ายทอดความคิดที่ผิดให้แก่ผู้รับรู้หรือรับฟัง ยิ่งในกรณีที่ถ่ายทอดให้เห็นว่าผู้ละเมิดกฎหมายเป็นผู้สมควรได้รับความเห็นอกเห็นใจหรือการยกย่องสรรเสริญด้วยแล้ว ก็จะเป็นอันตรายมากขึ้น อิทธิพลอย่างสำคัญของสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการกระทำความผิดเยาวชนก็คือเป็นตัวกระตุ้นทัศนคติที่มีอยู่แล้ว หรือมีจะนั้นก็ส่งเสริมให้เห็นตามสภาพแวดล้อมที่ตนคิดว่าดีแล้ว ทั้งที่ความคิดหรือทัศนคติหรือสภาพแวดล้อมเหล่านั้น เป็นสิ่งนำไปสู่การทำผิดกฎหมายอาญา ทำให้บุคคลที่เคยคิดเห็นผิด ๆ มาก่อนพลอยมีภาพในใจที่ผิด ๆ คล้อยไปกับสื่อมวลชนที่เขาได้สัมผัส เพราะสิ่งที่ปรากฏอยู่ในสื่อมวลชนเป็นสิ่งที่ตรงกับความต้องการและผลประโยชน์ของตนเอง เป็นสิ่งที่ตนอยากหรือพร้อมที่จะเรียนรู้ทำความเข้าใจ แสดงว่าตนมีค่านิยมซึ่งตรงกับสื่อมวลชนที่แสดงออกมา นี่คือลักษณะที่เป็นอันตรายของสื่อมวลชนซึ่งมอบสิ่งผิดหรือค่านิยมที่ผิด ๆ ให้แก่สาธารณชน (อนันต์ชัย เขื่อนธรรม และคณะ, 2527, น. 18)

ทฤษฎีการกระทำผิดและการเป็นอิสระ (Delinquency and Drift Theory) หรือ ทฤษฎีการโยนความผิด (Techniques of Neutralization Theory)

ทฤษฎีการโยนความผิดเป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ทฤษฎีนี้บางท่านแปลว่าทฤษฎีกลวิธีเพื่อความเป็นกลาง ประเด็นความคิดมีอยู่ว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำผิดและการเรียนรู้เทคนิคของการแก้ตัว แทนที่เด็กจะมาเรียนรู้ค่านิยมทางศีลธรรม ซึ่งเป็นที่นิยมของคนส่วนใหญ่ในสังคม เด็กกลับเรียนรู้ค่านิยมในสิ่งที่ตรงกันข้าม ทฤษฎีนี้เป็นความคิดของ แมทซาท และไซคิส (Sykes and Matza) (Gresham M. Sykes and David Matzon in Wolfgang and Others อ้างถึงใน อรรถนพ ชูบำรุง, 2537, น. 73-75) ทั้งสองท่านได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคในการแก้ตัวดังต่อไปนี้

1. ปฏิเสธความรับผิดชอบ (the denial of responsibility) ในข้อนี้อธิบายได้ว่าผู้กระทำผิดใช้เทคนิคโดยโยนความรับผิดชอบให้คนอื่นหรือสิ่งอื่น ๆ เช่น อาจจะกล่าวว่าเป็นอุบัติเหตุ เป็นเพราะแรงกดดันจากภายนอกซึ่งตนไม่อาจควบคุมได้ เช่น ความเกลียดชังจากพ่อแม่ การมีเพื่อนเลว สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ผู้กระทำผิดกระทำตนคล้าย ๆ ลูกบิลเลียดกลมกลิ้งไปมา เพราะแรงกระทำของผู้อื่นหรือสิ่งอื่น

2. ปฏิเสธการกระทำร้าย (the denial of injury) เทคนิคในประการที่สองเกี่ยวเนื่องกับอันตรายหรือผลร้ายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของเด็กและเยาวชนเป็นเวลานานมาแล้วที่กฎหมายอาญาได้แยกแยะให้เห็นถึงอาชญากรรมที่แตกต่างกัน 2 ประเภท คือ อาชญากรรมที่มีความผิดในตัวของมันเอง หมายถึง ผิดศีลธรรม และอาชญากรรมที่ผิดเพราะกฎหมายห้ามไว้ทั้งที่ไม่ผิดศีลธรรม เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดก็สามารถที่จะประเมินการกระทำของตนเองว่าผิดหรือไม่สิ่งที่คนอื่นเห็นว่าผิดนั้น เด็กหรือเยาวชนอาจจะตั้งคำถามขึ้นว่า คนอื่นได้รับอันตรายจากการกระทำของเขาจริงหรือเปล่า ทำให้เกิดการตีความไปได้มากมาย ตัวอย่างเช่น การกระทำการปาเถียนใด ๆ เขาอาจจะคิดเพียงว่ามันเป็นการเล่นซุกซนของเขาเอง หรือในกรณีที่มีการขโมยรถยนต์ เขาก็คิดว่าเป็นการยืมไปใช้ก่อนไม่เห็นเสียหายอะไร หรือในกรณีการต่อสู้ในแก๊ง เขาก็คิดว่าเป็นการทะเลาะกันเป็นส่วนตัว เป็นต้น

3. ปฏิเสธผู้เสียหายหรือผู้ได้รับอันตราย (the denial of the victim) ข้อนี้สามารถอธิบายได้ว่า ผู้กระทำผิดคิดว่าการกระทำของตนเป็นสิ่งที่เหมาะสม เพราะเป็นการลงโทษผู้ที่สมควรโดนลงโทษหรือเป็นการแก้แค้นผู้ที่สมควรแก้แค้น จึงถือว่าผู้ได้รับการลงโทษหรือได้รับการแก้แค้นมิได้เสียหายแต่ประการใด อีกอย่างหนึ่งเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์ เขาก็ปฏิเสธว่าเขากระทำกับสิ่งของ มิได้กระทำความเสียหายแก่ผู้ใด ความคิดที่ว่าไม่มีเหยื่อรับเคราะห์นี้เอง เป็นความคิดอันสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำผิดเรื่อยไป

4. ประคับประคองผู้ที่ถูกประณาม (the condemnation of the condemners) หรืออาจจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการไม่ยอมรับนับถือคนที่ไม่นับถือตน เทคนิคประการที่สี่นี้ เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดจะเบนความสนใจในพฤติกรรมของตนเองไปสู่แรงจูงใจที่ทำให้ตนกระทำผิด แรงจูงใจที่สำคัญก็คือ การประคับประคองจากบุคคลอื่น โดยเฉพาะผู้มีอำนาจหน้าที่ พวกเขาอาจจะกล่าวอ้างว่า ผู้ที่ถูกประคับประคองเป็นคนมีชื่อเสียงปากดีมีฝีมือ มีจิตตารมณ์ในการกระทำผิด หรือมีเจตนาร้ายที่จะกระทำผิดเพื่อประโยชน์ส่วนตัว โดยเฉพาะกับตำรวจนั้น เขาอาจจะมองว่าเป็นคนชั่วร้ายทรยศ หยาบและทารุณ โหดร้าย พ่อแม่หรือครูก็เหมือนกัน เป็นคนมีอคติ รักลูกไม่เท่ากัน การใช้เทคนิคเช่นนี้ก็เท่ากับว่าเขาพยายามเก็บกดความผิดของตนเองไว้และกลับโจมตีความเลวร้ายของคนอื่นแทน

5. อ้างถึงความจงรักภักดีในระดับที่สูงขึ้นไป (the appeal to higher loyalties) เทคนิคข้อสุดท้ายนี้อาจจะอธิบายได้ว่า การที่เด็กและเยาวชนกระทำผิด มีความภักดีหรือยึดมั่นต่อสิ่งอื่น ที่เขาเห็นว่าเหนือกว่าแนวประเพณีในสังคมส่วนใหญ่ สิ่งอื่นที่คอยกดดันหรือทำให้เขาต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง สิ่งอื่นที่สำคัญก็คือ ความมีมิตรจิตมิตรใจหรือความรักต่อเพื่อน ทั้งนี้มีได้หมายความว่า เขาจะไม่นับถือค่านิยมของสังคมใหญ่ แต่นับถือสิ่งอื่นมากกว่า เมื่อมีความขัดแย้งระหว่างการกระทำผิดกฎหมายกับความรักเพื่อนหรือช่วยเพื่อน เขาก็จะเลือกเข้าข้างการช่วยเหลือเพื่อนไว้ก่อน แม้ว่าเพื่อนจะกระทำผิดและเขาเองก็ยอมกระทำผิดด้วย เพราะเขาคิดว่าความรักเพื่อนนั้นสำคัญกว่าการเคารพกฎหมาย ความจริงข้อนี้เป็นที่ยอมรับกันมานานในหมู่นักวิทยาศาสตร์ทางสังคม

ปัจจัยสำคัญของทฤษฎีนี้คือการเป็นอิสระ (Drift) โดยแมทซาทซ์เชื่อว่าความเป็นอิสระจะเกิดขึ้นในเขตพื้นที่ตามโครงสร้างของสังคมที่กลไกควบคุมได้อ่อนแอ ดังนั้นจึงเป็นการปลดปล่อยให้บุคคลมีอิสระในการเลือกพฤติกรรมอาชญากรรม เพื่อตอบสนองต่อแรงกระตุ้นหรือแรงผลักดัน (พรชัย ชันดี และคณะ, 2543, น. 127)

แมทซาทซ์มองว่าโดยทั่วไปแล้วเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมาย ไม่ได้เห็นด้วยกับพฤติกรรมของเขาว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง หากแต่เยาวชนเหล่านี้ยอมรับว่าพฤติกรรมผิดกฎหมายนั้นเป็นการละเมิดจริยธรรม แต่ว่ามีเหตุผลหรือสภาพแวดล้อมต่าง ๆ มาบรรเทาโทษ หรือทำให้พวกเขามีความรู้สึกว่าไม่ผิดหากมีพฤติกรรมดังกล่าว... จะเห็นว่าความคิดแนวนี้นี้ได้รับการสนับสนุนจากหลักการของกระบวนการยุติธรรมว่าด้วยการดำเนินคดีกับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมาย ซึ่งแสดงให้เห็นชัดเจนว่าเด็กและเยาวชนไม่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำผิดที่ได้ก่อขึ้น หรือหากได้รับโทษก็จะได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษ (พรชัย ชันดี และคณะ, 2543, น. 127)

ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association Theory)

เอ็ดวิน เฮซ ซัทเทอร์แลนด์ (Edwin H. Sutherland) เสนอว่า การที่บุคคลคบหาสมาคมกันในกลุ่ม ทำให้บุคคลรับเอาค่านิยมและพฤติกรรมของบุคคลอื่นมาถือปฏิบัติ ซึ่งอาจเป็นพฤติกรรมที่ผิดหรือไม่ผิดนั้นขึ้นอยู่กับอัตราส่วนของการติดต่อสัมพันธ์โดยมีความถี่ ช่วงเวลา และความเข้มข้นในการสมาคมของวัยรุ่นเป็นตัวแปรสำคัญในการส่งผลต่อการกระทำผิด หมายความว่าถ้าวัยรุ่นมีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดถี่หรือบ่อย ๆ อยู่ในเวลานาน โอกาสที่วัยรุ่นนี้จะกระทำความผิดไปด้วยก็มีมาก นอกจากนี้ถ้าวัยรุ่นนั้นมีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดในช่วงต้น ๆ ของชีวิต พฤติกรรมการกระทำผิดจะเกิดขึ้นและติดตัวไปจนตลอดชีวิต ในด้านความเข้มข้นหมายถึงแหล่งที่เป็นแบบแผนของการกระทำผิดเป็นที่ยกย่องมากน้อยเพียงใดต่อวัยรุ่นและวัยรุ่นมีปฏิกิริยาทางอารมณ์สัมพันธ์กับการสมาคมนั้นเพียงไร ถ้าเข้มข้นมาก โอกาสที่เด็กจะยอมรับและปฏิบัติตามแบบแผนก็เกิดขึ้นได้มาก

ต่อมา เอ็ดวิน เฮซ ซัทเทอร์แลนด์ (Edwin H. Sutherland, 1978 อ้างถึงใน พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ, 2523, น. 65) ได้แก้ไขขยายเพิ่มและปรับปรุงทฤษฎีของตนโดยร่วมกับโดนาร์ด อาร์. เครซี (Donard R. Cressey) ปรับปรุงทฤษฎีการคบหาสมาคมกับบุคคลที่แตกต่างและในปี ค.ศ. 1978 เขาได้อธิบายพัฒนาการพฤติกรรมอาชญากรเป็นเนื้อหาทฤษฎีการคบหาสมาคมกับบุคคลที่แตกต่างว่า อาชญากรรมนั้นเป็นผลผลิตของการเรียนรู้และความสัมพันธ์ของกลุ่ม ดังนั้นอัตราส่วนการกระทำผิดจะมากน้อยเพียงใดจึงเป็นผลมาจากลักษณะ การคบหาสมาคมระหว่างบุคคลในกลุ่ม (Group Contacts) และกระบวนการที่บุคคลเรียนรู้จากกลุ่ม สรุปได้ดังนี้

1. พฤติกรรมทางอาชญากรรมเรียนรู้ได้หรือโดยพูดอีกอย่างหนึ่งก็คือพฤติกรรมทางอาชญากรรมมิใช่ถ่ายทอดทางพันธุกรรม ดังเช่นบุคคลผู้มีได้ฝึกหัดทางเครื่องจักรก็ย่อมจะไม่สามารถประดิษฐ์หรือทำงานเกี่ยวกับเครื่องจักรกลได้

2. พฤติกรรมทางอาชญากรรมสามารถเรียนรู้ได้โดยกระบวนการติดต่อสื่อสารซึ่งรวมทั้งภาษาและท่าทางหรือการกระทำด้วย

3. หลักการสำคัญยิ่งของการเรียนรู้พฤติกรรมทางอาชญากรรมก็คือจะเกิดในกลุ่มบุคคลที่ใกล้ชิดสนิทสนมกันหรือถ้ามีการติดต่อใกล้ชิดกันทางหน่วยงานซึ่งมิใช่เป็นบุคคลเช่นโดยภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ก็ยังไม่มีส่วนสำคัญในการให้กำเนิดพฤติกรรมทางอาชญากรรม

4. การเรียนรู้ที่อาชญากรได้รับนั้น จะเป็นการเรียนรู้ซึ่งรวมถึง

- เรียนรู้เทคนิควิธีการประกอบอาชญากรรมซึ่งบางครั้งอาจสลับซับซ้อนหรือบ่อยครั้งก็อาจง่าย ๆ

- เรียนรู้ทิศทางหรือแนวทางของแรงจูงใจ (Motive) แรงขับ (Drive) การหาเหตุผลไว้ใช้ อ้างอิงและเจตคติต่าง ๆ

5. ทิศทางของแรงจูงใจและแรงขับสามารถที่จะเรียนรู้ได้จากข้อกำหนดหรือกฎเกณฑ์ทางกฎหมายว่าด้วยการกระทำนั้นเป็นปฏิบัติหรือถูกต้องตามกฎหมายโดยที่สังคมรอบตัวของบุคคลอาจจะแวดล้อมไปด้วยบุคคลซึ่งมีความโน้มเอียงไปในทางเป็นปฏิบัติต่อกฎหมายมากกว่าดังเช่นในสังคมอเมริกันในเวลานี้อาจมีความสับสนในเรื่องการปฏิบัติตามกฎหมายและการปฏิบัติต่อกฎหมายซึ่งการที่เป็นเช่นนี้มีผลทำให้บุคคลต่าง ๆ มีความขัดแย้งทางวัฒนธรรมในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมาย

6. บุคคลกลายเป็นผู้กระทำความผิด เนื่องจากเขามีความโน้มเอียงไปในทางเป็นปฏิบัติ ต่อกฎหมายมากกว่าการจะชอบที่จะปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งข้อนี้เป็นข้อหลักสำคัญของทฤษฎีนี้ คือมีแรง 2 แรง ซึ่งต่อสู้กันนั่นคือ การคบค้าสมาคมกับอาชญากร (Criminal Patterns) และเหินห่างจากแบบต่อต้านอาชญากร (Anticriminal Patterns) แล้วบุคคลนั้นก็จะมีพฤติกรรมทางอาชญากรรม

7. ความแตกต่างในการคบค้าสมาคมอาจแตกต่างไปในแง่ของความสม่ำเสมอหรือความถี่ ระยะเวลาความก่อนหลังและความเข้มของการสมาคม เช่น ถ้าคบค้าสมาคมกับอาชญากรบ่อย ๆ เป็นเวลานานและอย่างใกล้ชิดก็ย่อมมีพฤติกรรมทางอาชญากรรมได้มาก ส่วนความก่อนหลังนั้นมีความสำคัญในแง่ที่ว่า ถ้าหากได้เรียนรู้พฤติกรรมที่ถูกกฎหมายตั้งแต่เยาว์วัยมาก ๆ ก็อาจจะมีผลคงทนต่อไปตลอดชีวิตและเช่นเดียวกันถ้าหากว่าได้มีการเรียนรู้และพัฒนาพฤติกรรมทางอาชญากรรมมาตั้งแต่เยาว์วัยก็อาจจะคงทนตลอดไปในชีวิต

8. กระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมทางอาชญากรรมโดยการคบค้าสมาคมกับแบบอาชญากรและแบบต่อต้านอาชญากรนั้น เกี่ยวข้องกับกลไกต่าง ๆ ทั้งหมด ซึ่งมีในการเรียนรู้อื่น ๆ ตัวอย่างเช่น การเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรไม่จำเป็นจะต้องจำกัดอยู่แต่วิธีการเรียนรู้โดยการลอกเลียนแบบเสมอไป อาจเรียนรู้ด้วยวิธีการอื่น ๆ อีกมากมาย แต่อย่างไรก็ตาม กระบวนการลอกเลียนแบบก็ถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญในการเรียนรู้พฤติกรรมทางอาชญากรรม

9. ในขณะที่พฤติกรรมทางอาชญากรรมเป็นการแสดงออกของความต้องการและค่านิยมโดยทั่วไป แต่พฤติกรรมทางอาชญากรรมก็ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยความต้องการและค่านิยมโดยทั่วไปเหล่านี้ได้ ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมที่มิใช่อาชญากรรมก็เป็นการแสดงออกถึงความต้องการและค่านิยมอย่างเดียวกัน ตัวอย่างเช่น โจรโดยทั่วไปลักขโมยเพราะต้องการเงินในขณะที่พฤติกรรมทางอาชญากรรมมิใช่อาชญากรรมก็อาจมีความต้องการความสุข มีค่านิยมในความต้องการทางเลื่อนขั้นในสังคมเหมือนกัน ฉะนั้นความต้องการและค่านิยมเหล่านี้จึงไม่อาจนำมา

อธิบายพฤติกรรมทางอาชญากรรม แต่เอ็ดวิน เฮช. ฮัทเทอร์แลนด์ ก็ยังยืนยันว่าการกระทำ ความผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชนนั้นเป็นผลความโน้มเอียงไปในทางปฏิบัติต่อกฎหมายมากกว่า ความนิยมชมชอบที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย ในขณะที่ครอบครัวมีส่วนที่จะช่วยให้เด็กปฏิบัติตาม กฎหมายแต่ถ้าครอบครัวล้มเหลวที่จะยึดเยาวชนไว้กับครอบครัว ก็จะทำให้เยาวชนนั้นยิ่งเพิ่มการ คบหาสมาคมกับเด็กที่มีแบบแผน พฤติกรรมเบี่ยงเบนนอกบ้าน

การที่บุคคลคบหาสมาคมกันในกลุ่มทำให้บุคคลรับเอาค่านิยมและพฤติกรรมของ บุคคลอื่นมาถือปฏิบัติ ซึ่งอาจจะเป็นพฤติกรรมที่ผิดหรือไม่ก็นั้นขึ้นอยู่กับอัตราส่วนของการติดต่อ สัมพันธ์ ทฤษฎีนี้ถือว่าพฤติกรรมที่ดีหรือไม่ดีนั้นเป็นสิ่งที่ได้รับมาจากการเรียนรู้ตั้งแต่เล็ก ๆ จนกระทั่ง วาระสุดท้ายของชีวิต

ทฤษฎีของ Sutherland อาจสรุปสั้น ๆ ได้ดังนี้ (อัณณพ ชูบำรุง, 2537, น. 99) คนกระทำผิดเพราะเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรมจากผู้อื่นที่สนิทสนมคุ้นเคยเป็นเวลานาน จนผู้ที่ เรียนรู้มองเห็นสิ่งผิดกฎหมายเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ทำให้เรียนรู้ในเรื่องเทคนิค แรงจูงใจ ตัณหา วิถีหา เหตุผลเข้าข้างตนเอง และทัศนคติต่าง ๆ ในการกระทำผิด

อย่างไรก็ดี มีผู้โต้แย้งทฤษฎีนี้ว่าไม่สามารถอธิบายได้แจ่มแจ้งถึงสาเหตุของการกระทำ ผิดในแบบต่าง ๆ เช่น บุคคลที่มีความคุ้นเคยและเป็นพรรคพวกเดียวกันกับบุคคลที่ประกอบ อาชญากรรม แต่เขาผู้นั้นกลับไม่กระทำผิด ซึ่ง Sutherland ก็แก้ว่าเป็นเพราะลักษณะประจำตัว ของบุคคล ความกดดัน และการเลือกคบหาบุคคลอื่นตามความพอใจ ความประพฤติดังแตกต่างกัน (สุชา จันทรเฒ, 2533, น. 11)

ทฤษฎีกระบวนการทางสังคม

กระบวนการทางสังคมมองว่า คนได้ถูกขัดเกลา (Socialization) จากสถาบันต่าง ๆ ใน สังคม ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน เพื่อน ที่ทำงาน เป็นต้น ซึ่งถ้าหากความสัมพันธ์เป็นไปในทางบวก และได้รับการสนับสนุน คนจะปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมเป็นอย่างดี ในทางตรงกันข้ามหาก ความสัมพันธ์เป็นไปในทางลบ คนก็จะฝ่าฝืนกฎระเบียบ นำไปสู่พฤติกรรมอาชญากรรม

ทฤษฎีกระบวนการทางสังคมเชื่อว่า คนไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ชนชั้น หรือเพศใดก็ตาม ต่างก็มีศักยภาพที่จะเป็นอาชญากรได้ทั้งสิ้น คนจนหรือคนชั้นต่ำมีปัญหาทางเศรษฐกิจสูง ได้รับการดูถูก มีการศึกษาน้อย ครอบครัวแตกสลาย จึงมีโอกาหรือความสามารถในการก่ออาชญากรรม สูง ในขณะที่ชนชั้นกลางมักมีสังคมที่ดีกว่า ครอบครัวอบอุ่น ไม่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ มีเพื่อนดี เป็นที่ยอมรับของสังคม จึงมีโอกาหรือความสามารถในการกระทำผิดน้อย แต่อย่างไรก็ตามไม่ใช่ ว่าชนชั้นกลางหรือกลุ่มที่มีความพร้อมจะไม่กระทำความผิดเลย สิ่งนี้จะขึ้นอยู่กับ การขัดเกลาทาง สังคมเป็นสำคัญ เช่นชนชั้นกลางมีฐานะดี เลี้ยงลูกแบบตามใจ ไม่ฝึกให้มีความอดทน ต้องการ

อะไรก็จะได้รับเสมอ ๆ ก็อาจจะกลายเป็นคนที่มีโอกาสในการกระทำผิดหรือก่ออาชญากรรมได้เช่นกัน เราจะเห็นว่าการขัดเกลาทางสังคมไปในทางที่ดีแล้ว เขาก็จะเป็นบุคคลที่มีโอกาสหรือศักยภาพในการกระทำอาชญากรรมต่ำ

ความสัมพันธ์ในครอบครัว (Family Relations) เป็นสิ่งสำคัญและมีบทบาทอย่างมากต่อพฤติกรรมของมนุษย์ การสื่อสารที่สร้างความเข้าใจภายในครอบครัว การฝึกให้มีวินัยที่ถูกต้องสามารถกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวได้ทั้งสิ้น ยกตัวอย่างเช่น หากเด็กได้รับการอบรมอย่างถูกต้องจากครอบครัวแล้ว เมื่อโตขึ้นเด็กก็จะประพฤติตนไปในแนวทางที่ได้รับการอบรมมา การที่เด็กมาจากครอบครัวที่แตกแยก ก็มีได้แปลว่า เด็กคนนั้นจะต้องกลายเป็นเด็กกระทำผิด เพราะหากพ่อแม่คนใดคนหนึ่งสามารถทำหน้าที่ของตนและชดเชยส่วนที่ขาดหายไปของเด็กได้ จนเด็กรู้สึกว่าได้ขาดอะไร และรู้สึกที่ตนเองปกติทุกอย่าง นักอาชญาวิทยาบางคนมองว่า หากเด็กไม่ได้รับการชดเชยที่เพียงพอ เพราะพ่อแม่ต้องแบกภาระในเรื่องเศรษฐกิจ ไม่มีเวลาให้เด็กอย่างเพียงพอ ทำให้เด็กมีปัญหา จึงหันไปคบเพื่อนซึ่งอาจจะทำให้ไม่มีโอกาสที่เด็กจะประสบความสำเร็จทางการศึกษาก็มีสูง

ความสัมพันธ์ของเพื่อน (Peer Relations) นักจิตวิทยาเชื่อว่าเพื่อนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมมนุษย์ และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการเลือกที่จะมีพฤติกรรมต่าง ๆ ในช่วงอายุของเด็กแต่ละช่วง เพื่อนมีอิทธิพลในลักษณะที่ต่างกัน เช่น ในช่วงวัยรุ่น (Teen) เพื่อนจะมีบทบาทเป็นผู้ให้กำลังใจ เพราะเป็นวัยที่ต้องการการสนับสนุนทางอารมณ์ จึงมีความเชื่อใจเพื่อนมาก และมักจะเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวหรือความลับของตนให้เพื่อนได้รับรู้ ส่วนในเด็กที่ไม่เป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อนมักจะแสดงอาการก้าวร้าวและชอบแกล้งคนอื่น เด็กอาจมีกลุ่มเพื่อนมากกว่า 1 กลุ่ม ในกลุ่มหนึ่งเด็กอาจมีบทบาทเป็นหัวหน้ากลุ่ม แต่ในขณะเดียวกันอีกกลุ่มหนึ่งเด็กอาจมีบทบาทเป็นผู้ตามก็ได้ จะเห็นได้ว่าเด็กและเพื่อนมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ยังมีสถาบันทางสังคมอื่น ๆ เช่น สถาบันศาสนามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน เช่น ผู้ที่นับถือคริสต์ศาสนา ทุกวันอาทิตย์จะไปโบสถ์ ร่วมกิจกรรมทางศาสนา ไม่คิดประกอบอาชญากรรม

แนวคิดทฤษฎีกระบวนการทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมมนุษย์ มี 3 ส่วน คือ

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) โดย Robert Burgess และ Ronald L. Aker ได้นำทฤษฎี Differential Association ของ Sutherland มาพัฒนาต่อในรูปของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมสมัยใหม่ โดยใช้หลักการเสริมแรงที่แตกต่าง โดยการกระทำของมนุษย์เกิดจากประสบการณ์การได้รับสิ่งเร้าทางบวก ทำให้เกิดความพึงพอใจและกระทำซ้ำอีกในสถานการณ์คล้าย ๆ กัน และพยายามหลีกเลี่ยงสิ่งเร้าที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจ เช่น ความเจ็บปวด ความเสียใจ

การถูกดูต่ำ การถูกทำโทษ ประสบการณ์ที่ได้รับในวัยเด็กมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้ ซึ่งครอบครัวเป็นแหล่งการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม บิดามารดาจะเป็นผู้อบรมขัดเกลา การให้รางวัล การชมเชยของบิดามารดาจึงเป็นการเสริมแรงทางหนึ่งที่ถูกได้รับการเรียนรู้ว่าพฤติกรรมนั้นถูกต้อง ควรจะกระทำต่อไป แต่ถ้าพอบิดามารดาดูต่ำ ลงโทษ เด็กก็จะได้รับการเรียนรู้ว่าพฤติกรรมนั้นผิด ไม่ควรกระทำ การเรียนรู้ตามหลักการของการเสริมแรงจึงมีส่วนสำคัญต่อการกระทำผิด ยิ่งไปกว่านั้น Akers ยังได้กล่าวถึงการที่ผู้ใหญ่ไม่ว่ากล่าวอาจถือเป็นการเสริมแรงได้เช่นเดียวกัน กรณีนี้มักปรากฏว่าค่อนข้างแพร่หลายกว่ากรณีห้ามหรือให้ทำ ซึ่งเป็นตัวแปรตัวต่อไปที่มีครอบครัวมาเกี่ยวข้อง เพราะเด็กจะมองการกระทำผิดไปในทางบวกหรือลบนั้น ขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่และเพื่อนว่ามองการกระทำนั้นอย่างไร สำหรับผู้อื่นอาจมีความสำคัญในเรื่องนี้ได้เช่นกัน

เซฟเฟอร์ และ คุนด์ตัน (Schafer and Kundten, 1970, p. 43) ได้พูดถึงครอบครัวที่เป็นผลที่ทำให้เด็กและวัยรุ่นกระทำผิดว่า บ้านเป็นสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นที่จะส่งเสริมอุปนิสัย ความคิดสร้างสรรค์ และบุคลิกภาพของเด็ก พฤติกรรมของเด็กส่วนใหญ่เป็นผลที่ได้มาจากการอบรมเลี้ยงดูภายในบ้าน เด็กและวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีความสุข บิดามารดามีความรักใคร่สนิทสนมกัน มีความห่วงใยบุตร และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุตร เด็กจะพูดจาด้วยความสุภาพ อ่อนโยน มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แต่ในทางตรงกันข้ามครอบครัวที่ไม่มีความสุข บิดามารดาทะเลาะวิวาทกันเสมอ เด็กจะมีบุคลิกภาพที่ก้าวร้าว พูดจาหยาบค้าย ชอบทะเลาะวิวาทโดยได้แบ่งลักษณะบ้านแตกไว้ 2 ชนิด คือ

1. การแตกแยกทางสภาพครอบครัวหรือแตกแยกทางกายภาพ คือ ครอบครัวที่บิดาหรือมารดาถึงแก่กรรม หรือหย่าร้างกัน บิดามีมารดาเลี้ยง มารดามีบิดาเลี้ยง หรือบิดามารดาถึงแก่กรรมทั้งคู่ เด็กในครอบครัวแตกแยกแบบนี้จะขาดความรักใคร่ ทะนุถนอมอันควรจะได้รับจากครอบครัว รู้สึกว่าเหว่ ขาดการเอาใจใส่จากบิดามารดา

2. การแตกแยกทางจิตใจ คือ ครอบครัวที่บิดามารดาอยู่ร่วมกัน แต่มีการทะเลาะวิวาทหรือมีความเห็นที่ขัดแย้งกันอย่างรุนแรง หรือการที่บิดามารดาทำตนไม่เหมาะสม จนเด็กไม่รักใคร่นับถือ เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่แตกแยกเช่นนี้ ก็จะขาดความสุข ความอบอุ่นเช่นเดียวกัน เมื่อเด็กขาดความรักความอบอุ่น และขาดการอบรมสั่งสอนที่ดี เด็กก็จะแสดงพฤติกรรมที่เป็นการกระทำความผิด เพื่อเรียกร้องความสนใจจากสังคม อันเป็นการทดแทนกับความรัก และความอบอุ่นที่ตนไม่ได้รับเช่นคนอื่น ๆ หรือเป็นการกระทำความผิดโดยไม่เจตนา ทั้งนี้เนื่องจากขาดการอบรมสั่งสอนที่ดีนั่นเอง

สุชา จันทรโสม และ สุรางค์ จันทรโสม (2520, น. 170) ยังได้กล่าวเน้นให้เห็นว่าสภาพที่จัดว่าเป็นบ้านแตก ได้แก่ บิดามารดาไม่ปรองดองกัน ทะเลาะกันบ่อย ๆ หรือหย่าร้างกัน

มารดาไปมีสามีใหม่ หรือบิดาไปมีภรรยาใหม่ และไม่ให้ความอุปการะแก่บุตรเท่าที่ควร สิ่งเหล่านี้จัดว่าเป็นสภาพบ้านแตกทั้งสิ้น ส่วนใหญ่ของเด็กเกิดมาจากบ้านที่ประสบความยุ่งยาก บ้านที่เข้าลักษณะบ้านแตกสาแหรกขาด ดังที่กล่าวมาแล้ว จึงเป็นเหตุให้เด็กขาดความรักจากบิดามารดา และหันไปหาทางชดเชยด้วยการมีพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ นอกจากนี้ นักสังคมวิทยาได้เน้นถึงสภาพบ้านแตกว่า เป็นสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งของปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน สำหรับเรื่องบ้านแตกนั้น อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประการ คือ

1. บิดาหรือมารดาตาย หรือตายทั้งคู่
2. บิดามารดายังมีชีวิตอยู่ แต่ทะเลาะเบาะแว้งกัน หรือมีความเห็นไม่ลงรอยกันเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอน และระเบียบวินัยภายในครอบครัว โดยเหตุที่มีความแตกต่างกันในเรื่องเชื้อชาติ หรือศาสนา นอกจากนั้น นักสังคมวิทยาถือว่าการที่พี่น้องได้รับความรักใคร่จากบิดามารดาไม่เท่าเทียมกัน จนทำให้เกิดความอิจฉาริษยาขึ้น ก็จัดเข้าอยู่ในลักษณะของบ้านแตกด้วย (สุพัตรา สุภาพ, 2507, น. 18-19)

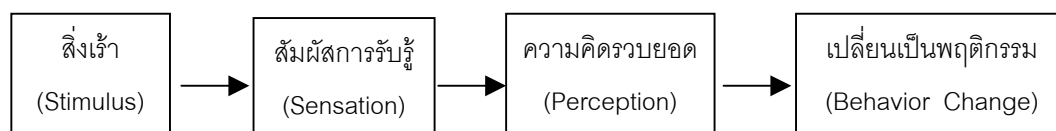
วินเบิร์ก (Weinberg, 1958, p. 95) ได้กล่าวว่า สภาพบ้านแตกมีส่วนผลักดันให้เด็กและวัยรุ่นหญิงกระทำผิดมากกว่าเด็กและวัยรุ่นชาย นอกจากนี้ บางครอบครัวบิดามารดาทอดทิ้งบุตร ไม่มีอาชีพเป็นหลักเป็นฐาน ว่างานหรือพิการ ทำให้เด็กประสบกับความหิวโหย อดอยาก ต้องหาทางช่วยเหลือตนเองและรับภาระต้องหาเลี้ยงครอบครัวตั้งแต่เยาว์วัย เด็กอาจประพฤติผิดได้ง่าย แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีเด็กพวกหนึ่งที่ไม่มีบ้าน โดยเป็นเด็กที่หนีออกจากบ้าน หรือมาจากต่างจังหวัด เด็กเหล่านี้จะอยู่ตามตลาด วัด หรือที่สาธารณะ ถ้ามีผู้ใหญ่คอยแนะนำช่วยเหลือให้กระทำผิด เด็กเหล่านี้ก็อาจจะกระทำผิดได้ง่ายขึ้น

วิธีการเรียนรู้ทางสังคมมนุษย์มาจากสาเหตุ ดังต่อไปนี้ (สมบุญรณ์ ศาลยาชีวิน, 2526, น. 175) 4 ประการ คือ

1. การเรียนรู้เกิดจากการลอกเลียนแบบ
2. การเรียนรู้เกิดจากความนึกคิด ความตั้งใจของตนเอง
3. การเรียนรู้เกิดจากการวางเงื่อนไขให้เกิดความรู้สึกและอารมณ์ต่อเหตุการณ์
4. การเรียนรู้เกิดจากการวางเงื่อนไข แบบปฏิบัติการ

การเรียนรู้ในทัศนะของนักจิตวิทยา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันมีผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกอบรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นอาจจะมาจากการกระทำ การรับรู้ การหยั่งเห็น ประกอบกับมีสิ่งเร้าอินทรีย์ทำให้ประสาทสัมผัสตื่นตัวส่งกระแสไปยังประสาทส่วนกลางแปลความหมายการรับรู้ซึ่งเรียกว่าการสรุปรวบยอด สามารถเขียนได้ ดังนี้

ภาพที่ 2.2
กระบวนการเรียนรู้

ที่มา: อบรม สนิปปาล, 2520, น. 72

องค์ประกอบสำคัญที่เกิดจากการเรียนรู้ นักจิตวิทยาได้สรุปไว้ 7 ประการ (Cronbach, 1963, pp. 72-74 อ้างถึงใน ปกรวรรธ ศรีล่า, 2541, น. 45-46) คือ

1. ความมุ่งหมาย หมายถึง สิ่งที่ผู้เรียนหวังว่าจะได้รับ เช่น ความพอใจ ความสนใจ จากผู้อื่น
2. ความพร้อม หมายถึง ความสามารถที่จะเรียนรู้ซึ่งขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะ และสติปัญญาที่แต่ละคนมี
3. สถานการณ์ หมายถึง บุคคล วัตถุ และสภาพแวดล้อมของผู้เรียนเอื้ออำนวย
4. การแปลความหมาย หมายถึง สิ่งที่ผู้เรียนเพ่งเล็งความสนใจในสิ่งต่าง ๆ เชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่ผ่านมาและเลือกวิธีสนองที่จะได้รับผลที่ตนต้องการ
5. การตอบสนอง หมายถึง การกระทำตามวิธีการที่คาดว่าจะได้ผลดีที่สุด สถานการณ์เช่นนั้น
6. ผลที่ตามมา หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากการตอบสนอง ตามความคาดหวังไว้หรือตรงกันข้ามกับความคาดหวัง
7. ได้รับความผิดหวัง หมายถึง ไม่สามารถตอบสนองความต้องการหรือคาดหวังไว้ทำให้เกิดปฏิกิริยาในการหาวิธีการใหม่หรือล้มเลิกความหมายเดิม

พจนารถ วัชรระพิมลมาศ (2535, น. 15) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายในตัวเอง โดยแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน

1. ขั้นความรู้ (Knowledge) ความสามารถในการจำ การระลึกได้จากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมา
2. ขั้นความเข้าใจ (Comprehension) สามารถแปลความหมาย ตีเนื้อหาสาระได้และขยายเรื่องหรือเหตุการณ์นั้นได้

3. ขั้นการนำไปใช้ (Application) การนำสาระสำคัญต่าง ๆ ที่ได้จากแปลความหมายไปใช้ในสถานการณ์ที่เป็นจริง

4. ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) แยกแยะสื่อความหมายไปสู่หน่วยย่อย จัดลำดับความคิดเป็น ขั้นตอนสัมพันธ์กับสถานการณ์อย่างมีเหตุผล

5. ขั้นการสังเคราะห์ (Synthesis) สามารถนำหน่วยความจำต่าง ๆ มาจัดเป็นเรื่องเดียวกันหรือสัมพันธ์กันได้ โดยมีการจัดเรียบเรียงและรวบรวมเพื่อสร้างแบบแผนหรือโครงสร้างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน

6. ขั้นการประเมินค่า (Evaluation) มีความสามารถในการตัดสินใจในคุณค่าของเนื้อหาการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ช่วยเหลือ หรือวิธีการเชิงสำรวจและคุณภาพให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง

ทฤษฎีการควบคุมทางสังคม (Social Control Theory)

เทรวิส เฮิร์สชี (Travis Hirschi) ได้เขียนหนังสือเรื่อง Causes of Delinquency (สาเหตุการกระทำผิดของเด็ก) เชื่อว่าทุกคนมีศักยภาพในการละเมิดกฎหมาย แต่การที่เขาสามารถควบคุมตัวเองได้ก็เพราะเขาเกิดความกลัวว่า พฤติกรรมละเมิดกฎหมายจะทำลายความสัมพันธ์ของครอบครัวและเพื่อนร่วมงานถ้าคนเราขาดความผูกพันทางสังคม ไม่สนใจใครจะเป็นอย่างไร คนจะเกิดอิสระในการกระทำผิด

ซึ่งเขาได้ศึกษาพบว่าแหล่งความรู้สึกผูกพัน หรือบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการควบคุมการกระทำผิดมี 3 ส่วนด้วยกัน คือ บิดามารดา โรงเรียน และเพื่อน Hirschi กล่าวว่าเด็กวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อบิดามารดาของพวกเขาจะมีโอกาสที่จะเข้าสู่สถานการณ์ของการกระทำผิดได้น้อยเพราะว่าเด็กวัยรุ่นได้ใช้เวลาส่วนมากของเขาอยู่กับบิดามารดา จากการใช้เวลาของเด็กเหล่านี้จากกล่าวได้ว่ามีส่วนร่วมในการป้องกันการกระทำผิด โดยยิ่งเด็ก ๆ มีความรู้สึกผูกพันกับบิดามารดามากเท่าไรก็ยิ่งจะผูกพันอยู่กับความคาดหวังของบิดามารดามากขึ้นเท่านั้น และยังปฏิบัติตามบรรทัดฐานของระบบสังคมต่อไป จากแนวความคิดทฤษฎีการควบคุมนี้ Hirschi และ Gottfredson ได้ร่วมกันพัฒนาขึ้นใหม่ในปี 1990 โดยเขา ให้ชื่อทฤษฎีใหม่นี้ว่า “ทฤษฎีการควบคุมตนเอง (Self-control Theory)” เขาเสนอว่า การขัดเกลาทางสังคมของบิดามารดามีความสำคัญยิ่งต่อการสร้างการควบคุมตนเอง บิดามารดาที่ผูกพันกับลูก สั่งสอนอย่างใกล้ชิดและอบอุ่น เป็นส่วนสำคัญในการสร้างการควบคุมตนเอง ซึ่งยากแก่การกระทำผิดในขณะที่เด็กที่เลี้ยงดูโดยที่บิดามารดาไม่สนใจ ไม่อบรมขัดเกลาให้เห็นว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ขาดการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบรอบเลี้ยวและไม่คิดถึงอนาคตที่ยาวไกล ซึ่งก็เป็นการง่ายที่ปัจจัยภายนอกกระตุ้นให้เกิดการกระทำผิดได้ เพราะขาดเครื่องยับยั้งหรือการอดกลั้นที่จะป้องกันไม่ให้กระทำผิด (วรพร นรเศรษฐวิวัฒน์, 2548, น. 45-46)

ทฤษฎีติดฉลาก (Labeling Theory)

แนวคิดในการติดฉลากซึ่งมีสาระสำคัญ คือ การกระทำผิดเกิดขึ้นเพราะสังคมเป็นผู้ติดฉลาก การติดฉลากนั้นจะเกิดขึ้นเมื่อมีการกระทำผิดครั้งแรกและผู้กระทำผิดได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานอื่น ๆ ในสังคม สถาบันเหล่านี้เป็นผู้กำหนดว่าเรามีพฤติกรรมของตนเองในอนาคตให้สอดคล้องกับการรับรู้ของสังคมโดยนัยนี้อาชญากรรมหรือการกระทำผิดจึงเกิดขึ้นเพราะปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคม (Silver, 1981 อ้างถึงใน สภาวดี ไพฑูริย์, 2533, น. 12)

จุดกำเนิดของทฤษฎีติดฉลากจะสามารถสืบสาวไปได้จนถึงผลงานการเขียนของ Tannenbaum ใน ค.ศ. 1938 เขาเป็นนักอาชญาวิทยาและเป็นคนแรกที่เริ่มใช้คำว่า “การระบายสีแห่งความชั่วร้าย” (Dramatization of Evil) เพื่ออธิบายพฤติกรรมอาชญากร กล่าวคือ ในแง่ทฤษฎีนี้แม้พฤติกรรมอาชญากรจะเป็นสิ่งชั่วร้าย แต่ที่ชั่วร้ายไปกว่านั้นก็คือ การที่สังคมพยายามผลักดันให้อาชญากรหรือผู้กระทำผิดถดถอยไปในทางที่เป็นภัยต่อส่วนรวมมากยิ่งขึ้น จนไม่อาจหรือไม่ยอมเปิดโอกาสให้บุคคลที่ประพฤติดีกกลับตัวเป็นพลเมืองดี ในงานของเขาซึ่งศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบน โดยพิจารณาถึงบทบาทของคน ประเมินกระบวนการที่สังคมพยายามชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมที่เด็กกระทำ เป็นสิ่งไม่ดีควรถูกต่อต้าน และสังคมชี้ให้เห็นว่าเด็กทำเลวร้าย นั่นคือทำให้เห็นว่าเด็กเลวร้าย การทำเช่นนี้ จึงนำไปสู่การแทนที่จะมองว่าพฤติกรรมนั้นไม่ดีกลายเป็นมองว่า เด็กไม่ดีและผลที่ตามมา เด็กจะถูกแยกโดดเดี่ยวออกจากสังคม และมองตนเองตามที่สังคมนิยามว่าเป็นเด็กเลว

อย่างไรก็ดี ทฤษฎีติดฉลากได้รับการนิยมและการขยายต่อเติมขึ้นมากอย่างมาในช่วงทศวรรษที่ 1960 และเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน

นักทฤษฎีติดฉลากที่สำคัญในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ประกอบด้วย Lemert, 1951 Kitsuse, 1962; Erickson, 1962; Becker, 1963; Schur, 1971 แต่ละคนก็ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมดังนี้

Lemert ได้เขียนหนังสือเรื่อง Social Pathology ซึ่งถือว่าเป็นหนังสือที่ได้รับความนิยมมาก โดยเขาพยายามที่จะเสนอทฤษฎีการเบี่ยงเบนทางสังคมวิทยา อย่างเป็นระบบ และสามารถอธิบายพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้ทุกอย่าง เขาเสนอความเบี่ยงเบนออกเป็น 2 ประเภท คือ ที่เป็นพฤติกรรม และที่เป็นบุคคล ความเบี่ยงเบนประเภทแรกที่เป็นพฤติกรรม ก็คือการกระทำ ที่แสดงออกมา ซึ่งเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานที่สังคมนั้น ๆ ยึดถืออยู่ ส่วนความเบี่ยงเบนประเภทที่สองที่เป็นบุคคล ก็คือ เอกลักษณ์ (Identity) นั่นคือการที่บุคคลจะมีเอกลักษณ์ของผู้เบี่ยงเบนก็ต่อเมื่อเขารับรู้จากการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และเกิดการตกผลึก ซึ่งเท่ากับความเป็นตัวตนเดิม หรืออัตตาเดิม (Self) ได้รับการพัฒนาเป็นอัตตา (Self) ใหม่ ซึ่งเป็นอัตตาของผู้เบี่ยงเบน

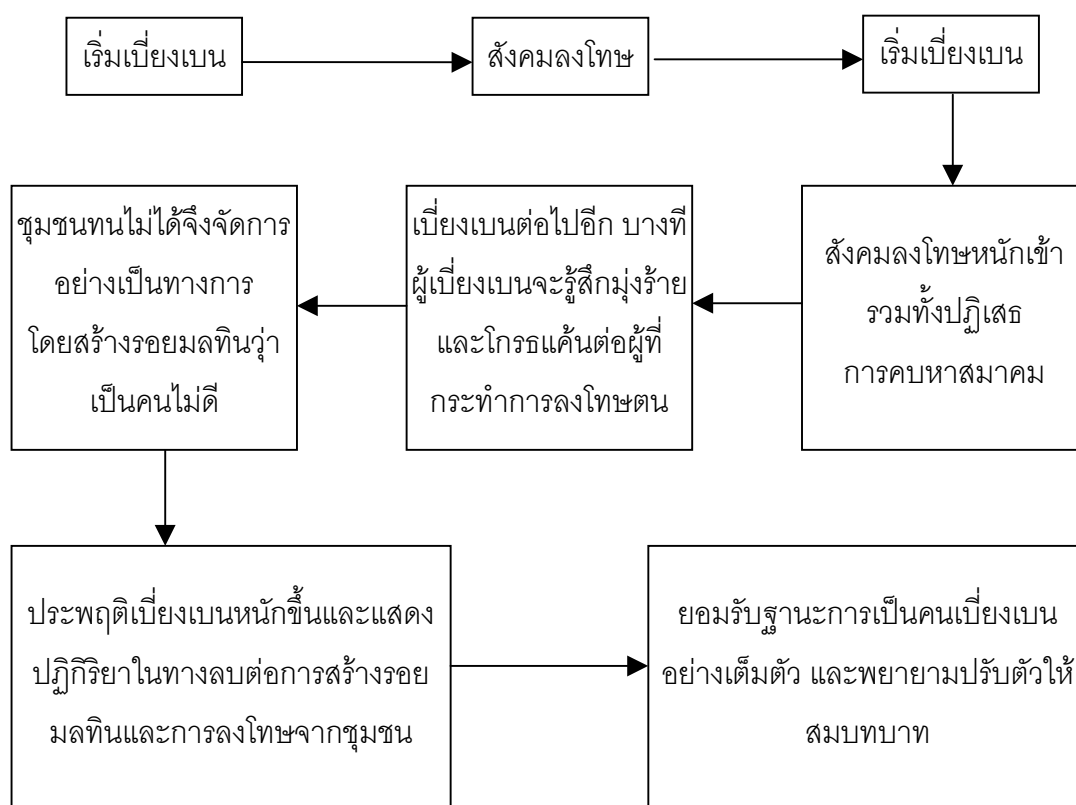
การเสนอความเบี่ยงเบน 2 ประเภทนี้ ทำให้มองการเบี่ยงเบนออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ การเบี่ยงเบนขั้นปฐมภูมิ (Primary Deviance) และการเบี่ยงเบนขั้นทุติยภูมิ (Secondary Deviance)

Lemert ได้วิเคราะห์ให้เห็นความแตกต่างระหว่างการเบี่ยงเบนปฐมภูมิ (Primary Deviance) และการเบี่ยงเบนทุติยภูมิ (Secondary Deviance) โดยอย่างแรกเป็นการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นโดยอิทธิพลต่าง ๆ ทางสังคม วัฒนธรรม และจิตใจ ส่วนอย่างหลังเป็นความผิดที่เกิดขึ้นโดยผู้กระทำความผิดคนเดียวกันนั้น ได้รับการตอบโต้จากสังคมมากพอที่จะกระทบกระเทือนจิตใจของเขาเพราะได้ถูกตีตรา จนกระทั่งต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อตนเองไปในทางเลวในที่สุด (Lemert, 1967, p. 17)

นอกจากนี้ Lemert ได้แยกแยะระหว่างการเบี่ยงเบนปฐมภูมิ (Primary Deviance) กับการเบี่ยงเบนทุติยภูมิ (Secondary Deviance) โดยกล่าวว่าพฤติกรรมใด ๆ ที่สังคมนิยามว่า เบี่ยงเบนแต่ผู้กระทำ มิได้ให้นิยามเช่นนั้นด้วย ถือว่าเป็นความเบี่ยงเบนขั้นปฐมภูมิ (Primary Deviance) ความเบี่ยงเบนนี้จึงเป็นเรื่องความขัดแย้งทางค่านิยม ความคิด ความเชื่อ ระหว่างผู้ตีตรา ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคมและมีบรรทัดฐานของสังคมเป็นเครื่องตัดสินพฤติกรรมกับผู้ถูกตีตรา ว่ามีความเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปจากบรรทัดฐานของคนส่วนใหญ่ในสังคม ส่วนการเบี่ยงเบนทุติยภูมิ (Secondary Deviance) จัดเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ผู้กระทำนำมาใช้เพื่อป้องกันตนเองโดยมีเป้าหมายในการตั้งรับการตอบโต้ของสังคมที่มีต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของตนในขั้นต้น กล่าวโดยย่อ การเบี่ยงเบนทุติยภูมิ (Secondary Deviance) ก็คือ การที่บุคคลยอมรับสถานภาพเบี่ยงเบนซึ่งสังคมกำหนดให้

ทฤษฎีตีตรามีความสัมพันธ์ต่อการกระทำผิดซ้ำ เพราะผู้กระทำผิดถูกจับแล้วหลังจากนั้นผู้กระทำผิดต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นผู้ตัดสินว่ามีความผิดจริงหรือไม่ หากผิดจริงก็ได้รับการลงโทษตามกฎหมาย นั่นคือการทำผิดได้ถูกประทับตราแล้ว เมื่อเด็กและเยาวชนที่ถูกพิพากษาให้อยู่ในสถานฝึกอบรม เมื่อออกจากสถานฝึกอบรมมาแล้วมักจะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม สังคมมักจะไม่เชื่อถือและไม่ไว้วางใจจึงทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้หวนกลับไปมีพฤติกรรมเช่นเดิมอีก ซึ่ง Edwin Lemert ได้ชี้ให้เห็นถึงวงจรของกระบวนการตีตรา ดังภาพต่อไปนี้ (อุษา คงสาย, 2538, น. 26-27)

ภาพที่ 2.3
วงจรกระบวนการตีตรา Lemert

โดยสรุปแล้ว การตีตรามีความสัมพันธ์กับผู้กระทำผิดซ้ำ ก็เนื่องจากการที่ผู้กระทำผิดเหล่านี้ ได้กระทำผิดขึ้น ซึ่งถือว่าการละเมิดกฎหมายของสังคม และถูกจับได้หลังจากนั้นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานอื่น ๆ ในสังคม ซึ่งเป็นผู้กำหนดว่า ผู้กระทำผิดมีความผิดมีพฤติกรรมเป็นอาชญากร หรือ มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไป ดังนั้น จึงสมควรได้รับการลงโทษที่กฎหมายระบุไว้ นั่นคือ ผู้กระทำผิดถูกตีตราอย่างชัดเจนว่าเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นอาชญากร เมื่อผู้กระทำผิดเหล่านี้รับโทษจนครบถ้วนตามกระบวนการพิพากษาของศาลแล้ว จนพ้นโทษออกมาและทั้งผู้คนรอบข้างเขาก็ปฏิบัติต่อเขาต่างไปจากบุคคลธรรมดาทั่วไป เขาจึงเสมือนกับเป็นวัวสันหลังหะอยู่ตลอดเวลา และเขาเริ่มกำหนดพฤติกรรมของตัวเองให้สอดคล้องกับการตีตราเหล่านั้น ซึ่งจะนำไปสู่การกระทำผิดที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนในที่สุดพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนเหล่านั้นกลายเป็นความเคยชินและถือเป็นพฤติกรรมถาวรไป (สาวิตรีไพฑูรย์, 2533, น. 13)

ปฏิกิริยาตอบโต้จากสังคมต่อผู้กระทำผิดนี้ ไม่ได้เป็นการกระทำครั้งเดียวในเวลาเดียว แต่หากเป็นการกระทำหลายครั้งหลายคราวและมักมีลักษณะต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ นักสังคมวิทยาซึ่งมีแนวความคิดนี้จึงใช้คำว่า “กระบวนการ” ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่ทำให้คนดี ๆ กลายเป็นคนเลว ซึ่งมีอยู่ 2 กรณีด้วยกัน คือ

1. กระบวนการที่ทำให้ผู้กระทำผิดกลายเป็นอาชญากร (The Process of Criminalization)
2. กระบวนการประทับรอยมลทิน (The Process of Stigmatization)

กระบวนการแรก หมายถึง ข้อบกพร่องในกระบวนการยุติธรรมที่ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยบางคนที่เป็นคนดี ได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม หรือเกินสมควรกว่าเหตุ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจับกุมคุมขัง) จนกระทั่งทำให้เกิดความรู้สึกเคียดแค้นชิงชังสังคมไปในที่สุด และเมื่อพ้นคดีหรือพ้นโทษไปแล้ว ก็มักจะดำเนินชีวิตไปในทางที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม ส่วนกระบวนการหลัง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่ทำให้ผู้กระทำผิดกลายเป็นอาชญากรอย่างใกล้ชิด ซึ่งมีผลต่อจิตใจของผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดไปในทางก้าวร้าวต่อสังคม กล่าวโดยย่อ เพื่อให้เข้าใจความหมายของ 2 กระบวนการนี้ก็คือ ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหา (ไม่ว่าภายหลังได้ผลออกมาว่ากระทำจริงหรือไม่) ได้รับความเจ็บแค้นที่ได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่อย่างไม่เป็นธรรม ก็จะเป็นเรื่องกระบวนการที่ทำให้ผู้กระทำความผิดกลายเป็นอาชญากร แต่ถ้าเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ได้เคียดแค้น แต่ไม่สามารถเข้าร่วมสังคมกับพลเมืองดีได้อย่างสงบสุข เพราะเนื่องจากสังคมภายนอกไม่ให้อภัยหรือคิดว่ามีมลทินติดตัว เช่น ไม่มีใครรับเข้าทำงาน มีคนตั้งข้อรังเกียจไม่ไว้เนื้อเชื่อใจ จะเป็นเรื่องของกระบวนการประทับรอยมลทิน

นักอาชญาวิทยาอีกท่านหนึ่งที่มีชื่อเสียงมากในเรื่องทฤษฎีการตีตรา ก็คือ Becker ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับทฤษฎีการประทับตราไว้ว่า

“กลุ่มสังคมได้สร้างความเบี่ยงเบนขึ้นมา โดยการสร้างกฎเกณฑ์ การละเมิดกฎเกณฑ์ดังกล่าว ก่อให้เกิดความเบี่ยงเบนโดยใช้กฎเกณฑ์เหล่านั้น ต่อบุคคลที่มีพฤติกรรมละเมิดดังกล่าว และประทับตราพวกเขาเป็นคนนอกคอก (Outsiders) จากจุดยืนนี้ความเบี่ยงเบนจึงไม่ใช่ลักษณะของการกระทำที่บุคคลกระทำ แต่เป็นผลตามมาของการใช้กฎเกณฑ์หรือการลงโทษของคนอื่น ๆ ที่มีต่อการกระทำผิด ผู้ที่เบี่ยงเบนก็คือบุคคลซึ่งเป็นการประทับตราถูกใช้เป็นผลสำเร็จ ดังนั้นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนก็คือ พฤติกรรมที่คนอื่นประทับตรา” (Becker, 1963 อ้างถึงใน สวัสดิ์ ไพฑูรย์, 2533, น. 18)

การที่กล่าวว่า กลุ่มสังคมเป็นผู้สร้างความเบี่ยงเบนขึ้นมา ไม่ใช่หมายถึงว่า สังคมเป็นสาเหตุของการเบี่ยงเบน แต่หมายถึง กลุ่มทางสังคมสร้างความเบี่ยงเบนขึ้นมาในแง่กลุ่มเป็นผู้สร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาชุดหนึ่ง (การสร้างกฎเกณฑ์ที่ทำให้เกิดการมองการเบี่ยงเบน) และใช้กฎเกณฑ์

เหล่านี้ ไปประทับตราคน ทำให้คนกลายเป็นผู้เบี่ยงเบน นั่นคือผู้ที่ละเมิดกฎเกณฑ์ถูกมอบเอกลักษณ์ (Identity) จากกฎเกณฑ์ทางสังคมนั่นเอง

Becker เชื่อว่า การเบี่ยงเบนไม่เกี่ยวกับคุณภาพของพฤติกรรม แต่เกี่ยวข้องกับผลจากปฏิกิริยาตอบโต้จากสังคม ดังนั้นเขาจึงจัดกลุ่มแสดงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและปฏิกิริยาตอบโต้ทางสังคมไว้ตามตารางดังนี้ คือ (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2531, น. 120)

ภาพที่ 2.4

กระบวนการประทับตราตามทัศนะของ Becker

	พฤติกรรมถูกกฎหมาย	พฤติกรรมผิดกฎหมาย
สังคมประทับตราว่าเบี่ยงเบน	กล่าวหาว่าผิด	เบี่ยงเบนแน่นอน
สังคมไม่ประทับตราหรือไม่ถือว่าเบี่ยงเบน	สอดคล้องยอมรับตาม	เบี่ยงเบนแฝง

Becker มีความเห็นว่า บุคคลทุกคนในสังคมว่าเวลาใด ก็อาจถูกประทับตราว่าเป็นผู้เบี่ยงเบนได้ เขากล่าวว่า การประทับตราจะเกิดขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับ

1. เวลาที่มีการกระทำความผิด
2. มีผู้กระทำความผิดและมีผู้ตกเป็นเหยื่อ
3. การรับรู้ของสังคมนั้น ต่อผลของการกระทำความผิด

มีข้อสังเกตว่า สังคมนั้นไม่เพียงแต่ลงโทษผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเท่านั้น แต่ยังหาเงินจากผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอีกด้วย (ตามความเป็นจริงแล้วถือว่าผู้ที่กระทำความผิดเป็นคนนอกคอกเป็นคนสารเลว คบไม่ได้ เป็นคนขี้คุก ฯลฯ แล้วแต่จะเรียก) เมื่อเป็นดังนั้นก็เท่ากับเพิ่มแรงกดดันให้ผู้กระทำความผิดมากขึ้นเป็นเงาตามตัวด้วย จากจุดยืนนี้ชี้ให้เห็นว่าความเบี่ยงเบนไม่ใช่คุณสมบัติของการกระทำที่บุคคลได้ก่อขึ้น แต่เป็นผลจากการใช้กฎเกณฑ์ของคนอื่น ๆ หรือกลุ่มสังคมว่าเป็นผู้ละเมิด นั่นคือเท่ากับว่าพฤติกรรมต่าง ๆ มีอยู่แล้ว หลังจากถูกระบุกฎเกณฑ์แล้ว จึงนำไปตัดสินและผู้ที่เป็นเบี่ยงเบนก็คือผู้ที่คนอื่นประทับตราว่ากระทำความผิดมาแล้ว ซึ่งทำให้เขาเหล่านั้นแทบจะหมดหวังที่จะกลับตัวเป็นพลเมืองดี ไม่สามารถเข้ากับสังคมส่วนใหญ่ได้ดีเหมือนดังเดิมได้ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ คนที่เคยติดคุกมาแล้ว คนที่ติดยาเสพติด คนขี้ขโมย ฯลฯ คนเหล่านี้มักจะถูกเรียกว่า ไอ้คนขี้คุก สิงห์เฮโรอีน หัวขโมย ฯลฯ เหตุนี้จึงบังเกิดผลภายหลังซึ่งสามารถทำนายได้โดยตัวของมันเองว่าเขาเหล่านั้นมีโอกาสนี้จะกลับไปกระทำความผิดอีก ซึ่ง Becker ได้อธิบายไว้ดังนี้

การปฏิบัติต่อบุคคลหนึ่งราวกับเขาเป็นผู้เบี่ยงเบนไปเสียทุกสิ่งทุกอย่างทั้ง ๆ ที่เขาเบี่ยงเบนไปบางสิ่งบางอย่าง ก่อให้เกิดการทำนายที่บรรลุผลได้ในตัวเอง การปฏิบัติอย่างนั้นก่อให้เกิดกลไกในหลาย ๆ อย่างรวมกัน ผลักดันให้เขากลายเป็นคนที่มีความตรงกับภาพที่คนอื่นวาดไว้ หลังจากที่ถูกคนอื่น ๆ ระบุว่าเป็นคนเบี่ยงเบนแล้ว คนที่ตกอยู่ในฐานะเช่นนั้น ก็มักจะถูกตัดขาดออกจากความสัมพันธ์ทางสังคมกับกลุ่มพลเมืองดีที่เคยมีมาแต่ก่อนเมื่อถูกจับกุม เขาจะได้รับการปฏิบัติที่สอดคล้องกับการที่คนอื่นเชื่อว่า ทำไมเขาจึงเป็นเช่นนั้น และการปฏิบัติเช่นนั้นเองอาจทำให้เขาเบี่ยงเบนมากยิ่งขึ้นไปอีก (ในภายหลัง) (Becker, 1963, p. 193)

หลังจากผู้ที่เบี่ยงเบนหรือผู้กระทำความผิดได้ถูกประทับตรา จนกลายเป็นผู้ที่มีรอยมลทินแล้ว ทำให้พวกนี้มองตัวเองเป็นผู้เบี่ยงเบนตามนิยามของสังคม และพัฒนาตัวเองเข้าสู่การยอมรับเอกลักษณ์ของผู้เบี่ยงเบน (Identity of Deviant) และมีการปฏิสังสรรค์ระหว่างผู้เบี่ยงเบนหรือผู้กระทำความผิดด้วยกันเอง Becker กล่าวว่า “ผลของการประทับตราได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของกลุ่มทางสังคมของผู้เบี่ยงเบนว่า เป็นเงื่อนไขสำคัญที่เสริมย៉ำให้ผู้ที่ถูกนิยามกลายเป็นผู้เบี่ยงเบนเร็วขึ้นหรือง่ายขึ้น”

นอกจากนี้แล้ว Becker ยังอ้างถึงผลงานของเขาว่า “แม้ผู้เบี่ยงเบนจะพยายามทำตนว่าตนเองไม่ใช่ผู้เบี่ยงเบนก็ตาม แต่คนภายนอกทั่วไปยังคงปฏิบัติต่อเขาเหมือนกับเขาเป็นพวกเบี่ยงเบน สิ่งนี้ทำให้เขากลับเข้าสู่สังคมได้ยาก ผลที่ตามมาคือเขาจะเข้าสู่กลุ่มเบี่ยงเบนและจะให้ทัศนภาพและความเข้าใจเกี่ยวกับโลกที่เขาเผชิญอยู่และหาวิธีจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งให้ชุดของกิจกรรมที่อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจแบบนี้ ความเป็นสมาชิกในกลุ่มที่เบี่ยงเบนด้วยกันจะทำให้เอกลักษณ์ของผู้เบี่ยงเบนของเขามั่นคงขึ้น” (Becker, 1963, p. 38)

โดยสรุปแล้ว สิ่งที่เบี่ยงเบนจะต้องสัมพันธ์กับบรรทัดฐานกลุ่มหรือสังคม และมีใช้ลักษณะที่ติดตัวมาแต่กำเนิด Becker เน้นว่ากลุ่มทางสังคมเป็นผู้สร้างพฤติกรรมเบี่ยงเบนโดยสร้างกฎ เมื่อฝ่าฝืนก็เกิดการเบี่ยงเบน หรือการนำกฎมาใช้กับคนบางคนและเรียกคนเหล่านั้นว่าคนนอกคอก ดังนั้น การเบี่ยงเบนมิใช่คุณภาพของการกระทำของคน แต่เป็นผลของการที่คนนำเอากฎมาใช้ และประณามผู้ที่ไม่ทำตามกฎว่า เป็นผู้เบี่ยงเบนเพราะฝ่าฝืนกฎ

คนเราอาจมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนชั่วคราวหรือประจำก็ได้ นานเท่าที่ความเบี่ยงเบนนั้นยังไม่รู้ไปถึงคนอื่น เราก็ยังเป็นคนปกติในสังคม แต่เมื่อใดก็ตามความเบี่ยงเบนนั้นเกิดเปิดเผยออกมาและคนอื่นไม่ยอมรับ เขาจะถูกประทับตราว่าเป็นคนผิดปกติ ซึ่งกลุ่มทางสังคมเป็นผู้ให้สถานภาพหรือเอกลักษณ์นี้ แก่บุคคลนั้นนั่นเอง เมื่อเขาอยู่ในฐานะคนนอกคอกเขาจะถูกตัดออกจากกลุ่ม ซึ่งอาจทำให้เขามีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากยิ่งขึ้น พฤติกรรมนี้จะรุนแรงและเปลี่ยนแปลงไปตามภาพ

พจน์ที่สังคมมองคนที่ถูกประทับตราว่าเป็นพวกก่ออาชญากรรม คนขี้คุก หัวขโมย ฯลฯ อาจจบลงด้วยการตกงาน ถูกบีบบังคับให้ทำงานที่ผิดกฎหมายหรือไม่ได้รับการยกย่องนับถือจากกลุ่มของเขา และท้ายที่สุดคนพวกนี้ต้องเข้าไปอยู่ในกลุ่มของผู้เปี่ยงเบน เพราะกลุ่มผู้เปี่ยงเบนจะสามารถให้ความคำจูงทางอารมณ์แก่คนที่เข้าไปอยู่และให้กำลังใจในการทำพฤติกรรมเปี่ยงเบนโดยไม่รู้สึกรู้สีกทุกซักรันอีกต่อไป

ทฤษฎีประทับตราพยายามจะชี้ให้เห็นว่า อาชญากรไม่ได้มีความแตกต่างจากผู้ที่ถือว่าเป็นอาชญากร แต่คนเป็นอาชญากรเพราะปฏิกริยาทางสังคมต่างหาก พฤติกรรมที่ถือว่าเป็นอาชญากรรม อาจถือว่าเป็นพฤติกรรมธรรมดาในสถานการณ์หนึ่ง แต่ในอีกสถานการณ์หนึ่งอาจถือว่าเป็นพฤติกรรมเปี่ยงเบนก็ได้ ดังนั้นปฏิกริยาทางสังคมจึงนับเป็นเรื่องสำคัญมาก

ใน ค.ศ. 1971 Schur ได้กล่าวถึงทฤษฎีประทับตราใน 3 ระดับ คือ ระดับกลุ่มผู้สร้างกฎหมาย ระดับกระบวนการยุติธรรม และระดับบุคคล Schur เห็นว่าความสำคัญของระดับตัวบุคคล เป็นระดับที่สำคัญที่สุด นอกจากนี้ เขายังอธิบายกระบวนการตอบสนองการประทับตรา 3 ประเภท คือ

1. ประเภทแบบฝังในความคิด (Stereotyping)
2. ประเภทการตีความย้อนหลัง (Retrospective Interpretation)
3. ประเภทการเจรจาต่อรอง (Negotiation)

สำหรับแบบฝังในความคิด ก็คือ การที่บุคคลมักได้ยินได้ทราบเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ในโลกจากบุคคลอื่น ก่อนที่จะได้พบเห็นด้วยตนเอง หรือบางครั้งตลอดชีวิตไม่เคยพบเห็นสิ่งนั้นได้ด้วยตนเอง เปรียบได้กับปัญหาอาชญากรรม บุคคลทั่วไปมักมองอาชญากรรมจากความรู้สึกภายในของตัวเอง

ส่วนการตีความย้อนหลัง เป็นขั้นตอนที่ใช้ในการสร้างเรื่องราวประวัติชีวิตของผู้มีพฤติกรรมเปี่ยงเบนขึ้นมาใหม่ Schur เชื่อว่า ในชีวิตของบุคคลแต่ละคนย่อมประสบเหตุการณ์และเคยประกอบพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งที่สังคมไม่ยอมรับ หรือไม่ปฏิบัติตามครรลองของสังคมมากเพียงพอที่จะทำให้เห็นว่าบุคคลนั้น ๆ มีพฤติกรรมเปี่ยงเบนมาตลอดชีวิต

และท้ายที่สุด คือ การเจรจาต่อรอง Schur มีแนวคิดที่ต่างจากนักทฤษฎีประทับตราคนอื่น ๆ ที่พยายามสร้างให้มนุษย์เป็นผู้ที่มีบทบาทในฐานะเป็นผู้กระทำในสังคมยิ่งกว่าจะเป็นผู้รับการกระทำจากสังคม ในสายตาของ Schur มนุษย์จัดเป็นผู้กระทำ เพราะมีการเจรจาต่อรองและโต้ตอบกับการที่สังคมมุ่งประทับตราตนอย่างน้อยโดยใช้ 2 วิธี คือ วิธีแรก เจรจาเพื่อลดความผิด (Bargaining) หมายถึง การที่บุคคลเจรจาตอบโต้ให้สมาชิกในสังคมทั่วไปเห็นว่า แม้ตนจะกระทำ ความผิด แต่ก็ในฐานะความผิดที่เบากว่าที่ตนถูกกล่าวหา เช่น ได้แย้งว่าตนมีความผิดฐานลักทรัพย์

ไม่ใช่ปล้นทรัพย์ วิธีที่สอง คือ การปฏิเสธความเบี่ยงเบน (Deviant Disavowal) หมายถึง การที่มนุษย์พยายามล้มล้างการที่สังคมประทัບตราคน โดยมุ่งให้สมาชิกในสังคม เชื่อว่าตนเองบริสุทธิ์จากข้อกล่าวหา แม้การปฏิเสธการเบี่ยงเบนอาจจะกระทำได้ แต่ก็ยากจะกลับความรู้สึกของสมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมให้เชื่อตนได้

จากพัฒนาการของทฤษฎีประทัບตราทั้งหมดที่กล่าวมานี้ Schrag (1971) ได้นำมาสรุปรวมเป็นทฤษฎี 9 ข้อ คือ

- (1) พฤติกรรมอาชญากรรมไม่มีความชั่วร้ายอยู่ภายใน
- (2) นิยามของพฤติกรรมอาชญากรรมถูกกำหนดโดยผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจในสังคม
- (3) บุคคลกลายเป็นอาชญากร เพราะกระบวนการประทัບตรา
- (4) กระบวนการยุติธรรมจัดกลุ่มอาชญากรและกลุ่มที่ไม่ใช่อาชญากรแตกต่างในโลกแห่งความจริง
- (5) ผู้ประกอบอาชญากรรมซึ่งถูกจับกุมมีเพียงจำนวนน้อย ส่วนผู้ประกอบอาชญากรรมซึ่งไม่ถูกจับกุมมีจำนวนมาก และมักกระทำผิดมาแล้วไม่น้อยกว่าพวกแรก
- (6) การที่บุคคลจะถูกจับกุมหรือไม่ขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะของบุคคลนั้น ไม่ใช่ฐานความผิด
- (7) ความรุนแรงในการลงทัณฑ์ขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะของบุคคลเช่นกัน
- (8) การวินิจฉัยสั่งการของกระบวนการยุติธรรมขึ้นอยู่กับแบบฝังในความคิดของบุคคลทั่วไปเกี่ยวกับผู้กระทำผิด
- (9) เมื่อใดก็ตามที่บุคคลถูกประทัปตราจากสังคมว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน บุคคลผู้นั้นจะตกอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถกอบกู้ภาพพจน์ของตนในฐานะพลเมืองดีกลับคืนมาได้

ทฤษฎีวิวัฒนธรรมาของเด็กกระทำผิด (Delinquent Subculture Theory)

อัลเบิร์ต โคเฮน ได้นำเสนอเรื่อง “เยาวชนผู้กระทำผิด: วัฒนธรรมาของแก๊ง” (Delinquent Boy: The Culture of The Gang) ในปี ค.ศ. 1955 ซึ่งโคเฮนนำเสนอว่าเยาวชนวัยรุ่นมักจะกระทำผิดกฎหมายในลักษณะเป็นกลุ่ม โดยไม่เป็นส่วนตัว และพฤติกรรมดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นการกระทำที่ไม่มีจุดมุ่งหมาย แต่โหดร้ายและแสดงออกถึงการต่อต้านสังคม ซึ่งจะแตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไป เนื่องจากอาชญากรรมอื่นผู้กระทำมักจะมีวัตถุประสงค์ เช่น ต้องการทรัพย์สิน ต้องการแก้แค้น ฯลฯ โคเฮนเชื่อว่าการกระทำผิดเหล่านี้เป็นการโต้ตอบต่อวัฒนธรรมของสังคมที่ยกย่องและยอมรับบรรทัดฐานของคนชนชั้นกลาง อีกทั้งยังเป็นวิธีการที่จะทำให้

เยาวชนได้รับการยอมรับจากเพื่อนฝูงหรือเป็นการเสริมสร้างสถานะของบุคคลในกลุ่มเยาวชนด้วยกัน (พรชัย ชันดี และคณะ, 2543, น. 97)

ทฤษฎีของโคเฮน ได้เน้นถึงความสำคัญของค่านิยมทางสังคม และชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคล ซึ่งชนชั้นในสังคมจะมีค่านิยมและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน เด็กหรือเยาวชนที่มาจากครอบครัวชนชั้นล่าง ซึ่งโคเฮนเรียกว่าชนชั้นทำงาน (Working Class) จะถูกอบรมเลี้ยงดูให้มีความเป็นอยู่ในลักษณะตามสัญชาตญาณและมีพฤติกรรมก้าวร้าว และถูกปลูกฝังให้มีค่านิยมที่มุ่งเน้นถึงการตอบสนองต่อความพึงพอใจในระยะสั้น โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะตามมาภายหลัง อีกทั้งยังเรียนรู้ถึงการปฏิบัติตามคำสั่งตามค่านิยมที่มีอยู่ โดยไม่คำนึงถึงเหตุผลความรักหรือความรู้สึกนึกคิดของบุคคลอื่นแต่อย่างใด (พรชัย ชันดี และคณะ, 2543, น. 98)

ในทางตรงกันข้ามเด็กหรือเยาวชนของครอบครัวชนชั้นกลาง จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและปลูกฝังค่านิยมและความเป็นอยู่ที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับเยาวชนของครอบครัวชนชั้นทำงาน ซึ่งโคเฮนได้สรุปว่าค่านิยมของชนชั้นกลาง (Middle-Class Values) มีลักษณะดังต่อไปนี้คือ

1. ความอยากและความทะเยอทะยาน
2. ความรับผิดชอบ
3. ความประสบความสำเร็จในการศึกษาและหน้าที่การงาน
4. ความรู้จักกระชับจิตใจในความต้องการ
5. ความสามารถในการวางแผนระยะยาว และการงบประมาณ
6. การมีกิริยาจาสุภาพ
7. ความสามารถในการควบคุมความก้าวร้าว
8. การรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และ
9. ความเคารพในสิทธิของผู้อื่น (พรชัย ชันดี และคณะ, 2543, น. 98)

ในขณะที่ค่านิยมที่แตกต่างกันเนื่องจากชนชั้นยังมีอยู่ในสังคม ปรากฏว่าค่านิยมของชนชั้นกลางได้รับการยอมรับมากกว่าในสถานศึกษา เมื่อเยาวชนของครอบครัวชนชั้นทำงานได้เข้ามาในสถานศึกษา จะพบว่า ค่านิยมของชนชั้นกลางจะถูกใช้เป็นเครื่องวัดหรือประเมินผลนักเรียนในสถานศึกษา... เด็กและเยาวชนที่มาจากครอบครัวชนชั้นทำงานก็จะตกอยู่ในสภาพถูกกดดันและไม่สามารถปรับตัวได้ เนื่องจากจะไม่สามารถแข่งขันกับเยาวชนที่มาจากครอบครัวชนชั้นกลางได้ ในที่สุดเยาวชนที่มาจากครอบครัวชนชั้นทำงานเหล่านี้ก็จะประสบกับความล้มเหลวในการศึกษา และจะพัฒนาความรู้สึกต่อต้านสถานศึกษา และค่านิยมของชนชั้นกลาง ซึ่งโคเฮนได้เรียกปรากฏการณ์นี้ว่า “กระบวนการปฏิเสธต่อสิ่งที่ต้องการแต่ไม่สามารถไขว่คว้าได้” (Reaction Formation) และเยาวชนที่ต่อต้านค่านิยมนี้จะรวมตัวกันมากขึ้นเพื่อสร้างค่านิยมใหม่ ซึ่งกระบวนการเช่นนี้เป็นการพัฒนาตามธรรมชาติที่เยาวชนที่มีปัญหาเดียวกันจะรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง (พรชัย ชันดี และคณะ, 2543, น. 98)

ความกดดันที่เกิดขึ้นในสถานศึกษานั้นอาจมีผลกระทบต่อเยาวชนจากชนชั้นหลากหลายกลุ่ม แต่เยาวชนจากชนชั้นล่างจะได้รับผลกระทบมากที่สุด เนื่องจากไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและ

ปลูกฝังให้มีค่านิยมของชนชั้นกลางจากครอบครัว ประกอบกับเยาวชนเหล่านี้จะมาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางหน้าที่การงานและเศรษฐกิจที่ดี เป็นเหตุให้เยาวชนเหล่านี้ต้องมารวมตัวกัน และจัดตั้งบรรทัดฐานและค่านิยมใหม่ขึ้นมา ซึ่งพวกเขานั้นสามารถได้รับสถานภาพทางสังคมได้ (พรชัย ชันดี และคณะ, 2543, น. 98)

วอลเตอร์ มิลเลอร์ได้นำเสนอทฤษฎีวิวัฒนาการของชนชั้นล่าง (Theory of Lower-Class Culture) โดยอธิบายว่าชนชั้นล่างมีวัฒนธรรมที่แยกตัวและแตกต่างไปจากวัฒนธรรมของชนชั้นกลาง และวัฒนธรรมของชนชั้นล่างนี้มีมานานเป็นระยะเวลาตราบเท่ากับวัฒนธรรมของชนชั้นกลางด้วย ในขณะที่ชนชั้นกลางมีค่านิยมที่สำคัญ เช่น การได้รับความสำเร็จ แต่ชนชั้นล่างของสังคมมีวัฒนธรรมหรือค่านิยมที่เรียกว่า “จุดศูนย์รวมความสนใจ” (Focal Concerns) ซึ่งประกอบด้วยค่านิยมจำนวน 6 ประการดังต่อไปนี้คือ (พรชัย ชันดี และคณะ, 2543, น. 102)

1. ความยุ่งยาก (Trouble) หมายถึง การเข้าไปมีความเกี่ยวพันกับความยุ่งยาก อันได้แก่ การกระทำผิดกฎหมาย การมีปัญหากับเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรม ฯลฯ นับได้ว่าเป็นค่านิยมที่สำคัญที่สุด เนื่องจากจะเป็นหนทางทำให้บุคคลได้รับสถานภาพภายในหมู่เพื่อนฝูง

2. ความแข็งแกร่ง (Toughness) หมายถึง การมีรูปร่างและอุปนิสัยในทางที่เป็นผู้ชาย มีความอดทนและแข็งแรง มีความกล้าหาญ ไม่เกรงกลัวต่อการถูกข่มขู่หรือต่อสู้นับว่าเป็นค่านิยมที่ได้รับความยกย่องมาก

3. ความฉลาด (Smartness) หมายถึง ความชำนาญในการเอาชนะผู้อื่นเพื่อความอยู่รอดในชีวิตประจำวัน แต่เป็นไปในลักษณะที่รู้จักเอาเปรียบผู้อื่น ทำงานสำเร็จโดยใช้กำลังหรือแรงกายน้อยที่สุด ความฉลาดเป็นลักษณะที่สำคัญที่สุดในการที่จะทำให้บุคคลได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำหรือหัวหน้าแก๊ง

4. ความตื่นเต้น (Excitement) หมายถึง การค้นหาสิ่งตื่นเต้น ซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับการเสพเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการเล่นการพนันทุกชนิด

5. โชคชะตา (Fate) หมายถึง ความคิดที่ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นชะตาชีวิตที่ถูกกำหนดไว้ มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้

6. ความอิสระ (Autonomy) หมายถึง การไม่ยอมรับในอำนาจและกฎเกณฑ์ของสังคม

มิลเลอร์ได้อธิบายว่าวัฒนธรรมของชนชั้นล่างนี้เองเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดสภาวะการกระทำผิดในลักษณะที่เป็นแก๊ง เพราะว่าวัฒนธรรมนี้ทำให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างชนชั้นล่างทั้งนี้เนื่องมาจากในสภาพแวดล้อมทางสังคมหลายด้านโดยเฉพาะในชุมชนคนจน ครอบครัวของชนชั้นล่างมักจะมีหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้หญิง ดังนั้น เด็กผู้ชายในครอบครัวจะไม่มีตัวอย่างของ

ความแข็งแรงและเป็นผู้นำ ประกอบกับการเป็นอยู่ที่แออัดในครอบครัว สิ่งเหล่านี้เป็นแรงกระตุ้นให้เด็กผู้ชายมักจะออกไปนอกบ้านเตร็ดเตร่ตามท้องถนนและรวมตัวกันเป็นแก๊งไปในที่สุด เนื่องจากแก๊งสามารถมอบสิ่งที่เยาวชนไม่สามารถหาได้ในครอบครัวคือ การมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันและสถานภาพ (พรชัย ชันดี และคณะ, 2543, น. 102)

มิลเลอร์นำเสนอว่าสาเหตุที่ทำให้เยาวชนที่รวมตัวกันเป็นแก๊งและกระทำความผิดกฎหมายก็เนื่องมาจากความต้องการจะได้รับการยอมรับ และหลีกเลี่ยงการถูกดูถูก ซึ่งการได้รับความยอมรับจะถูกตัดสินหรือวัดจากค่านิยมของชนชั้นล่างที่เรียกว่าจุดศูนย์รวมของความสนใจ ดังนั้นธรรมชาติของการกระทำความผิดกฎหมายของแก๊งเหล่านี้ จึงเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกที่เด็กหรือเยาวชนมีกับจุดรวมของความสนใจ (พรชัย ชันดี และคณะ, 2543, น. 102)

ทฤษฎีโอกาสที่แตกต่าง (Differential Opportunity Theory)

ริชาร์ด คลอเวิร์ด และลอย โอลิน ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง Delinquency and Opportunity (การกระทำความผิดของเด็กด้วยโอกาส) พบว่าเด็กชนชั้นต่ำต่างมีความฝันในความสำเร็จ ซึ่งเป็นค่านิยมที่วัดได้ด้วยวัตถุ เด็กชนชั้นต่ำไม่มีสิทธิที่จะเข้าถึง (Access) วิถีทางที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์เหมือนเด็กชนชั้นกลาง โอกาสของเด็กชนชั้นต่ำที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตมีน้อยมาก เด็กชนชั้นต่ำจะมีช่องว่าง (Gap) ระหว่างระดับของแรงบันดาลใจ (Aspiration) กับความคาดหวัง (Expectations) ความกดดันเหล่านี้ทำให้เกิดสภาวะไร้กฎเกณฑ์ (Anomie) ผลที่ตามมาคือการกระทำความผิดหรือการก่ออาชญากรรม (สุดสงวน สุธีสร, 2546, น. 82)

ทฤษฎีนี้ได้แยกลักษณะวัฒนธรรมรองออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช, 2545, น. 27)

1. วัฒนธรรมรองของอาชญากรรม (The Criminal Subculture) วัฒนธรรมชนิดนี้เกิดขึ้นในย่านที่อยู่อาศัยของชนชั้นต่ำ พวกที่นับถือวัฒนธรรมเช่นนี้ก็ยึดวิถีทางชีวิตโดยอาศัยการกระทำความผิดกฎหมาย

2. วัฒนธรรมรองแห่งความขัดแย้ง (The Conflict Subculture) วัฒนธรรมนี้เกิดขึ้นเพราะความวิตกกังวลและความไม่พอใจ อันเนื่องมาจากการขาดโอกาสที่จะสนองความต้องการของตนเอง และความรุนแรงจะเริ่มมากขึ้นหากขาดโอกาสที่จะประสบความสำเร็จ และระบบการควบคุมทางสังคมมีความอ่อนแอ

3. วัฒนธรรมรองแห่งการหลบตัว (The Retreatist Subculture) วัฒนธรรมนี้เกิดขึ้นเพราะความล้มเหลวในเรื่องของทั้งสองวัฒนธรรมข้างต้น และโอกาสที่จะประสบความสำเร็จก็มีอยู่อย่างจำกัด จึงกลายเป็นคนหลบตัวหนีโลกแห่งความเป็นจริง ถือสิ่งเสพติดเป็นที่พึ่ง

สำหรับโรงเรียนก็มีส่วนสัมพันธ์กับการกระทำความผิดของเยาวชนอยู่มาก ทั้งในแง่ปัญหาที่โรงเรียนก่อขึ้นมาเอง และในแง่ที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับโรงเรียน

นอกจากนี้นักอาชญาวิทยา 2 ท่าน คือ Schafer และ Polk ได้สรุปข้อบกพร่องของโรงเรียนไว้ 4 ประการ ซึ่งมีส่วนส่งเสริมให้เด็กกระทำความผิดกฎหมาย กล่าวคือ (อนันต์ชัย เขื่อนธรรม และคณะ, 2527, น. 18)

1. โรงเรียนได้ทำให้เยาวชนเกิดความเครียดขึ้นจากการถ่ายทอดค่านิยมแบบชนชั้นกลางให้แก่ชนชั้นต่ำ
2. โรงเรียนทำให้เยาวชนบางคนมีความรู้สึกว่าการสอบการณในโรงเรียนไม่เหมือนประสบการณ์ที่จะได้รับต่อไปในภายภาคหน้า
3. โรงเรียนไม่ได้อบรมสั่งสอนให้เยาวชนมีความรับผิดชอบต่อชุมชน
4. โรงเรียนปฏิเสธที่จะช่วยเหลือแก้ไขเด็กที่ทำความผิดหรือรบกวนแก่ชุมชน

ทฤษฎีสถาบันที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการเกิดอาชญากรรม (Institutions and Crimes Theory)

สถาบันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมเพื่อแก้ปัญหาสังคม ในขณะที่เดียวกันก็อาจก่อให้เกิดอาชญากรรมได้ หากสถาบันนั้นทำหน้าที่ไม่เหมาะสม ซึ่งสถาบันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในสังคม มีดังนี้

1. ครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่มีหน้าที่ในการพัฒนาเยาวชนทุกลักษณะ ครอบครัวได้พัฒนาเยาวชนในเรื่องอารมณ์ สติปัญญา ศีลธรรม ความมีน้ำใจนักกีฬา ความเจริญของร่างกาย ตลอดจนทั้งความเจริญด้านสังคม ครอบครัวมีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาสิ่งเหล่านี้ต่อเด็ก โดยเฉพาะในวัยเริ่มต้นของชีวิต คือ ระยะ 1-5 ขวบ ส่วนอิทธิพลของสิ่งอื่น ๆ ได้เกิดขึ้นภายหลังอิทธิพลของครอบครัว คือหลังจากที่ครอบครัวดำเนินการพัฒนาเยาวชนเป็นระยะเวลานานพอสมควรแล้ว ครอบครัวสอนให้เด็กเรียนรู้และยอมรับกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับเวลา สถานที่ และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เด็กได้เรียนรู้ว่าควรปฏิบัติตัวอย่างไรจึงจะเป็นที่ต้องการของบุคคลอื่นในสังคม การพัฒนาของเด็กในครอบครัวในระยะเริ่มต้นนี้เองที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของเด็กในอนาคต ถ้าเด็กได้รับการฝึกอบรมให้รู้จักค่านิยมที่ดีงามเชื่อได้ว่าเป็นการยากที่เด็กจะประพฤติผิดกฎหมายบ้านเมืองต่อไปในอนาคต ในทางตรงกันข้ามหากเด็กได้รับการกล่อมเกล่าให้เห็นกงจักรเป็นดอกบัวแล้ว ก็มีทางที่จะเป็นไปได้ว่าในกาลข้างหน้าเด็กจะประพฤติผิดกฎหมายได้

บุคคลสำคัญในครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อชีวิตเด็กเป็นอย่างมาก คือ พ่อแม่ ความประพฤติและค่านิยมของพ่อแม่มีความหมายต่อการพัฒนาทัศนคติ ความรู้และเทคนิคในการดำรงชีวิตของเด็กเป็นอย่างมาก

ทางอาชญาวิทยา มีการยอมรับว่าหากพ่อแม่เป็นคนปราศจากศีลธรรม เช่น ชอบลักขโมย ชอบดื่มเครื่องดื่มของเมา ชอบเล่นการพนัน ย่อมมีส่วนสำคัญต่อการกระทำผิดของเยาวชนเพราะพ่อแม่เป็นตัวอย่างที่เลวของลูก เป็นผู้สร้างบรรยากาศที่ไม่เหมาะสมขึ้นมาในครอบครัว ในกรณีที่พ่อแม่ไม่เป็นตัวอย่างที่เลว ลูกก็ยังมีแนวโน้มที่จะประพฤติไปในทางที่ไม่เหมาะสมอยู่แล้ว หากพ่อแม่ทำชั่วให้ลูกดูเป็นตัวอย่างแล้ว ก็มีทางเป็นไปได้ว่าลูกจะชั่วด้วย และความชั่วที่ลูกทำอาจไม่เหมือนกับความชั่วที่พ่อแม่ทำแต่ก็ถือว่าเป็นความชั่วเหมือนกัน เช่น พ่อแม่เป็นคนชอบขโมยลูกอาจจะกลายเป็นโจรหรือเป็นฆาตกรก็เป็นได้ อนึ่ง หากพ่อแม่มีค่านิยมไปในทางทำลายแทนที่จะมีค่านิยมไปในทางสร้างสรรค์ ก็มีทางเป็นไปได้ว่าจิตใจของลูกที่ได้รับการอบรมจากพ่อแม่ นั้นจะไม่เข้มแข็งพอที่จะต่อต้านอิทธิพลที่จะชักนำไปในทางเสื่อมได้ พ่อแม่ที่มีค่านิยมไปในทางทำลายนั้นเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้ลูกเป็นศัตรูกับครอบครัวของเขาเอง ความสงบเยือกเย็นในครอบครัวก็แทบจะไม่มี ลูกก็ริหาความสนุกสนานจากโลกภายนอกตามโอกาสที่จะสนองความต้องการของเขา อนึ่ง การหย่าร้างก็ดี การแยกกัน หรือการตายไปของใครคนหนึ่งที่เป็นพ่อหรือแม่ก็ดี หรือการมีศาสนาหรือลัทธิการเมืองที่แตกต่างกันระหว่างพ่อแม่ก็ดี ย่อมนำไปสู่ความไม่สมดุลงขึ้นในครอบครัวและจะมีอิทธิพลต่อการกระทำผิดความผิดของเด็กและเยาวชนได้ เพราะครอบครัวเช่นนี้เป็นครอบครัวที่ขาดความสุขและย่อมเปิดทางสำหรับการกระทำผิดความผิดของเยาวชนได้เมื่อมีโอกาส (Stephen Schafer and Richard D. Knudten, 1970 อ้างถึงใน อรรถนพ ชูบำรุง, 2537, น. 84-90)

ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับการเกิดอาชญากรรมนี้ มี Sutherland and Cressey ได้จัดประเภทของครอบครัวที่จะมีส่วนทำให้เกิดอาชญากรรมหรืออาชญากรวัยรุ่นไว้ 6 ประเภท คือ

- 1) ครอบครัวที่สมาชิกบางคนไม่มีศีลธรรม ติดเหล้าติดยาเสพติดให้โทษหรือทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยการประกอบอาชญากรรม
- 2) ครอบครัวที่ขาดพ่อหรือแม่ หรือขาดทั้งพ่อและแม่อันเนื่องมาจากการตาย การหย่าร้าง หรือการจากกันไป
- 3) ครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ควบคุมลูก เป็นเพราะความละเลยหรือเพราะความเจ็บไข้ได้ป่วย
- 4) ครอบครัวที่ไม่ค่อยลงรอยกัน เช่น มีคนใดคนหนึ่งทำตนคอยบงการหรือเจ้ากี้เจ้าการตลอดเวลา มีอคติโดยการให้ความรักที่ไม่เท่าเทียมกัน มีความเป็นทุกข์เป็นร้อนหรือวิตกกังวลห่วงใยจนเกินไป มีความรุนแรงเกินไป ขาดการเอาใจใส่ต่อกัน มีความอิจฉาริษยา อยู่กันมากเกินไป หรือมีญาติเข้ามาสอดแทรกเกี่ยวข้อง เป็นต้น

5) เป็นครอบครัวที่คนอยู่อาศัยต่างชาติต่างศาสนา กัน มีประเพณีนิยม และมาตรฐานในการดำรงชีพที่ต่างกัน เป็นบ้านที่ให้ความอุปการะคนจำนวนมาก ๆ หรือเป็นบ้านที่ยึดมั่นต่อระเบียบแบบแผนมากจนเกินไป

6) เป็นบ้านที่เศรษฐกิจไม่ดีพอ หรือมีความกดดันทางเศรษฐกิจ เช่น ไม่มีงานทำ มีความยากจน แม่ต้องออกไปทำงานจนไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนลูก

2. การศึกษาหรือโรงเรียน

โรงเรียนมีส่วนสัมพันธ์กับการกระทำผิดของเยาวชนอยู่มาก ทั้งในแง่ปัญหาที่โรงเรียนก่อขึ้นมาเองและในแง่ปัญหาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับโรงเรียน ซึ่งมีข้อควรพิจารณา 2 ประการ

1) โรงเรียนขาดความสนใจที่จะแสวงหาวิธีและแนวทางปฏิบัติ เพื่อช่วยเหลือเด็กให้เอาชนะพลังที่จะชักนำเด็กไปสู่การกระทำผิด

2) โรงเรียนบางแห่งเป็นตัวการโดยทางอ้อมให้เด็กกระทำผิด เพราะโรงเรียนได้ใช้วิธีที่ทำให้เด็กบางคนประสบความล้มเหลว เช่น การปฏิบัติที่ทำให้เด็กขาดความสนใจต่อการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งเป็นผลให้เด็กมีความมั่วร้าย หรือเป็นปฏิปักษ์ต่อครู ต่อโรงเรียนหรือทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดความคิดริเริ่ม มีทัศนคติไปในทางลบและคิดว่าตนเองเป็นบุคคลที่ไม่พึงปรารถนา โรงเรียนบางแห่ง เช่น ในชนบทที่ห่างไกลหรือในถิ่นที่ยากจนมาก ๆ เป็นโรงเรียนที่ไม่สามารถจัดการกับเด็กที่ไม่พร้อมที่จะเรียน ใช้วิธีที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของเด็กหรือเยาวชน มีครูซึ่งขาดความเอาใจใส่และมีความมั่วร้ายต่อเด็ก ถ้าเด็กเองไม่เคารพพ่อแม่ด้วยแล้วก็จะเพิ่มปัญหามากขึ้น แทนที่เด็กจะสนใจเรียนก็จะหันไปหาสิ่งอื่น ๆ นอกเหนือจากการเรียน เช่น หากเด็กไม่สนใจการเรียนทางออกทางหนึ่งก็คือเด็กจะหนีโรงเรียน ซึ่งการหนีเรียนนี้เองที่อาจจะทำให้เด็กกระทำผิดต่อไปได้ เด็กที่กระทำผิดพวกนี้พิจารณาได้ว่าเป็นพวกที่มีความล้าหลังในทางการเรียน เด็กพวกนี้จะมองว่าโรงเรียนเป็นสิ่งที่ทำให้เขาไม่พอใจ คอยคุกคามความรู้สึกส่วนตัวของเขา

โรงเรียนที่ดีจะต้องจัดเตรียมเด็กให้เป็นพลเมืองที่รู้หน้าที่เพื่อการดำรงตนอยู่ในสังคมประชาธิปไตย ซึ่งทุกคนสามารถที่จะก้าวหน้าในชีวิต อยู่ในฐานะที่มีเกียรติ หรือกลายเป็นบุคคลชั้นสูงได้โดยความอุตสาหะของตนเอง นอกจากนี้ โรงเรียนจะต้องเชื่อมโยงตนเองกับหน่วยงานต่าง ๆ และชุมชน ต้องทำให้เด็กทุกคนแน่ใจว่าตัวเขาเป็นผู้มีสุขภาพดี มีการปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมาย มีสวัสดิภาพ หากสิ่งเหล่านี้ดำเนินไปอย่างไร้ความหมาย หรือผิดทิศทางการก็อาจทำให้เกิดปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนได้ แต่หากได้รับการจัดการที่เหมาะสม อยู่กับร่องกับรอย ก็จะสามารถป้องกันการกระทำผิดได้

2. รัฐบาล

มีทฤษฎีที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับอาชญากรรม ได้กล่าวว่า อาชญากรรมเกิดขึ้นมากเพราะขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ปล່อยให้ผู้กระทำผิดมากมายลอยนวลอยู่ได้โดยปราศจากการลงโทษ การแก้ปัญหาเรื่องนี้จึงต้องให้ตำรวจและศาลบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดจึงจะสามารถลดอาชญากรรมได้ อย่างไรก็ตาม การที่จะทำได้อย่างนั้น จะต้องประสบกับความยากลำบากเป็นอย่างมาก เพราะหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมขาดความเข้มแข็งและไร้ประสิทธิภาพพอ ๆ กับที่สังคมขาดประสิทธิภาพในการควบคุมอาชญากรรม เพราะสังคมมีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้เกิดอาชญากรรม อย่างไรก็ตาม ปัจจัยเจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองดูเหมือนจะมีความสำคัญเป็นอันมากในการบังคับใช้กฎหมาย คนทั่วไปจะเคารพกฎหมาย และเคารพเจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองก็ต่อเมื่อเจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองกระทำตนเป็นคนเคารพกฎหมายด้วย

3. สื่อมวลชน

สื่อมวลชนเราถือว่าเป็นสถาบันทางสังคมอย่างหนึ่ง เป็นที่ถ่ายทอดความคิดความเห็นจากผู้ชำนาญการไปสู่มวลชนซึ่งมีความแตกต่างกันในทางค่านิยม เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับอาชญากรรมนั้น เชื่อกันว่าการถ่ายทอดอย่างซ้ำซากเกี่ยวกับพฤติกรรมของอาชญากร จะมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อการถ่ายทอดความคิดที่ผิดให้แก่ผู้รับรู้หรือรับฟัง ยิ่งในกรณีที่ถ่ายทอดให้เห็นว่าผู้ละเมิดกฎหมายเป็นผู้สมควรได้รับความเห็นอกเห็นใจหรือการยกย่องสรรเสริญด้วยแล้ว ก็ยิ่งเป็นอันตรายมากยิ่งขึ้น สื่อมวลชนมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเป็นตัวหนุนทัศนคติเดิม หรือมิฉะนั้นก็ส่งเสริมให้เห็นตามสภาพแวดล้อมที่ตนรู้สึกว่าได้แล้ว ทั้งที่ทัศนคติหรือสภาพแวดล้อมเหล่านั้นจะเป็นสิ่งนำไปสู่การกระทำผิดกฎหมายอาญา ทำให้บุคคลที่มีทัศนคติผิด ๆ มาก่อนพลอยมีภาพในใจที่ผิด ๆ ไปกับสื่อมวลชนที่เขาได้สัมผัส เพราะสิ่งที่ปรากฏอยู่ในสื่อมวลชนเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับความต้องการและผลประโยชน์ของตนเอง เป็นสิ่งที่ตนอยากหรือพร้อมที่จะเรียนรู้หรือทำความเข้าใจ แสดงว่าตนมีค่านิยมที่ตรงกับสิ่งที่สื่อมวลชนแสดงออกมานี้คือลักษณะที่เป็นอันตรายของสื่อมวลชนซึ่งมองสิ่งผิดหรือค่านิยมที่ผิด ๆ ให้แก่สาธารณชน

สื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนมากมี 3 ประการ คือ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ และโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์นั้นทำให้เราคิดว่าบ้านเมืองเต็มไปด้วยอาชญากรรม ทั้งที่ความจริงอาชญากรรมเป็นพฤติกรรมของคนส่วนน้อย การลงข่าวยาว ๆ เกี่ยวกับอาชญากรรมพร้อมกับเขียนให้เกิดอารมณ์คือสิ่งที่ไม่สมควร เพราะเท่ากับเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมอาชญากรรมสำหรับโทรทัศน์นั้นมีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนมากเช่นกัน แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับควบคุมของครอบครัว โรงเรียนหรือแม้กระทั่งความสัมพันธ์กับคนรุ่นเดียวกัน ตลอดทั้งปัจจัยอื่น ๆ ด้วย ภาพยนตร์ก็เป็น

สื่อมวลชนอย่างหนึ่ง ที่ถ่ายทอดค่านิยมในเรื่องความมั่นคง วัตถุนิยม ความไร้ศีลธรรม ทั้งในแง่การประกอบอาชญากรรมและความสัมพันธ์ทางเพศ ทำให้เยาวชนยอมรับแบบอย่างและโน้มเอียงไปในทางกระทำผิดได้

ทฤษฎีการกักขัง (Containment Theory)

วอลเตอร์ เวกเรสส์ ได้นำเสนอทฤษฎีการกักขัง โดยอธิบายว่าบุคคลได้ถูกอิทธิพลของแรงผลักดันหรือแรงกระตุ้นทั้งภายนอกและภายใน จะกระตุ้นหรือจูงใจให้บุคคลกระทำผิดกฎหมาย หากแรงต่อต้านทั้งภายนอกและภายในไม่สามารถขัดขวางต่อแรงกระตุ้นดังกล่าวได้

สำหรับแรงผลักดันให้กระทำผิดกฎหมายมีหลายอย่าง ซึ่งอันดับแรกคือแรงกดดันทางสังคม (Social Pressures) ได้แก่ สภาพความเป็นอยู่ การขัดแย้งภายในครอบครัว สถานภาพที่ต่ำ การขาดโอกาสในการประกอบอาชีพสุจริต แรงผลักดันอย่างที่สองก็คือ แรงดึงดูดให้กระทำผิดทางสังคม (Social Pulls) เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลไม่ยอมรับค่านิยมและบรรทัดฐานในการดำรงชีพ เช่น การมีเพื่อนที่ไม่ดี วัฒนธรรมรองในการกระทำผิดกฎหมาย แบบอย่างหรือตัวอย่างไม่ดีจากสื่อมวลชน นอกจากนี้ยังมีแรงผลักดันให้กระทำผิดทางชีวภาคหรือจิตใจ ซึ่งมีอยู่ภายในร่างกายของบุคคล อันได้แก่ ความอ่อนเพลีย ความไม่พอใจ ความตึงเครียดภายในจิตใจ การเป็นปรปักษ์ ความก้าวร้าว การต้องการได้รับการตอบสนองอย่างรวดเร็ว เป็นต้น

สำหรับแรงที่คอยขัดขวางไม่ให้บุคคลกระทำผิดกฎหมายก็คือ ตัวกีดกันจากภายนอกและตัวกีดกันจากภายใน สำหรับตัวกีดกันภายนอกประกอบด้วยประสิทธิภาพของสถาบันครอบครัวและกลุ่มเพื่อน จริยธรรม ระเบียบข้อบังคับของสถาบันในสังคม บรรทัดฐานที่สมเหตุสมผลและการคาดหวัง ความสามัคคี การบังคับบัญชา และการควบคุมทางวินัยที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น สำหรับตัวกีดกันภายในเป็นผลที่ได้มาจากการสร้างนิสัยภายในบุคคล ซึ่งประกอบด้วย การควบคุมตนเอง การมีอัตราที่เข้มแข็ง การอดทนอดกลั้นต่อความผิดหวัง ความรู้สึกกับผิดชอบ ความมุ่งหวัง ความสามารถในการหาสิ่งอื่นมาทดแทนต่อความต้องการ ฯลฯ

ทฤษฎีผสมผสาน (Integrated Theories)

ทฤษฎีผสมผสาน นักทฤษฎีบางกลุ่มเรียก ทฤษฎีหลายปัจจัย (Multi-factor theories) มองว่า การวิเคราะห์อาชญากรรม ไม่ควรมองเฉพาะประเด็นใดประเด็นหนึ่ง แต่ให้วิเคราะห์จากหลายมิติ จะได้ภาพที่ชัดเจนว่า ทำไมคนจึงเป็นอาชญากร เพราะพฤติกรรมของคนมีความซับซ้อนมากกว่าการมองปัญหาเพียงด้านเดียว (สุดสงวน สุธีสร, 2546, น. 89)

เดลเบิร์ต เอลเลียตต์ ได้พยายามอธิบายทฤษฎีผสมผสาน โดยดึงลักษณะเฉพาะที่สำคัญของทฤษฎีความกดดัน (Strain Theory) มารวมกัน เพื่ออธิบายพฤติกรรมอาชญากรรม โดยศึกษากลุ่มวัยรุ่นที่อาศัยในถิ่นที่ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และไม่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูก

ต้องเมื่อเป็นเด็ก ปรากฏว่าเด็กกลุ่มนี้จะมีความเสี่ยงต่อการถูกกดดัน ความรู้สึกถึงความกดดันดังกล่าวผลักดันให้ความผูกพันทางสังคมกับกลุ่ม เช่น ครอบครัว และบรรทัดฐานทางสังคมอ่อนแอ ทำให้เขาต่อต้านค่านิยมทางสังคม ผนวกกับการคบค้าสมาคมกับกลุ่มเด็กที่กระทำความผิดด้วยกัน ทำให้มีความรู้สึกไปในทางบวกกับพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ผลคือรูปแบบของการเป็นปักษ์กับสังคม ในขณะที่ความผูกพันต่อกลุ่มยิ่งเหนียวแน่นมากขึ้น ทำให้นำไปสู่การเป็นเด็กกระทำผิดและใช้ยาเสพติด (สุดสงวน สุธีสร, 2546, น. 89-90)

แนวความคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

ปรัชญาในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากแนวความคิด หรือปรัชญาในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของสำนักสังคมวิทยา 2 สำนัก คือ สำนักดั้งเดิม หรือสำนักคลาสสิก (Classical School) และสำนักปฏิฐานนิยม (Positive School) (สกานต์ ตามไท, 2528, น. 456) ซึ่งมีปรัชญาดังนี้

1. สำนักดั้งเดิมหรือสำนักคลาสสิก เป็นสำนักความคิดที่ถือกำเนิดขึ้นในศตวรรษที่ 18 เพื่อต่อต้านกับความป่าเถื่อน และความไม่แน่นอนของระบบกฎหมายและการลงโทษในสมัยนั้น โดยสำนักนี้ได้เสนอแนวความคิดในการปฏิรูปกฎหมายการลงโทษ ให้เหมาะสมกับการกระทำผิดให้เกิดความยุติธรรม ตลอดจนเรื่องการอธิบายสาเหตุของการกระทำผิด ผู้นำของสำนักคือ ซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Baccaria) ชาวอิตาลี และ เจเรมี เบนแทม (Jeremy Bentham) ชาวอังกฤษ ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการลงโทษอย่างเที่ยงธรรมและเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย ดังที่เบ็คคาเรียกล่าวว่า

บุคคลทุกคนมีสิทธิเทียมกันภายใต้กฎหมาย ดังนั้น ไม่ว่าผู้ใดกระทำความผิดในลักษณะเดียวกัน จะต้องได้รับโทษเช่นเดียวกัน นอกจากนั้น เพื่อให้บุคคลทุกคนได้ทราบว่าการกระทำผิดประเภทใดเป็นความผิด และบทลงโทษ ด้วยบทกฎหมายจำเป็นต้องเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจนเพียงพอที่บุคคลทั่วไปจะเข้าใจได้ (Cesare Baccaria, 1918, p. 66)

สำนักนี้ได้เสนอให้ใช้วิธีการลงโทษเป็นเครื่องข่มขู่ยับยั้งการกระทำผิดและเป็นการป้องกันอาชญากรรม โดยมีความเห็นว่ามนุษย์มีความสามารถในการใช้เหตุผล สามารถเลือกได้ว่า การกระทำเช่นไรถูก การกระทำเช่นไรเป็นสิ่งผิด มนุษย์มีพฤติกรรมเช่นใดนั้นเขาจะคำนึงถึงประโยชน์หรือผลร้ายที่เขาจะได้รับจากการกระทำของเขา ดังนั้น กฎหมายจะมีผลในการข่มขู่ยับยั้งการกระทำผิดของบุคคลก็ต่อเมื่อกฎหมายได้ให้ผลร้ายแก่ผู้ที่กระทำความผิดมากกว่า หรือ

เหมาะสมกับประโยชน์ที่เขาจะได้รับ ดังนั้น การบังคับใช้กฎหมายจึงต้องมีความแน่นอนและรวดเร็ว และสามารถลงโทษผู้กระทำผิดกฎหมายได้ทุกครั้ง หรือโอกาสที่ถูกลงโทษมีมากกว่าโอกาสที่จะหลุดรอดไปได้ เพื่อทำให้เกิดความเกรงกลัว แนวความคิดนี้จึงเน้นที่การลงโทษต่อผู้กระทำผิดทุกรายด้วยวิธีที่รวดเร็วและแน่นอนเหมาะสมกับความผิด เพื่อเป็นการข่มขู่และยับยั้งการกระทำที่จะเกิดขึ้น ซึ่งเท่ากับเป็นการป้องกันอาชญากรรมด้วย

2. สำนักปฏิฐานนิยม เกิดขึ้นในต้นศตวรรษที่ 19 อิทธิพลของความเจริญทางวิทยาศาสตร์ได้เข้ามามีอิทธิพลเหนือหลักเหตุผลและปรัชญาในศตวรรษที่ 18 สำนักนำโดยนักอาชญาวิทยาชาวอิตาลี 3 ท่าน คือ ซีซาร์ ลอมโบรโซ (Cesare Lombroso) ราฟาเอล การ์โอฟาโล (Raffaello Garofalo) และ เอ็นริโก เฟอริ (Enrico Ferri) ได้เสนอแนวความคิดโดยใช้หลักวิทยาศาสตร์ในการวิเคราะห์สาเหตุการกระทำผิด และการบังคับใช้กฎหมายว่าจะต้องคำนึงถึงสาเหตุและพื้นเพดั้งเดิมของผู้กระทำผิด เพราะการที่คนจะกระทำผิดได้นั้นเกิดจากการที่เขาถูกกดดันและบีบคั้นจากแรงกดดันทางด้านร่างกาย จิตใจ และสภาพสังคม เช่น เกิดจากความบกพร่องทางกรรมพันธุ์หรือกายภาพ หรือเกิดจากความยากจนหรือหมดโอกาสในสังคม เกิดจากความกดดันในจิตใจ ซึ่งทำให้เขาไม่มีโอกาสใช้เหตุผลพิจารณาถึงผลดีผลเสียก่อนที่จะกระทำผิด สำนักนี้จึงหันมาศึกษาตัวอาชญากรมากกว่าศึกษากฎหมาย

ตามความคิดของสำนักนี้ที่หันไปศึกษา “ตัวอาชญากร” นั้น เพราะถือกันว่ากฎหมายและรัฐเป็นสิ่งที่สมบูรณ์อยู่แล้ว และสิ่งที่ผิดปกติดูอยู่ที่ตัวผู้กระทำผิดหรือผู้ที่ละเมิดกฎหมาย ซึ่งจำเป็นต้องทำการศึกษากว่าทำไมจึงกระทำผิด มีอะไรเป็น “สาเหตุ” ทั้งนี้ก็เพื่ออบรมแก้ไขให้ปรับตัวเข้ากับสังคมหรือปฏิบัติตามกฎหมายได้ ซึ่งผลการใช้แนวความคิดนี้ก็คือการหันมาใช้กฎหมายในลักษณะที่มีการผ่อนปรนต่อผู้กระทำผิดเป็นราย ๆ ไป โดยคำนึงถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้กระทำผิด “ผิดปกติ” หรือประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ผิดกฎเกณฑ์ของสังคม เพื่อมุ่งแก้ไขหรือปรับปรุงสิ่งที่ “ผิดปกติ” ให้กลับเป็น “ปกติ” ดังนั้น การลงโทษผู้กระทำผิดจึงไม่มุ่งในด้านข่มขู่ให้เข็ดหลาบ แต่เป็นการอบรมแก้ไขให้เขาปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้

หากเปรียบเทียบถึงปรัชญาแนวความคิดของทั้งสองสำนักนี้แล้ว จะเห็นได้ว่ามีแนวความคิดที่ขัดแย้งและตรงข้ามกันในเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติและพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งสามารถเห็นถึงความแตกต่างกันจากตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

ตารางที่ 2.2

เปรียบเทียบแนวความคิดของสำนักดั้งเดิมและสำนักปฏิฐานนิยม

	สำนักดั้งเดิม	สำนักปฏิฐานนิยม
1. ธรรมชาติของมนุษย์	- เจตจำนงอิสระ (Free will) (มนุษย์มีเหตุผลและอิสระในการตัดสินใจ) (Determinism)	- เจตจำนงกำหนด (ในบางครั้งมนุษย์ถูกกดดันจนไม่ได้คิด)
2. ค่านิยมของอาชญากรรม	- ยึดถือตามกฎหมายอาญา	- ยึดถือตามกฎหมายและความเป็นจริงในสังคม
3. วิธีการศึกษา	- ใช้หลักปรัชญาหลักศีลธรรม	- ใช้หลักวิทยาศาสตร์
4. สิ่งที่ศึกษา	- กฎหมาย การปฏิรูปกฎหมาย	- ตัวมนุษย์ โดยเฉพาะ “ตัวอาชญากร”
5. การลงโทษ	- เพื่อข่มขู่ยับยั้ง	- เพื่อแก้ไข อบรม ให้กลับตัว
6. การจัดการกับอาชญากรรม	- ป้องกันโดยการข่มขู่ ยับยั้งไม่ให้กระทำผิด	- แก้ไขอาชญากรให้กลับตัวไม่กระทำผิดอีก

อย่างไรก็ตาม แนวความคิดของสำนักทั้งสองได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสามารถศึกษาได้จากการเปรียบเทียบอิทธิพลของสองสำนักคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.3

เปรียบเทียบอิทธิพลของสองสำนักคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด
ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

อิทธิพลของสำนักคลาสสิก (เน้นการข่มขู่ยับยั้ง)	อิทธิพลของสำนักปฏิฐานนิยม (เน้นการอบรมแก้ไข)
- ตำรวจ	- การคุมประพฤติของศาล
- อัยการ	- ศาลคดีเด็กและเยาวชน
- ศาล	- ราชทัณฑ์ (พักการลงโทษ ลดวันต้องโทษ พักราชการ)
- ราชทัณฑ์ (เรือนจำ)	

แนวทางในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในประเทศไทย

จากปรัชญาในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ดังได้กล่าวมาแล้ว ปรัชญานี้มีอิทธิพลต่อการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวในประเทศไทย ซึ่งรัฐบาลในขณะนั้นได้ตระหนักเห็นถึงความสำคัญในการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้การคุ้มครองและแก้ไขเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล (กฤษณา อิศสระเสรี, 2530, น. 25) เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำพิพากษาว่าเด็กและเยาวชนกระทำความผิดจริง ศาลจะใช้วิธีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนโดยการคุมประพฤติ การฝึกอบรม การสงเคราะห์เด็กและเยาวชน (สกล หลิวรุ่งเรือง, 2530, น. 2-21) เป็นต้น

การคุมประพฤติ

เป็นการแก้ไขผู้กระทำผิดโดยวิธีปล่อยตัวไปด้วยความไว้วางใจว่าผู้นั้นจะประพฤติตัวดีได้ตามเงื่อนไขที่ศาลฯ กำหนดและให้อยู่ในความสอดส่องดูแลของพนักงานคุมประพฤติ จุดมุ่งหมายของการคุมประพฤติก็คือเพื่อแก้ไขผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลและมุ่งป้องกันสังคมให้ปลอดภัยในขณะเดียวกันพนักงานคุมประพฤติดีมีหน้าที่จะช่วยเหลือผู้ถูกคุมประพฤติให้ปรับตัวเสียใหม่

การฝึกอบรม

การฝึกอบรมเด็กและเยาวชนในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนของสถานพินิจฯ มีจุดมุ่งหมายที่จะให้เด็กและเยาวชนได้รับการอบรมแก้ไขความประพฤติ ให้การฝึกอบรมทางด้านวิชาชีพอันเหมาะสม ตลอดจนให้ได้รับการเลี้ยงดูตามอัธยาศัย โดยการควบคุมตัวไว้ตามระยะเวลาอันเหมาะสมเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความสำนึกตัวและเปลี่ยนแปลงความประพฤติเสียใหม่ โดยการกลับตนเป็นพลเมืองดีต่อไป

การสงเคราะห์เด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนที่ได้รับการฝึกและอบรมหรือเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปลดปล่อยไปแล้ว หากมีความจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลือจะมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการสงเคราะห์เด็กและเยาวชนได้แก่ ฝ่ายสังคมสงเคราะห์

การสงเคราะห์เด็กและเยาวชนเป็นงานให้บริการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซึ่งมีปัญหามากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ตลอดจนศีลธรรม ลักษณะงานนอกจากจะเป็นบริการในด้านการป้องกัน แก้ไข และช่วยเหลือในด้านวัตถุแล้ว ยังจำเป็นจะต้องให้การช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพของเด็กและเยาวชนทั้งทางร่างกายและจิตใจตลอดจนสังคมเสียใหม่เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถกลับตนเป็นคนดี สามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมได้โดยปกติสุข นอกจากนี้ยังเป็นการดำเนินงานด้านการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การกระทำผิดซ้ำอีกด้วย

แนวความคิดเกี่ยวกับการฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

จากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 37 (ค) รัฐภาคีประกันว่า เด็กทุกคนที่ถูกไล่ออกจากโรงเรียนจะได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรมและด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์ และในลักษณะที่คำนึงถึงความต้องการของบุคคลวัยนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กทุกคนที่ถูกไล่ออกจากโรงเรียนจะต้องแยกต่างหากจากผู้ใหญ่ (กฎ ณ กรุงปักกิ่ง) ได้กำหนดไว้ว่า “ให้แยกเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดออกจากผู้กระทำผิดผู้ใหญ่ และให้แยกเด็กและเยาวชนที่อยู่ในระหว่างรอการพิจารณาคดีออกจากเด็กและเยาวชนที่ผ่านการพิจารณาพิพากษาคดีเสีย” ด้วยเหตุนี้จึงมีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้น โดยมีเจตนารมณ์ดังนี้ (วิชา มหาคุณ, 2527, น. 102) คือ

1. เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน ดังนั้นการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดจะต้องทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็กและเยาวชน ได้แก่ บุคลิกลักษณะ สุขภาพ ภาวะแห่งจิตใจและสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับตัวเด็กและเยาวชนถือเป็นสิ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาเสมอ นอกเหนือไปจากลักษณะการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ในการพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนศาลฯ จะคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชน โดยมุ่งที่การบำบัดแก้ไขให้เด็กและเยาวชน กลับตัวเป็นคนดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษ

2. เพื่อให้มีวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่เหมาะสมและในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนก็มุ่งที่จะแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเป็นรายบุคคล โดยนำวิธีการที่เห็นว่าสามารถแก้ไขเด็กและเยาวชนมาใช้ให้เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนแต่ละราย

นอกจากนั้น กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนตลอดจนในการดำเนินงานด้านการบำบัดแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ยังจำเป็นต้องนำเอาวิธีการจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนและวิธีการแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด เข้ามาใช้ในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเหล่านี้

วิธีการจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

การจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำผิดโดยปกติแล้ว จะใช้หลักการจำแนกที่เรียกว่า การจำแนกพื้นฐาน ซึ่งจะเป็นการจำแนกโดยใช้เพศ อายุ สภาพร่างกาย ระดับสติปัญญา ลักษณะของการกระทำผิด ความถี่ในการกระทำผิด ความรุนแรงของคดีในการกระทำผิด ระดับการศึกษาวิชาชีพที่ต้องการฝึกอบรม ประวัติโดยรวมของเด็กและเยาวชน ความเป็นไปได้ในการปรับตัวให้เข้ากับสังคม ทักษะคติของเด็กและเยาวชนภายหลังได้รับการปลดปล่อย และความจำ

เป็นที่สภาพเด็กและเยาวชนจะต้องได้รับการบำบัดแก้ไข และฟื้นฟูสมรรถภาพเป็นหลักในการจำแนก นอกจากนี้ยังมีการจำแนกโดยวิธีการอื่น ๆ อีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศต่าง ๆ ที่เคยอยู่ภายใต้อาณัติของประเทศอังกฤษแล้วจะได้รับอิทธิพลที่ประเทศอังกฤษได้วางรากฐานให้ หรือการเจริญรอยตามเมืองแม่ ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่า การจำแนกในลักษณะนี้ เป็นการจำแนกของประเทศอังกฤษ ซึ่งประเทศต่าง ๆ หลายประเทศ เช่น อินเดีย สิงคโปร์ ออสเตรเลีย ฯลฯ นำไปใช้ หรือนำไปประยุกต์ใช้จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ โดยได้แบ่งการจำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนระหว่างถูกควบคุมตัวไว้ ณ สถานจำแนกประเภท หรือสถานแรกรับ

2. จำแนกประเภทเด็กและเยาวชนที่รับการฝึกอบรม (Classification Home)

สำหรับมาตรการในการบำบัดแก้ไขที่นำมาใช้ในการดำเนินการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดโดยส่งตัวไปไว้ยังสถานฝึกและอบรมนั้น เป็นวิธีการหนึ่งที่ศาลเยาวชนและครอบครัวนำมาใช้โดยให้สถานฝึกและอบรมดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเด็กและเยาวชนให้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองเสียใหม่ โดยที่สถานฝึกและอบรมมีหน้าที่ในการให้การศึกษาและการพัฒนาเด็กและเยาวชน ผู้ซึ่งมีความจำเป็นต้องได้รับการบำบัดแก้ไขโดยผ่านการฝึกอบรมให้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและค่านิยมไปในทางที่ดีขึ้น ตลอดจนเพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้ พัฒนาบุคลิกภาพ ปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบวินัย และมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงความประพฤติให้ดีขึ้น (Peter C. Kratcoski and Lucille D. Kratcoski, 1979, p. 202)

ประเภทของสถานฝึกและอบรม

โดยที่บุคลิกลักษณะและสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนมีความแตกต่างกันอยู่หลายประการ สถานฝึกและอบรมซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขและช่วยเหลือเด็กและเยาวชน จึงมีลักษณะและจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันออกไป สถานฝึกและอบรมบางแห่งมุ่งหนักไปที่การฝึกอบรมวิชาสามัญและวิชาชีพ บางแห่งมุ่งหนักที่การอบรมความประพฤติและบางแห่งมุ่งเน้นด้านการฝึกฝนระเบียบวินัยอย่างเข้มงวด อย่างไรก็ตามการจำแนกประเภทของสถานฝึกและอบรมมักจะยึดถือหลักการดังต่อไปนี้ (สุธีณี รัตนวรารห์, 2531, น. 208)

1. ยึดถือหลักวัตถุประสงค์ของการนำเด็กมาควบคุมไว้มี 3 แบบ

1.1 แบบมุ่งทำโทษ (Punitive type) คือ การควบคุมเด็กเพื่อทำโทษในการที่ละเมิดกฎหมายให้เด็กรู้สึกว่ที่ถูกตัดอิสรภาพเป็นการลงโทษ ไม่เพ่งเล็งแก้ไขลักษณะเฉพาะตัวของเด็กแต่ละคน

1.2 แบบมุ่งควบคุมไว้เพื่อความปลอดภัยของสังคม (Custodial type) คือการนำเด็กมาควบคุมไว้ให้มีความเป็นอยู่ดีพอควร แต่ไม่มีการแก้ไขบุคลิกภาพเป็นรายบุคคล คำนึงถึงเฉพาะเพื่อกีดกันเด็กออกมาจากสังคมภายนอก เพื่อมิให้มีโอกาสกระทำการอันเป็นอันตรายต่อสังคม

1.3 แบบมุ่งแก้ไข (Remedial type) คือ การนำตัวเด็กมาควบคุมไว้เพื่อได้รับการแก้ไขเยียวยาให้มีความประพฤติและบุคลิกภาพที่ดี ซึ่งเป็นแบบที่นิยมใช้ในปัจจุบัน

2. ถือหลักอายุ โดยแบ่งสถานฝึกและอบรมเด็กรุ่นเล็ก รุ่นกลาง และรุ่นใหญ่

3. ถือหลักความมั่นคงของสถานที่ควบคุม แบ่งเป็นสถานฝึกอบรมแบบธรรมดา แบบปิด และแบบเปิด

4. ถือหลักตามปัญหาของเด็ก แบ่งเป็นสถานฝึกและอบรมเด็กทั่วไป เด็กปัญญาอ่อน และเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์เรื้อรัง

วิธีการที่ใช้ในการฝึกอบรม

การดำเนินงานโดยทั่วไปของสถานฝึกและอบรมซึ่งเป็นที่ยอมรับใช้ในปัจจุบันจะเป็นรูปแบบของบ้านผสมโรงเรียน กล่าวคือ ภายในสถานฝึกและอบรมจะมีพ่อบ้านแม่บ้านทำหน้าที่คอยให้ความเอาใจใส่ดูแลให้เด็กได้รับความอบอุ่นเสมือนเป็นบิดามารดาที่แท้จริง เด็กจะได้รับการฝึกอบรมทั้งวิชาสามัญ และวิชาชีพแขนงต่าง ๆ ที่จัดให้มีขึ้นในสถานฝึกและอบรมนั้น และมีการร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ อันควรแก่การพัฒนาบุคลิกภาพ (สุทธิณี รัตนวราห์, 2531, น. 208)

สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ควรจัดให้มีในสถานฝึกและอบรม เช่น

1. กิจกรรมรวมกลุ่ม (Group therapeutic Communication) หมายถึง การพบปะ ชุมชนุมกัน การจัดเด็กเป็นกลุ่มย่อยให้เด็กร่วมประชุมกันเอง มีเจ้าหน้าที่เป็นผู้รับฟัง หรือประชุมพร้อมกับเจ้าหน้าที่ให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในการใช้ชีวิตประจำวัน การดัดแปลงแก้ไขความเป็นอยู่ เช่น เรื่องห้องรับประทานอาหาร ที่พักผ่อน ที่หลับนอน การใช้ชีวิตร่วมกัน พูดถึงสิ่งที่เกิดปัญหา หรือสิ่งที่ควรส่งเสริมให้ดีขึ้น เป็นต้น ทางฝ่ายเจ้าหน้าที่จะได้ชี้แจงว่าสิ่งใดทำได้สิ่งใดทำไม่ได้ เพราะเหตุใด ทั้งนี้จัดให้มีการประชุมกลุ่มเป็นคราว ๆ ไป

2. สันทนาการ หรือนันทนาการบำบัด (Recreation หรือ Recreational therapy) คือ กลุ่มกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อการรื่นเริงบันเทิงใจ ให้ทุกคนในกลุ่มได้รับความสนุกสนาน เช่น การร้องเพลงร่วมกัน การเล่นเกมหรือเกมส์สนุกต่าง ๆ รวมทั้งกีฬากลางแจ้งด้วย ในหมู่เด็กเล็กก็อาจดำเนินการจัดให้มีการประกวดฝีมือหั่นกระดาษ พับกระดาษเพิ่มเติมไปด้วย เป็นต้น

3. อาชีวนำบัด (Occupational therapy) หรือการฝึกวิชาชีพ ส่วนมากมักนิยมทำในรูปแบบหัตถกรรม เช่น ตัดผม ช่างศิลป์ ตัดเย็บ แก้ไขซ่อมแซมเครื่องไฟฟ้าอย่างง่าย ฯลฯ เหล่านี้ และการจัดทำในรูปอุตสาหกรรมบำบัด โดยมีโรงงานย่อย ๆ หรือการกลั่นกรองบำบัดก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กได้ใช้สมอง สายตาและมือประสานกัน เป็นการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ ได้เรียนรู้งาน ระบายอารมณ์ เกิดความสำเร็จและความภาคภูมิใจในผลงานที่ทำ ถ้าผลิตผลนั้นสามารถเกิดเป็นรายได้ เด็กก็จะได้รับส่วนแบ่งจากรายได้นั้นด้วย

4. ให้การศึกษา (Education) เพิ่มพูนความรู้ให้กับเด็กโดยการจัดทำกลุ่มแล้วนำข่าวจากหนังสือพิมพ์ บทความสารคดีทั่วไป ความรู้ทางด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ความรู้ทั่วไปในการดำเนินชีวิตในสังคม ฯลฯ ให้เด็กรู้จักวิจารณ์หรือทบทวนสรุปความรู้ต่าง ๆ กระตุ้นให้กลุ่มในใจที่จะหาความรู้ด้วยตนเองโดยการอ่านหนังสือในห้องสมุด แล้วนำมาเสนอในกลุ่ม มีการทนายปัญหาต่าง ๆ และการได้รับรางวัลจากการเป็นผู้ที่ได้สรุปบทความได้ เป็นต้น

5. การสังสรรค์ (Social Meeting) ทำให้เด็กรู้จักวางตัวในการเข้าสังคมหรือมีกิจกรรมร่วมกัน เช่น ร่วมกันจัดงานสังสรรค์ คัดงานกันเอง จัดทำอาหารรับประทานร่วมกัน เช่น วันนักชดถุญ์ จัดการแสดงดนตรี แสดงละคร ทั้งนี้ เพื่อเป็นการกระตุ้นความคิดริเริ่มและการวางตัวในสังคมด้วยเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้ร่วมมือในการสนับสนุนตลอดเวลา

แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในประเทศไทย

การฝึกอบรมเด็กและเยาวชนในประเทศไทยได้มีมานานแล้ว กล่าวคือ สถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 แห่งแรกที่ได้มีการจัดตั้งขึ้นคือ โรงเรียนดัดสันดาน ซึ่งตั้งอยู่ที่เกาะสีชัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยอยู่ในความควบคุมของกรมตำรวจ เริ่มดำเนินงานตั้งแต่ พ.ศ. 2450 ซึ่งจะจัดการส่งเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดไปรับการฝึกและอบรมในโรงเรียนแห่งนี้ ความมุ่งหมายในการตั้งโรงเรียนดัดสันดานก็เพื่อเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยส่วนที่เสียหาย และปลูกฝังนิสัยที่ดี โดยกำหนดอายุเด็กและเยาวชนที่เข้าโรงเรียนดัดสันดานไว้ในช่วง 10-16 ปี

ต่อมาได้โอนกิจการโรงเรียนนี้ไปให้กรมราชทัณฑ์ดำเนินการและให้คงอยู่ที่เกาะสีชังตามเดิม ใน พ.ศ. 2479 ได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดการฝึกอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ. 2479 ขึ้น และให้กรมราชทัณฑ์ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ และยังมีพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2478 ระบุว่าให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ส่งเด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์บังคับคือ มีอายุยังไม่ครบ 15 ปี ที่ไม่ได้ไปเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยปราศจากเหตุผลอันสมควรไปไว้ยังโรงเรียนฝึก

อาชีพได้ กรมราชทัณฑ์ได้เปลี่ยนชื่อจากโรงเรียนดัดสันดานเป็นโรงเรียนฝึกอาชีพ และย้ายมาตั้งอยู่ที่ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจัดให้มีการสอนและอบรมศีลธรรมจรรยา ตลอดจนวิชาชีพสามัญเท่าที่จะทำได้ วิชาที่ฝึกนี้ ได้แก่ การก่อสร้าง ช่างยนต์ ช่างไม้ ตัดเย็บเสื้อผ้า และการทำสวนครัว ต่อมาได้โอนไปให้กรมประชาสงเคราะห์ดำเนินการ โดยรับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเหล่านั้นเข้ารับการฝึกอบรมในสถานเยาวชนห้วยโป่ง จังหวัดระยอง

ปัจจุบันการฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 โดยถือว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่ศาล ฯ มีอำนาจสั่งใช้เพื่อการแก้ไขเด็ก โดยส่งตัวไปไว้ยังสถานฝึกและอบรม ซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวมีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นหน่วยงานรองรับภารกิจของศาล เป็นองค์กรในการค้นหาสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งแตกต่างออกไปจากศาลทั่วไปหรือศาลผู้ใหญ่ทั้งในระยะก่อนมีคำพิพากษาและภายหลังมีคำพิพากษา

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีหน้าที่ในการควบคุมเด็กและเยาวชน ดูแลการกินอยู่หลับนอน เสริมสร้างพลานามัย จัดอบรมให้ได้รับความรู้ทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ อบรมนิสัยกล่อมเกลাজิตใจให้ผู้หลงผิดกลับตนเป็นพลเมืองดี ให้การรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย การจัดนันทนาการเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต ตลอดจนการดำเนินการสงเคราะห์ภายหลังปลดปล่อย ส่วนหน้าที่ของสถานฝึกและอบรมนั้นเมื่อรับเด็กและเยาวชนจากศาลซึ่งพิพากษาส่งตัวไปฝึกและอบรมแล้ว ก็มีหน้าที่แก้ไขพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล โดยให้การการศึกษาวิชาสามัญ พลศึกษา จริยศึกษา รวมทั้งการฝึกวิชาชีพตามความเหมาะสมภายใต้การสงเคราะห์และเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด และควบคุมตัวไว้ตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความสำนึกตัว พัฒนาพฤติกรรมเสียใหม่เพื่อให้สามารถที่จะออกไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ และกลับตนเป็นพลเมืองดีเมื่อได้รับการปล่อย

การดำเนินการฝึกและอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง แบ่งออกเป็น 3 แบบ (ศาลเยาวชนและครอบครัว, 2534, น. 1-3) คือ

1. สถานฝึกและอบรม (Training School) เป็นสถานที่ดำเนินการฝึกและอบรม โดยปกติรับเด็กและเยาวชนซึ่งมีความประพฤติยังไม่เสียหายร้ายแรงที่ศาลได้มีคำสั่งให้รับการฝึกและอบรม

2. สถานฝึกและอบรมแบบเปิด (Open-Type Training School) วิธีนี้เคยปฏิบัติอยู่ระยะหนึ่งคือ รับเด็กและเยาวชนที่มีความประพฤติดี ไว้วางใจให้อยู่ในบ้านแบบเปิดไม่มีผู้ควบคุม จะมีแต่พ่อแม่บ้านคอยดูแล ปรากฏว่าไม่สู้ได้ผล ต่อมาก็ยังไม่ได้จัดการฝึกวิธีนี้อีกเลย

3. สถานักและอบรม (Annex-Training School) เป็นสถานที่ดำเนินการฝึกและอบรมเข้มงวด โดยปกติรับเด็กและเยาวชนที่ศาลสั่งให้การฝึกและอบรมมาแล้ว แต่การปฏิบัติตัวไม่ก้าวหน้าหรือมีความประพฤติเป็นอันตรายร้ายแรง ซึ่งถ้าใช้วิธีการของสถานฝึกและอบรมแบบธรรมดาแล้วจะได้ผลไม่เต็มที่ แต่ยังไม่จำเป็นต้องฝากควบคุมที่เรือนจำ

การฝึกและอบรมในสถานฝึกและอบรม (สุดจิต เจนนพกาญจน์, 2533, น. 35-36)

แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ด้วยกัน ดังนี้

1. การอบรมวิชาสามัญ
 2. การอบรมวิชาชีพ
 3. การอบรมด้านจริยศึกษา และพลศึกษา
- 1) การอบรมวิชาสามัญ

เมื่อรับตัวเด็กและเยาวชนไว้ฝึกอบรมตามคำสั่งศาลแล้ว เด็กและเยาวชนนั้นจะต้องผ่านการแนะแนวและพิจารณาตามความเหมาะสมว่าจะจัดส่งให้เข้ารับการฝึกวิชาชีพหรือเข้าเรียนวิชาสามัญระดับใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้เดิม ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่ศาลสั่งฝึกอบรมกับระยะเวลาของหลักสูตรวิชาสามัญและวิชาชีพ ตลอดจนความสนใจและความต้องการของเด็กหรือเยาวชนเป็นรายบุคคล สำหรับการฝึกอบรมวิชาสามัญ ปัจจุบันสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางได้ขออนุญาตกรมการศึกษานอกโรงเรียน เปิดดำเนินการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบของโรงเรียนผู้ใหญ่ขึ้น 3 แห่ง คือ สถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายรุ่นใหญ่ (บ้านกรุดา) ได้แก่ โรงเรียนผู้ใหญ่เทพการุณย์ สถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายรุ่นเล็ก (บ้านมูทิตา) ได้แก่ โรงเรียนผู้ใหญ่บ้านมูทิตา และสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหญิง (บ้านปราณี) ได้แก่ โรงเรียนผู้ใหญ่เทพปราณี โดยใช้หลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียนในระดับการศึกษาต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ระดับประถมศึกษา (เทียบ ป.6) ใช้หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับประถมศึกษา ระยะเวลาเรียน 3 ภาคเรียน

1.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (เทียบ ม.3) ใช้หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระยะเวลาเรียน 4 ภาคเรียน

1.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (เทียบ ม.6) ใช้หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระยะเวลาเรียน 3 ภาคเรียน ปัจจุบันเปิดการเรียนการสอนแบบวิถีเรียนทางไกล

2) การฝึกอบรมวิชาชีพ

เด็กและเยาวชนที่มีพื้นฐานความรู้จบการศึกษาภาคบังคับ หรือสามารถอ่านออกเขียนได้แล้วก็จะได้รับการพิจารณาคัดเลือกให้เข้ารับฝึกอบรมวิชาชีพแขนงต่าง ๆ ตามความเหมาะสมและความสมัครใจเป็นรายบุคคล ซึ่งปัจจุบันสถานฝึกและอบรมแต่ละแห่งได้ร่วมกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร กำหนดหลักสูตรการฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้นเพื่อใช้ในสถานฝึกและอบรมขึ้นหลายสาขา ได้แก่ ช่างพิมพ์ ช่างไม้และก่อสร้าง ช่างตัดผม เป็นต้น เมื่อเด็กและเยาวชนได้ฝึกอบรมจนครบเนื้อหาของหลักสูตรทั้งทางทฤษฎีและภาคปฏิบัติก็จะมีการสอบวัดผลและออกวุฒิบัตรรับรองประสบการณ์ฝึกวิชาชีพจากกรมการศึกษานอกโรงเรียนให้

3) การอบรมด้านจริยศึกษาและพลศึกษา

ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะอบรม ขัดเกลานิสัยและจิตใจเด็กและเยาวชนให้กลับตนเป็นพลเมืองดี

ด้านจริยศึกษา ได้มีอนุศาสนาจารย์ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางเป็นผู้อบรมสั่งสอน และในวันสำคัญทางศาสนาได้นิมนต์พระไปอบรมศีลธรรมเด็กและเยาวชนอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังได้รับความกรุณาร่วมมือจากพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไปช่วยอบรมเด็กและเยาวชน 2 สัปดาห์ ต่อครั้ง เป็นประจำตลอดปี

ด้านพลศึกษา ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้เล่นกีฬาและออกกำลังกายทุกคน ทางราชการได้ใช้กีฬาเป็นเครื่องมือในการกล่อมเกลานิสัยและจิตใจของเยาวชนให้รู้จักระเบียบ วินัย การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ จัดให้เด็กและเยาวชนได้เล่นกีฬาทุกประเภทให้มีการแข่งขันกีฬาประเภทต่าง ๆ ระหว่างเด็กและเยาวชนตลอดจนเจ้าหน้าที่ระหว่างสถานฝึกและอบรมเป็นประจำ ทำให้เด็กและเยาวชนได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ และรู้จักระเบียบวินัยมากขึ้น มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนเล่นกีฬาทุกประเภทให้ออกไปแข่งขันภายนอก และให้วิ่งออกกำลังกายในตอนเช้าทุกวัน

แนวความคิดเกี่ยวกับการบำบัดแก้ไขและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในสถานฝึกและอบรม

ศาลคดีเด็กและเยาวชน เป็นองค์กรที่ผสมผสานระหว่างกระบวนการบำบัดแก้ไขเด็กและเยาวชนควบคู่ไปกับกระบวนการศาลสถิตยุติธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความคุ้มครองแก่เด็กและเยาวชน ให้การแก้ไขจิตใจโดยหลีกเลี่ยงการลงโทษ ให้ความยุติธรรมแก่เด็กโดยพิจารณาถึงสาเหตุของการกระทำผิด บุคลิกภาพ สิ่งแวดล้อมและความช่วยเหลือที่เหมาะสมเป็นการนำวิชาด้านพฤติกรรมศาสตร์ เช่น จิตวิทยา สังคมวิทยา ชีววิทยา การสังคมสงเคราะห์และด้านการแพทย์

เข้ามาช่วย เพื่อเปลี่ยนแปลงนโยบายทางด้านคดีอาญาในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดจากการลงโทษมาเป็น การแก้ไข (ประธาน วัฒนวาณิชย์, 2526, น. 93-94) ซึ่งในการดำเนินงานของศาลเยาวชนและครอบครัวจะมีสถานพินิจ ๔ เป็นหน่วยงานรองรับภารกิจ ขณะเดียวกันสถานพินิจและคุ้มครองเด็กก็จะมีสถานฝึกและอบรมเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติกับเด็กและเยาวชน มีหน้าที่ในการให้การอบรมแก้ไขเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ และไม่ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นอีก จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติงานจะต้องประกอบด้วยระบบต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน เพราะถือว่าเป็นเงื่อนไขของความสำเร็จและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ดังนั้น ในระบบการบำบัดแก้ไขและการฟื้นฟูของสถานฝึกและอบรม จึงประกอบด้วย

1. บุคลากรที่ปฏิบัติงานในการบำบัดแก้ไขและการฟื้นฟู ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา พ่อบ้านหรือแม่บ้าน และบุคลากรอื่น ๆ ซึ่งต้องปฏิบัติงานร่วมกัน

2. เด็กที่กระทำผิดกฎหมายอาญา และศาลมีคำพิพากษาให้เข้ารับการฝึกอบรมในสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่จะต้องได้รับการสงเคราะห์ ช่วยเหลือ ตลอดจนบำบัดแก้ไข และฟื้นฟูให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม นิสัย ความประพฤติให้ดีขึ้น จนสามารถกลับตนเป็นคนดีต่อไป

3. สภาพปัญหาของเด็กและเยาวชน ซึ่งจะต้องดำเนินการบำบัดแก้ไข เปลี่ยนแปลงหรือกำจัดให้หมดสิ้นไป เพราะถือว่าสาเหตุแห่งปัญหาของเด็กที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนเหล่านั้น กระทำผิด หรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน จำเป็นต้องได้รับการบำบัดแก้ไข และฟื้นฟูอย่างเหมาะสม

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานด้านการบำบัดแก้ไขและการฟื้นฟูนั้น จึงมีขอบเขตของงานที่กว้างขวาง และจำเป็นต้องใช้ความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และทฤษฎีต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

ซึ่งแนวความคิดเกี่ยวกับการบำบัดแก้ไขและการฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดของสถานฝึกและอบรมจะมีขอบเขตของงานทั้งงานสังคมสงเคราะห์ งานจิตวิทยา และงานอบรมอุปการะเลี้ยงดูของพ่อบ้านหรือแม่บ้าน โดยที่จะต้องมีการปฏิบัติงานร่วมกันและประสานให้สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ เนื่องจากงานการบำบัด แก้ไข และการฟื้นฟูจะเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกและอบรมที่จะมุ่งเน้นในส่วนของการให้ความช่วยเหลือ สงเคราะห์ รวมทั้งการให้การบำบัดแก้ไข พฤติกรรม นัยความประพฤติและการฟื้นฟูสมรรถภาพของเด็กและเยาวชนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้สามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีในที่สุด สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ดังนั้น การบำบัดแก้ไขและการฟื้นฟูจึงเป็นงานที่สำคัญ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องทราบและเข้าใจเกี่ยวกับงานส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดแก้ไขและการฟื้นฟู อันประกอบด้วย งานสังคมสงเคราะห์ งานจิตวิทยา งานอบรม อุปการะเลี้ยงดูของพ่อบ้านหรือแม่บ้าน ดังต่อไปนี้

งานสังคมสงเคราะห์ (Social Work)

งานสังคมสงเคราะห์ เป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้สามารถกินดีอยู่ดีและช่วยตัวเองได้ เป็นงานที่เรียกว่าเป็นการปฏิบัติหรือการกระทำ (action) ซึ่งต้องอาศัยความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ มาช่วย เช่น จิตวิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ฯลฯ โดยให้ความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ (Potentiality) (สุเทพ เชาวลิท, 2527, น. 49-50) กอร์ดอน แฮมมิลตัน (Gordon Hamilton) ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านงานสังคมสงเคราะห์ระดับบุคคล ได้กล่าวว่า การปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ที่งานสังคมสงเคราะห์เข้าไปเกี่ยวข้องจะเป็นไปในด้าน เศรษฐกิจ การกินดีอยู่ดี และด้านสังคมเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพื่อให้คนได้มีผลนามัยสมบูรณ์ มีสภาพความเป็นอยู่ดี มีโอกาสที่จะพัฒนาความเจริญเติบโตในด้านสังคม งานสังคมสงเคราะห์ยึดถือว่าองค์ประกอบในด้าน เศรษฐกิจ ความมั่นคงในวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และพฤติกรรมมนุษย์เกี่ยวโยงกัน เป็นลูกโซ่

ขอบเขตของงานสังคมสงเคราะห์ (นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์, 2529, น. 34-35) มีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ คือ

1. การบำบัดปัญหา หมายถึง การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้รับบริการ กลุ่มเป้าหมาย หรือชุมชนเป้าหมายตามสถานการณ์ปัญหาที่มี ซึ่งลักษณะของการช่วยเหลือจะเน้นที่ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนปัญหาทางจิตใจ ซึ่งต้องการผู้ช่วยเหลือแนะนำ

2. การป้องกันปัญหา หน้าที่นี้มีความสำคัญมากสำหรับนักสังคมสงเคราะห์เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็จะสามารถยุติปัญหาได้ทันที หรือไม่ก่อให้เกิดเป็นปัญหารุนแรง ซึ่งเป็นการช่วยเหลือหรือให้บริการที่ถูกต้อง เพราะช่วยตัดไฟแต่ต้นลม

3. การพัฒนาบุคคล กลุ่ม ชุมชน ให้มีศักยภาพในการแก้ไขป้องกันปัญหา หรือสามารถตัดสินใจในการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาได้อย่างถูกต้องตามหลักการ มีตำแหน่งงานรองรับ และทำให้เขาได้รับประโยชน์จากการช่วยเหลือกันเอง ในขณะเดียวกันต้องส่งเสริมความเข้มแข็งในการจัดบริการของหน่วยงาน หรือองค์การที่ให้บริการทางสังคมด้วย โดยจะต้องคำนึงถึงการนำเอาทรัพยากรทุกรูปแบบมาใช้ประโยชน์เพื่อประโยชน์สุขของผู้รับบริการเป็นสำคัญ

จะเห็นได้ว่า งานสังคมสงเคราะห์มีขอบข่ายงานที่กว้างมาก โดยเน้นด้านการบำบัดแก้ไข ป้องกันปัญหา ตลอดจนฟื้นฟูและพัฒนาผู้รับบริการในด้านต่าง ๆ จึงจำเป็นที่นักสังคมสงเคราะห์ ผู้ปฏิบัติงานจะต้องใช้ทักษะหลายประการเข้าช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน และจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการวิธีการ และกระบวนการสังคมสงเคราะห์เป็นอย่างดี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

หลักการสังคมสงเคราะห์

ศรีทัฬหิม พานิชพันธ์ และคณะ (2534, น. 60) ได้กล่าวถึงหลักการในงานสังคมสงเคราะห์ว่า ในการปฏิบัติงานหรือการดำเนินงานบริการสังคม (Social Services) สวัสดิการสังคม (Social Welfare) สังคมสงเคราะห์ (Social Work) นั้น ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ดำเนินงานจำเป็นต้องยึดหลักการเป็นแนวทางในการปฏิบัติหรือดำเนินการ เนื่องจากงานสวัสดิการสังคมนั้น จำเป็นต้องอาศัยการสังคมสงเคราะห์เป็นแม่บท และเมื่อสังคมสงเคราะห์เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ การสังคมสงเคราะห์ก็ต้องปฏิบัติหรือดำเนินงานไปตามหลักการสำคัญในงานสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นหลักการเฉพาะที่นักสังคมสงเคราะห์จะต้องยึดถือและปฏิบัติตามในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้รับบริการหรือผู้มีปัญหา โดยหลักการสังคมสงเคราะห์อันเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายมีด้วยกัน 7 ประการ คือ

1. หลักการเป็นตัวของตัวเองหรือหลักปัจเจกบุคคล (Individualization)
2. หลักการยอมรับ (Acceptance)
3. หลักการไม่ประณามหรือตำหนิต่ผู้รับบริการ (Non-Judgmental Attitudes)
4. หลักการให้ผู้รับบริการมีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเอง (Client's Self-Determination)
5. หลักการรักษาความลับของผู้รับบริการ (Confidentiality)
6. หลักการรู้จักสังวร หรือตระหนักในตนเอง (Self-Awareness)
7. หลักการมีส่วนร่วมของผู้รับบริการ (Client Participation) ในการแก้ไขปัญหาของตนเอง

ในขณะที่สกานต์ ตามไท (2528, น. 66-68) ได้กล่าวไว้ว่า งานสังคมสงเคราะห์มีหลักการสำคัญที่นักสังคมสงเคราะห์ต้องยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ ดังนี้

1. หลักการยอมรับ หมายถึง การยอมรับผู้มาขอรับบริการว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่ง มีศักดิ์ศรี มีความต้องการ และมีความสามารถในตนเอง
2. หลักในเรื่องปัจเจกบุคคล หมายถึง การเข้าใจว่ามนุษย์ทุกคนมีลักษณะเฉพาะตัว มีความแตกต่างกันทั้งในด้านรูปร่าง หน้าตา ลักษณะท่าทาง อุปนิสัยใจคอ ความรู้สึกทางด้านจิตใจ การแสดงออก ความสามารถ เป็นต้น
3. หลักการไม่ตำหนิต่ผู้มีปัญหา หมายถึง การที่นักสังคมสงเคราะห์จะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ขอรับบริการ ไม่ตำหนิต่ผู้หรือประณามการกระทำของผู้รับบริการ
4. หลักการตัดสินใจด้วยตนเอง โดยถือว่าบุคคลทุกคนมีสิทธิในการเลือกแนวทางในการดำเนินชีวิตและแก้ไขปัญหาของตนเอง นักสังคมสงเคราะห์จะเป็นแต่เพียงผู้คอยชี้แนะเท่านั้น

5. หลักการเก็บรักษาความลับ เป็นจรรยาบรรณของนักสังคมสงเคราะห์อย่างหนึ่ง เนื่องจากว่าผู้มีปัญหาทุกคนย่อมไม่ต้องการให้เรื่องราว หรือปัญหาของเขาเป็นที่เปิดเผยล่วงรู้ต่อบุคคลอื่น นักสังคมสงเคราะห์จึงจำเป็นต้องรักษาความลับของผู้รับบริการ เว้นแต่ในกรณีการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้รับบริการของตนเท่านั้น

6. หลักการรู้จักบทบาทของตนเอง นักสังคมสงเคราะห์จะต้องระลึกถึงบทบาทของตนเองอยู่ตลอดเวลาที่ปฏิบัติงานไม่ใช้อารมณ์สนองตอบปฏิกิริยาของผู้รับบริการ

กระบวนการในงานสังคมสงเคราะห์

งานสังคมสงเคราะห์ มีกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ

1. การสืบเสาะข้อเท็จจริง (Fact Finding)
2. การวิเคราะห์วินิจฉัย (Analysis and Diagnosis)
3. การวางแผนให้การช่วยเหลือ (Treatment Planning)
4. การให้การช่วยเหลือบำบัด (Treatment)
5. การประเมินผล (Evaluation) และ การติดตามผล (Follow-up)

บทบาทและหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนกระทำผิด จะมีลักษณะเป็นการให้การสงเคราะห์ การให้บริการกับเด็ก ๆ ซึ่งประสบปัญหาไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ สังคม ตลอดจนศีลธรรม นอกจากจะเป็นการให้บริการในด้านการแก้ไข การป้องกัน และการช่วยเหลือในด้านวัตถุแล้ว ยังจำเป็นจะต้องให้การช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพของเด็กและเยาวชนให้เขาสามารถปรับปรุงตนเองทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตลอดจนสังคมเสียใหม่เพื่อให้กลับตนเป็นพลเมืองดี และสามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข นอกจากนี้ ยังเป็นการป้องกันปัญหาที่จะนำมาสู่การกระทำผิดซ้ำอีกด้วย

การสงเคราะห์เด็กและเยาวชนในระยะแรกเริ่ม และระหว่างรับการฝึกอบรม ซึ่งเป็นงานด้านการปฏิบัติ โดยจะต้องให้คำแนะนำปรึกษา และให้การสงเคราะห์แก่เด็กที่ถูกส่งตัวมาควบคุมตัวไว้จนกระทั่งศาลได้พิจารณาพิพากษาคดี การปฏิบัติงานจะเริ่มตั้งแต่

- การปฐมนิเทศ เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม
- การวิเคราะห์พฤติกรรม
- การให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา และประสงค์จะขอรับการ

สงเคราะห์ ได้แก่ การแก้ไขปัญหาคาความประพฤติที่บกพร่อง และเสียหายในด้านต่าง ๆ การให้คำแนะนำปรึกษาแก่เด็กและเยาวชนตลอดจนผู้ปกครองที่มีปัญหาเกี่ยวกับคดี การฝึกอบรม ปัญหาครอบครัว การวางแผนการดำเนินชีวิตภายหลังปล่อย การบำบัดแก้ไข และการสงเคราะห์

ช่วยเหลือแก่เด็กและเยาวชนที่เจ็บป่วยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การสงเคราะห์ช่วยเหลือเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นและขาดแคลนต่าง ๆ

นอกจากนี้ ยังมีงานด้านการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ในด้านต่าง ๆ ตลอดจนเสริมสร้างประสบการณ์ในด้านกิจกรรมรวมกลุ่ม สันทนาการหรือนันทนาการ บำบัด เช่น การจัดทัศนศึกษา การจัดนิทรรศการ และความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การรักษาความสะอาด การป้องกันโรคติดต่อ โทษของยาเสพติด การส่งเสริมให้กระทำความดี การจัดอบรมด้านการฝึกจิตและทางด้านธรรมะ วันสำคัญทางศาสนา หรือวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญ

- การจัดกิจกรรมรวมกลุ่ม เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในการใช้ชีวิตประจำวัน การดัดแปลงแก้ไขความเป็นอยู่ การใช้ชีวิตร่วมกัน การพูดถึงสิ่งที่เกิดขึ้นและปัญหาซึ่งควรจะได้รับแก้ไขหรือสิ่งที่ควรส่งเสริมให้ดีขึ้น

- การสันทนาการหรือนันทนาการบำบัด จัดขึ้นเพื่อความอบอุ่นใจ ให้กำลังใจ ตลอดจนเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับความสนุกสนาน

การสงเคราะห์เด็กและเยาวชนภายหลังปล่อย จะเริ่มดำเนินการก่อนที่เด็กและเยาวชน จะได้รับการปลดปล่อยโดยการเตรียมความพร้อมมาให้ผู้ปกครอง ให้เตรียมตัวรับสภาพเด็กและเยาวชนที่จะได้รับการปลดปล่อยไปอยู่กับครอบครัว การแนะนำถึงการดูแลเด็กภายหลังปล่อย การจัดเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก ๆ ที่ได้รับการปลดปล่อยตัวสู่สังคมภายนอกให้สามารถปรับตัวตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ตลอดจนให้คำแนะนำให้ทราบถึงบริการทางสังคมสงเคราะห์และการขอรับบริการสงเคราะห์เมื่อประสบปัญหาภายหลังปล่อย

การดำเนินงานให้ความช่วยเหลือเด็กภายหลังปล่อย ได้แก่

- การให้การสงเคราะห์กลับภูมิลำเนา เนื่องจากไม่มีผู้ปกครองมารับเมื่อครบกำหนดปลดปล่อย

- การให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือเกี่ยวกับเงิน สิ่งของเครื่องใช้ประจำตัวที่จำเป็น

- การให้คำแนะนำปรึกษาปัญหา จะเป็นการให้คำแนะนำทั้งเด็กและเยาวชนตลอดจนผู้ปกครองเมื่อได้รับการปลดปล่อยตัวไปแล้ว

- การจัดหางานให้ทำ

- การสืบหาผู้ปกครอง ญาติให้กับเด็กและเยาวชน

- การจัดหาที่อยู่อาศัยและผู้ปกครองสำหรับเด็ก ที่เป็นเด็กกำพร้า เร่ร่อน ไม่มีผู้ปกครองอุปการะเด็กที่มีปัญหาครอบครัว ถูกทอดทิ้ง

- การให้การสงเคราะห์เกี่ยวกับเงินประกันในการทำงาน

- การให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับทุนประกอบอาชีพ และทุนการศึกษา

- การแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนที่มีความประพฤติเสียหยาภายหลังปล่อย
- ช่วยประสานงานในการแก้ไขเด็กตามโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพ
- การให้การเยี่ยมเยียน และติดตามผลเด็กที่ได้รับการสงเคราะห์ และที่ได้รับการปลดปล่อยสู่สังคมภายนอก

งานจิตวิทยา

งานจิตวิทยา คือ การศึกษาพฤติกรรมของบุคคล และสาเหตุของการมีพฤติกรรมนั้น ๆ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสภาพแวดล้อม ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมมนุษย์ ในที่นี้หมายรวมถึงพฤติกรรมแห่งการกระทำผิดหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่าง ๆ ด้วย โดยที่นักจิตวิทยามีหน้าที่ที่จะต้องวิเคราะห์หาสาเหตุแห่งพฤติกรรม การกระทำผิดเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขฟื้นฟู

วิธีการพื้นฐานของงานจิตวิทยา

การศึกษาสภาพจิตใจและพฤติกรรมมนุษย์ในแง่จิตวิทยาคลินิก มีวิธีการใหญ่ ๆ อยู่ 3 ประการ คือ (เกยูร พรหมเดช, 2531, น. 6)

1. การศึกษาบุคคลโดยอาศัยแนวคิดจากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ เกี่ยวกับแนวคิดที่ว่าพฤติกรรมมนุษย์ส่วนใหญ่เกิดจากแรงผลักดันของขบวนการจิตไร้สำนึกและจิตได้สำนึกจึงได้นำความคิดพื้นฐานอันนั้นมาใช้ในการแปลผลการทดสอบทางจิตวิทยา ตลอดจนทำการวิเคราะห์จิตเพื่อการศึกษา ซึ่งจะช่วยให้รู้ที่มาของพฤติกรรมที่ลึกซึ้ง

2. การศึกษาบุคคลโดยใช้เครื่องมือทดสอบทางจิตวิทยา (Psychometric Approach) ลักษณะของเครื่องมือทดสอบทางจิตวิทยาประเภทนี้เป็นการตั้งคำถามให้ตอบและให้คะแนน นำคะแนนที่ได้มาแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่น การทดสอบ IQ Test เป็นต้น

3. การศึกษาบุคคล โดยอาศัยพื้นฐานจากทฤษฎีการเรียนรู้ (Experimental Approach) มีการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อศึกษาที่มาของพฤติกรรมการแก้ปัญหามุ่งที่การทำพฤติกรรมบำบัด คือ มุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมปัจจุบัน โดยไม่ก้าวลึกไปศึกษาถึงขั้นจิตได้สำนึก ที่ทำให้เกิดแบบของพฤติกรรมอย่างประเภทแรก

บทบาทหน้าที่ของนักจิตวิทยา

เกยูร พรหมเดช (2531, น. 7) ได้กล่าวถึงบทบาทนักจิตวิทยาไว้ดังนี้ คือ

1. บทบาทในการศึกษาบุคคล วิธีการที่ใช้ได้แก่ การทำการทดสอบทางจิตวิทยา โดยใช้เครื่องมือทดสอบทางจิตวิทยา เพื่อค้นหาศักยภาพหรือขีดความสามารถในตัวบุคคล และเพื่อค้นหาลักษณะ บุคลิกภาพ สภาวะจิตใจ ความคับแค้นใจ หรือปัญหาที่อยู่ในส่วนลึกของจิตใจ ตลอดจนความต้องการของคนอื่นเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ โดยการสำรวจสภาวะ

แวดล้อม การสัมภาษณ์ และทำการทดสอบเชิงจิตวิทยา เพื่อเข้าใจถึงสาเหตุของการแสดงพฤติกรรม และวางแผนดำเนินการช่วยเหลือให้ถูกต้องตามสภาพปัญหาและความต้องการ

2. บทบาทในการแก้ไขปัญหาคาใจความประพฤติและปัญหาด้านจิตใจ วิธีการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาคาใจ ได้แก่ วิธีการจิตบำบัด (Psychotherapy) เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตนเอง สามารถปรับตัว ปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรม (Group therapy) และวิธีการแบบพฤติกรรมบำบัด (Behavior therapy) ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาคาใจความประพฤติและปัญหาทางด้านจิตใจ โดยมุ่งที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตอบสนองโต้ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม

3. บทบาทในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพจิตและการวิจัย ค้นคว้าทางจิตวิทยาซึ่งเป็นการป้องกันปัญหาทางด้านจิตใจที่อาจจะเกิดขึ้น และช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตของบุคคล ตลอดจนเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงหรือแนวโน้มต่าง ๆ ที่จะนำมาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงเป้าหมาย

นอกจากนี้ กรมการแพทย์ ยังได้กำหนดบทบาทของนักจิตวิทยาในหน่วยงานสุขภาพจิตและจิตเวชไว้ดังนี้ คือ

1. ตรวจวินิจฉัยทางจิตวิทยา โดยใช้แบบทดสอบต่าง ๆ ได้แก่ แบบทดสอบเชาวน์ปัญญา แบบทดสอบบุคลิกภาพ แบบทดสอบประสาทจิตวิทยา ร่วมกับการสังเกตพฤติกรรมและการสัมภาษณ์เพื่อประเมิน วิเคราะห์ และหาข้อสรุปเกี่ยวกับศักยภาพและจุดบกพร่อง อาการป่วยสภาพทางจิต กลไกที่มาหรือสาเหตุของปัญหา ระดับเชาวน์ปัญญา ลักษณะบุคลิกภาพ ความผิดปกติทางพฤติกรรมที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากพยาธิสภาพทางสมอง แนวทางในการบำบัดรักษาผู้ป่วย ตลอดจนข้อชี้แจงของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในอนาคต

2. การบำบัดรักษา เป็นการบำบัดรักษาทางจิตวิทยาเพื่อเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวความคิด วิธีการปรับตัวหรือแก้ไขปัญหาคาใจ และแก้ไขโครงสร้างที่บกพร่องบางประการทางบุคลิกภาพให้ดีขึ้น รวมทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้มาอย่างไม่ถูกต้องให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์

3. การป้องกันปัญหาสุขภาพจิตและส่งเสริมสุขภาพจิต ได้แก่ การเผยแพร่ความรู้แก่บุคลากรวิชาชีพต่าง ๆ และประชาชนทั่วไป ในรูปของการเสนอ การบรรยาย และการอภิปราย ตลอดจนการสัมมนา การเผยแพร่ความรู้แก่สื่อมวลชน การผลิตและพัฒนาต้นแบบและเนื้อหาการเผยแพร่แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนทั่วไปให้ทราบถึงสาเหตุของปัญหาและวิธีการป้องกันก่อนเกิดปัญหาและการปรับตัวในสังคมอย่างมีความสุข

4. การสอน การฝึกอบรมด้านวิชาการ ได้แก่ การสอนและการฝึกอบรม ภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติแก่นักศึกษา และวิชาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะ การปฏิบัติงาน เทคนิคและวิธีการ ตลอดจนสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดความเหมาะสมได้มากยิ่งขึ้น

5. วิจัย ได้ทำการศึกษา ค้นคว้า วิจัย วิธีการใหม่ ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ในการประยุกต์ ผลการวิจัยเพื่อพัฒนางานที่ปฏิบัติอยู่ให้มีประสิทธิภาพและเผยแพร่ความรู้แก่หน่วยงานอื่น ๆ ที่ เกี่ยวข้อง ตลอดจนปรับปรุงเครื่องมือทางจิตวิทยา ให้มีความแม่นยำและเชื่อถือได้

6. การให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านจิตวิทยา เป็นการให้คำปรึกษาและนิเทศงาน เพื่อ นำไปสู่การแก้ปัญหาการปรับปรุงและพัฒนางาน การริเริ่มโครงการและการกำหนดนโยบาย ได้แก่

6.1 การให้คำแนะนำปรึกษาเป็นรายบุคคลและกลุ่ม แก่บุคลากรภายในหน่วยงาน

6.2 การให้คำแนะนำปรึกษาแก่บุคคลภายนอก

7. การให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านสุขภาพจิตที่ต้องการคำแนะนำหรือข้อเสนอแนะที่ เร่งด่วน เช่น กรณีฆ่าตัวตาย เป็นต้น

ส่วนลักษณะงานทางจิตวิทยาที่ใช้ในการบำบัดแก้ไข และการฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่ กระทำผิดของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนนั้น แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1. จิตวิทยาคลินิก ตรวจวินิจฉัยทางจิตแก่เด็ก ๆ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็ก และเยาวชน แล้วรายงานผลการตรวจวิเคราะห์ให้จิตแพทย์ ในการตรวจนั้นจะใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรม และแบบทดสอบต่าง ๆ ตลอดจนบำบัดรักษา เพื่อฟื้นฟูแก้ไข พฤติกรรมและสุขภาพ โดยการบำบัดเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่มหรือทางยา และโดยการให้คำ ปรึกษาแนะนำแก่เด็กและเยาวชนที่ศาลสั่งให้รับตัวไว้ฝึกอบรมในสถานฝึกและอบรมต่าง ๆ

2. งานจิตวิทยาเคลื่อนที่และศึกษาทดลอง ให้บริการทางด้านคำแนะนำปรึกษาแก่เด็ก และเยาวชนที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตโดยผลักดันออกปฏิบัติงานประจำสถานฝึกและอบรมปฏิบัติ งานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนทำการศึกษา ทดลอง ค้นคว้า ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการในการปรับปรุงงานบำบัดรักษาแก้ไข ปัญหาของเด็กและเยาวชนเพื่อหาเทคนิคและวิทยาการใหม่ ๆ ในการนำมาใช้ทดสอบและบำบัด รักษาทางจิตวิทยา

บทบาทหน้าที่ของพ่อแม่บ้าน

พ่อแม่บ้าน คือ ผู้ที่ให้การอุปการะเลี้ยงดู และฝึกอบรมสั่งสอน รวมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำ แก่เด็กและเยาวชน เช่นเดียวกับพ่อแม่ที่จริงของเด็กและเยาวชน และในขณะเดียวกันยังหาข้อมูล เกี่ยวกับตัวเด็กและเยาวชนเพื่อประกอบการวินิจฉัยปัญหาของเด็กและเยาวชน โดยการศึกษาและ

สังเกตพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนทุกด้านจากการพูดคุยกับเด็กและเยาวชน เป็นการส่วนตัว หรือผ่านทางกลุ่มขณะที่เด็กและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนสมาชิก

ทั้งนี้ การปฏิบัติงานด้านการบำบัด แก้ไข และการฟื้นฟูเด็กและเยาวชนกระทำผิดของ สถานฝึกและอบรมนั้น พ่อบ้านหรือแม่บ้านจะปฏิบัติงานดังนี้

1. ให้การอบรมปฐมนิเทศเด็กและเยาวชน ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ
 2. ควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนด้านการกินอยู่หลับนอน การร่วมจัดกิจกรรม นันทนาการต่าง ๆ และจัดเด็กให้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ
 3. ประสานการจัดเด็กและเยาวชนเข้ารับการศึกษอบรมและฝึกวิชาชีพ
 4. ให้การอบรมเด็กและเยาวชน การลงโทษ หรือยกย่องชมเชยตามความเหมาะสมแก่ พฤติการณ์
 5. จัดเวรยามควบคุม ดูแลรักษาการณ์ และวางมาตรการควบคุมป้องกันการหลบหนี
- นอกจากนี้ พ่อบ้านแม่บ้านยังต้องมีบทบาทและหน้าที่ในการจำแนกประเภทเด็กและ เยาวชนที่กระทำผิดด้วย โดยจะมีหน้าที่ดังนี้
1. ศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติของเด็กและเยาวชนขณะอยู่ในสถานแรกรับ สังเกต พฤติกรรมเด็กและเยาวชนขณะอยู่ในกลุ่ม ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ปกครอง ตลอดจน ลักษณะของเด็กและเยาวชนนิสัย และความประพฤติด้านอื่น ๆ
 2. กำหนดแนวทางการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเบื้องต้น
 3. จัดทำรายงานการจำแนกเพื่อเสนอให้นักจิตวิทยาดำเนินการสรุปผลการจำแนก ประเภทต่อไป

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ประวัติความเป็นมา

ในสมัยที่ยังใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 การปฏิบัติต่อเด็กที่กระทำความผิด ตามกฎหมาย ศาลได้แต่พิเคราะห์ถึงความรู้สึกผิดชอบของเด็กประกอบกับลักษณะ ของความผิด ที่เด็กได้กระทำลง แล้วกำหนดโทษไปตามความเหมาะสมกับความผิด และความรู้สึกผิดชอบ ของเด็ก ส่วนการควบคุมเด็กที่กระทำผิด ในปี พ.ศ. 2450 ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนดัดสันดานขึ้นที่ เกาะสีชัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยให้อยู่ในความดูแลของกรมตำรวจ โรงเรียนดังกล่าวเป็น สถานที่ควบคุมเด็กที่ กระทำความผิดซึ่งมีอายุระหว่าง 10-16 ปี ไว้ให้การแก้ไขเปลี่ยนแปลง

อุปนิสัย ส่วนที่เสียหายและปลูกฝังนิสัยที่ดี ต่อมาได้โอนกิจการโรงเรียนดัดสันดานให้อยู่ ในการดูแลของกรมราชทัณฑ์ (<http://www.djop.moj.go.th>)

ในปี พ.ศ. 2478 ได้ตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา โดยมีบทบัญญัติให้ศาลมีอำนาจสั่งให้เด็กที่มีอายุในเขตบังคับ (อายุไม่ครบ 15 ปี) ที่ไม่ได้ไปเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยปราศจากเหตุผลอันสมควรไปไว้ในโรงเรียนฝึกอาชีพ และต่อมาได้ตราพระราชบัญญัติ ราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ. 2479 ขึ้นใช้บังคับ โดยได้มีบทบัญญัติวางวิธีปฏิบัติต่อนักโทษและต่อเด็กที่ต้องคำพิพากษาให้หนัก ไปในทางฝึกอบรม ไม่ใช้การทำโทษเช่นแต่ก่อน กรมราชทัณฑ์จึงได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกอาชีพ สำหรับเด็กที่กระทำผิดที่มีอายุยังไม่ครบ 18 ปี และแยกควบคุมผู้ต้องโทษครั้งแรกที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี ไว้เป็นพิเศษ โดยเปลี่ยนชื่อโรงเรียนดัดสันดานเป็นโรงเรียนฝึกอาชีพ พร้อมกับ ย้ายจากเกาะสีชังมาตั้งอยู่ที่ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนผู้ต้องโทษครั้งแรกที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี ได้จัดตั้งเป็นทัณฑสถานวัยหนุ่ม ต่อมากรมราชทัณฑ์ ได้โอนกิจการโรงเรียนฝึกอาชีพไปให้กรมประชาสงเคราะห์ดำเนินการตามพระราชบัญญัติ จัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2501 ซึ่งกรมประชาสงเคราะห์ ได้รับเด็ก ไว้ฝึกอบรม ณ เยาวชนสถานบ้านห้วยโป่ง จังหวัดระยอง ส่วนทัณฑสถานวัยหนุ่มยังคงอยู่กับกรมราชทัณฑ์ (<http://www.djop.moj.go.th>)

พระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พ.ศ. 2481 ได้มีบทบัญญัติให้กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย เป็นเจ้าหน้าที่จัดการกับเด็กนักเรียนและเด็กอนาถาที่ประพฤติตนไม่สมควร แก้วและให้ศาลมีอำนาจสั่งถอนอำนาจปกครองบิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็กที่ใช้ อำนาจปกครอง โดยมีขอบเสียบางส่วนหรือทั้งหมดได้ และตั้งเจ้าหน้าที่ให้เป็นผู้ปกครองแทน กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดให้มีसारวัตรนักเรียนออกทำการตรวจตราดูแลความประพฤติของเด็กนักเรียนในกรุงเทพมหานคร ส่วนกรมประชาสงเคราะห์ได้จัดตั้งสถานสงเคราะห์เป็นที่ให้การเลี้ยงดูและอบรมขึ้น เช่น สถานสงเคราะห์เด็กอ่อน โรงเรียนชาติสงเคราะห์ โรงเรียนประชาสงเคราะห์ วิทยาลัยพินุลประชาสรรค์ เยาวชนสถานทุ่งมหาเมฆ และเยาวชนสถานบางละมุง จังหวัดชลบุรี (<http://www.djop.moj.go.th>)

รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของเด็กที่กระทำผิดมาโดยตลอด และเห็นว่าบทบัญญัติของกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องยังมีข้อบกพร่องและมีอุปสรรคอยู่หลายประการ ทั้งกฎหมายที่บัญญัติไว้ก็เฉพาะสำหรับการ ปฏิบัติต่อเด็กหลังจากศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว ส่วนวิธีปฏิบัติต่อเด็ก ในระหว่างที่ถูกจับกุมและ ระหว่างการพิจารณาคดีไม่มีกฎหมายบัญญัติวิธีการไว้ เด็กจึงได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ใหญ่กระทำ ความผิดซึ่งเป็นการไม่เหมาะสมและมีผลเสียหายแก่เด็ก จึงได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดี

เด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 กระทรวงยุติธรรม จึงได้จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2495 โดยมีที่ทำการชั่วคราวอยู่ที่อาคารศาลแขวงพระนครใต้ (เดิม) ตำบลตลาดน้อย อำเภอสัมพันธวงศ์ จังหวัดพระนคร ส่วนอาคารที่ทำการถาวรได้ก่อสร้างขึ้นในที่ดินราชพัสดุใกล้ ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ด้านถนนราชินี จัดทำสัญญาจ้างก่อสร้างอาคารดังกล่าว เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2495 เป็นเงินทั้งสิ้น 1,370,000 บาท กำหนดเวลาก่อสร้าง 300 วัน (<http://www.djop.moj.go.th>)

การเปิดทำการศาลคดีเด็กและเยาวชนกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2495 นับเป็นการเริ่มต้นแห่งระบบการแก้ไขเยียวยาเด็กและเยาวชนที่ถูกต้องเหมาะสม โดยแยกปฏิบัติต่อเด็กและ เยาวชนที่กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้ใหญ่ ทั้งกฎหมายได้บัญญัติให้มีการสืบเสาะ และพินิจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ภาวะแห่งจิต และสิ่งแวดล้อมทั้งปวงไปพร้อมกับการสอบสวน ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งจะทำให้ศาลได้ทราบถึงสาเหตุแห่งการกระทำความผิดก่อน แล้วจึงใช้มาตรการแก้ไขเด็กและเยาวชนด้วยวิธีการที่เหมาะสมเป็นรายบุคคล ต่อมากระทรวงยุติธรรม ได้เสนอปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติ วิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งต่อมาได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2506 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2506 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2507 (<http://www.djop.moj.go.th>)

รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของสถาบันครอบครัว และเห็นว่าครอบครัวมีความสำคัญ ต่อการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน เพื่อพิทักษ์และคุ้มครองสวัสดิภาพของครอบครัว เช่นเดียวกับสวัสดิภาพ ของเด็กและเยาวชน จึงได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2535 โดยกฎหมายดังกล่าวได้เพิ่ม บทบัญญัติให้มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัว ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดสากลที่ถือว่าครอบครัว เป็นพื้นฐานอันสำคัญของชุมชน การดำรงอยู่ของครอบครัว หมายถึงการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของสมาชิก ทุกคนในครอบครัว และปัญหาครอบครัวย่อมส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และสภาพจิตใจของทุกคนใน ครอบครัว รวมทั้งกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ปรับเปลี่ยนชื่อของศาลคดีเด็กและเยาวชนกับสถานพินิจและ คุ้มครองเด็ก เป็นศาลเยาวชนและครอบครัวกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (<http://www.djop.moj.go.th>)

ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งตามมาตรา 275 บัญญัติให้ศาลยุติธรรมมีหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 ขึ้น ซึ่งมีผลให้สถานพินิจและ

คุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งเดิมอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของศาลเยาวชนและครอบครัว มาอยู่ภายใต้ สังกัดของกระทรวงยุติธรรม ตามมาตรา 36 ภายหลังจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมา สังกัดอยู่ภายใต้สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ในช่วงปี พ.ศ. 2545 รัฐบาลได้มีการปฏิรูประบบราชการใหม่ โดยได้มีการตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ขึ้น มีผลทำให้สถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้รับการยกฐานะเป็นกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยให้มีอำนาจหน้าที่และการแบ่งส่วนราชการตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2545 (<http://www.djop.moj.go.th>)

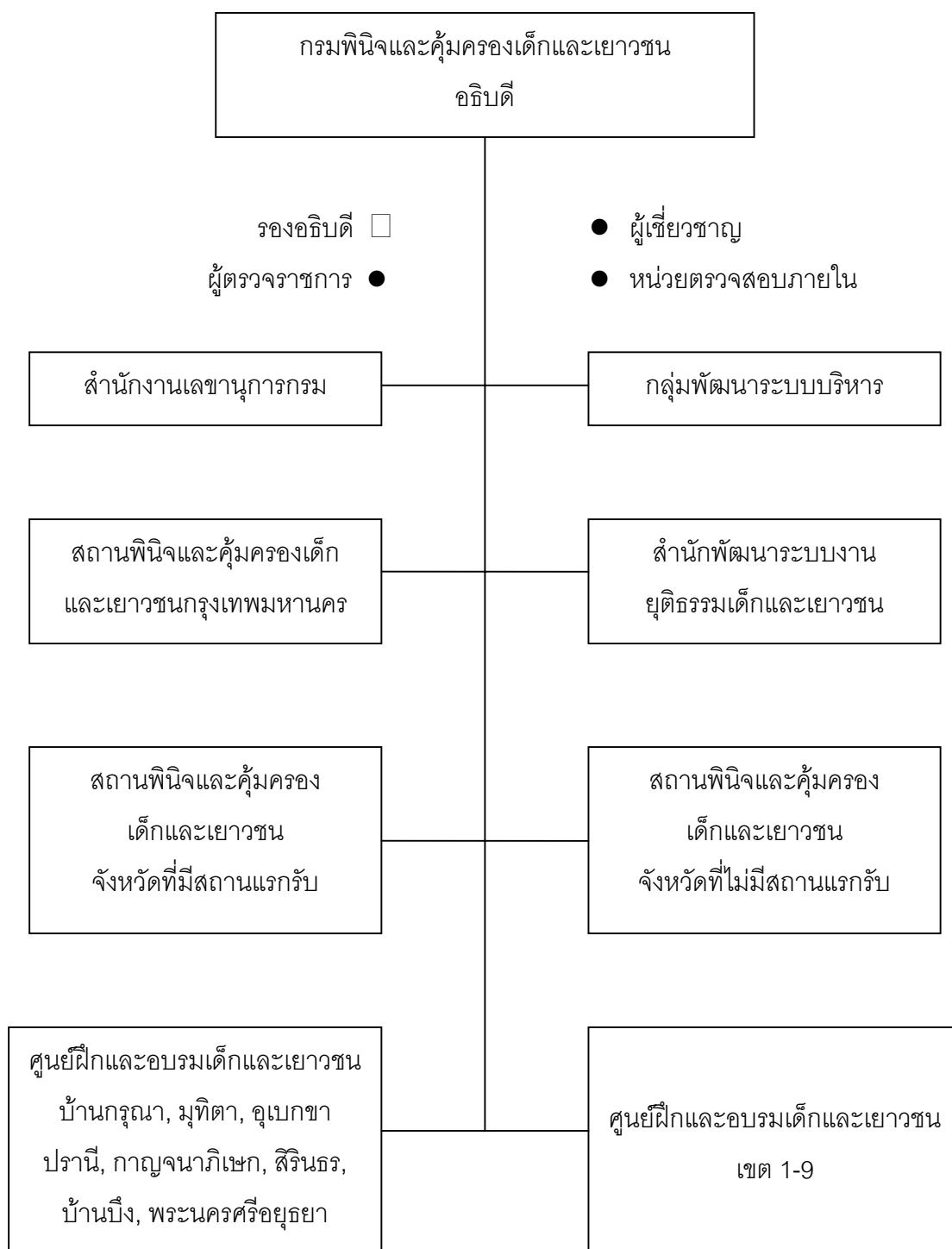
วิสัยทัศน์

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นองค์กรหลักในการพิทักษ์คุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน ผู้เยาว์ และครอบครัวในกระบวนการยุติธรรม โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างเสมอภาคและทั่วถึง (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, <http://www.djop.moj.go.th>)

ภารกิจ (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, <http://www.djop.moj.go.th>)

1. ส่งเสริมการพิทักษ์คุ้มครองสิทธิ และสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนส่งเสริม ความมั่นคงของสถาบันครอบครัวและชุมชน โดยใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม และมาตรการอื่น ๆ
2. ดำเนินการด้านคดีอาญา คดีครอบครัว กำกับการปกครองและการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ป้องกันพัฒนาและสงเคราะห์ ตลอดจนการติดตามและประเมินผล
3. ประสานความร่วมมือและสร้างเครือข่ายกับชุมชน องค์กรภาครัฐ และเอกชน ทั้งภายใน และต่างประเทศเพื่อการมีส่วนร่วม และสนับสนุนกระบวนการยุติธรรม สำหรับเด็กและเยาวชน
4. ศึกษาวิเคราะห์วิจัย และพัฒนากฎหมาย การพิทักษ์คุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน รวมทั้งระบบรูปแบบวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับงานคดี และการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน
5. พัฒนาศักยภาพ และระบบการบริหารจัดการให้เข้าสู่มาตรฐานการบริหารจัดการภาครัฐ

ภาพที่ 2.5
โครงสร้างกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ที่มา: กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, <http://www.djop.moj.go.th>

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ภารกิจหลักของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเฉพาะในส่วนของการพินิจและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมายอาญา จะทำหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการรับตัวเด็กและเยาวชนผู้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดจากพนักงานสอบสวน ดำเนินการสืบเสาะ และสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง จัดทำรายงานข้อเท็จจริงและเสนอความเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขเด็กและเยาวชนเสนอต่อศาล ดำเนินการเกี่ยวกับการประกันตัวเด็กและเยาวชนในชั้นสถานพินิจฯ รวมทั้งดำเนินการสืบสวนและสอบสวน เพื่อพิจารณาอนุญาตในกรณีที่ผู้เสียหายขอฟ้องคดีอาญาและจำแนกเพื่อกระบวนการยุติธรรมทางเลือก การหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ รวมทั้งทดสอบและประเมินผลทางจิตวิทยา และตรวจสภาพจิต และบุคลิกภาพของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด แล้วเสนอต่อศาลเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาให้คำแนะนำปรึกษา ติดตามและสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนและครอบครัวที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งอยู่ระหว่างการประกันตัวชั่วคราวและภายหลังจากศาลพิพากษาและมีคำสั่ง

อำนาจหน้าที่ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 กำหนดให้สถานพินิจมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. สืบเสาะและพินิจเรื่อง อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพและฐานะของเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดและของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ด้วย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนนั้น รวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำความผิดเพื่อรายงานต่อศาล
2. สอดส่องความประพฤติของเด็กและเยาวชนตามคำสั่งศาล
3. ควบคุมเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดี หรือตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล
4. สงเคราะห์และบำบัดแก้ไขเด็กและเยาวชนในระหว่างที่ถูกควบคุมหรือภายหลังปล่อย
5. จัดให้มีการตรวจรักษาและพยาบาลเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดี หรือในระหว่างการควบคุมตัวในสถานพินิจ

6. จัดการศึกษา ฝึกและอบรม ดูแลอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในความควบคุม
7. สืบเสาะภาวะความเป็นอยู่ของครอบครัวในคดีครอบครัว รวมทั้งจัดให้แพทย์หรือจิตแพทย์ตรวจร่างกายสุขภาพหรือจิตใจของคู่ความในกรณีที่ศาลมีคำสั่งตามมาตรา 112
8. ประมวลและรายงานข้อเท็จจริง รวมทั้งเสนอความเห็นต่อศาลในคดีครอบครัวตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 117
9. ศึกษาค้นคว้าถึงสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดโดยทั่วไป จัดทำสถิติการกระทำความผิดดังกล่าวของเด็กและเยาวชน และเผยแพร่วิธีป้องกันหรือทำให้ลดน้อยลงซึ่งการกระทำความผิดนั้น
10. ดำเนินการอื่นตามคำสั่งศาลหรือตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

โครงสร้างการบริหารงาน

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่ แบ่งงานภายในออกเป็น 4 กลุ่มงาน คือ

1. กลุ่มงานบริหารงานทั่วไป

มีหน้าที่รับผิดชอบงานสารบรรณ งานการเงิน-บัญชี งบประมาณ และงานพัสดุ อันเป็นงานสนับสนุนให้การปฏิบัติงานของสถานพินิจฯ บรรลุวัตถุประสงค์
2. กลุ่มประสานกิจกรรมชุมชน

มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการติดต่อประสานงาน หาแหล่งทรัพยากรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็กและเยาวชน ให้การศึกษา ให้การสงเคราะห์สำหรับเด็กและเยาวชนและบุคคลทั่วไป ประชาสัมพันธ์หน่วยงาน ตรวจจิตวิทยาและจำแนกทางสังคมเพื่อรายงานผลควบคู่กับรายงานของพนักงานคุมประพฤติในการพิจารณาพิพากษา ดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน ตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ บำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่ได้รับการประกันตัวชั่วคราว และอื่น ๆ
3. กลุ่มงานคดี

มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านคดี ดังนี้

 - 3.1 ประมวลข้อเท็จจริงคดีอาญา สืบเสาะและพินิจเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาวะแห่งจิตนิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ตลอดจนสภาพแวดล้อมทั้งปวงของเด็กและเยาวชน รวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำความผิดเพื่อรายงานต่อศาล ประกอบการพิจารณาพิพากษาดำเนินการสอดส่อง ดูแลติดตาม

ความประพฤติ ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในคดีที่ใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

3.2 ประมวลข้อเท็จจริงคดีครอบครัว รายงานข้อเท็จจริงในคดีครอบครัวที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินเพื่อรายงานศาลเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคู่ดูแลทรัพย์สินของผู้เยาว์ในกรณีของศาลมีคำสั่งตั้งผู้อำนวยการสถานพินิจฯ เป็นผู้กำกับการใช้อำนาจการปกครองเกี่ยวกับทรัพย์สิน ควบคุมการจัดทำนิติกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ และให้การเก็บรักษาเกี่ยวกับเอกสารสิทธิ์ หรือทรัพย์สินมีค่าของผู้เยาว์จนกว่าผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะ

4. งานสถานแรกรับเด็กและเยาวชน มีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

4.1 ควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดโดยจัดให้เด็กและเยาวชนได้มีที่อยู่อาศัย กินอยู่หลับนอน และมีปัจจัยที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต เหมาะสมตามเพศวัย สภาพทางร่างกาย จิตใจ หรือสติปัญญา และความประพฤติของเด็กและเยาวชน

4.2 ศึกษาวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยที่ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดทั้งในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพร่างกาย จิตใจ ลักษณะนิสัย หรือพฤติกรรมส่วนบุคคล พร้อมทั้งจัดทำรายงานการจำแนกเด็กและเยาวชน และเสนอแนวทางแก้ไขเด็กและเยาวชนที่เหมาะสมต่อศาล

4.3 บำบัด แก้ไขเบื้องต้นแก่เด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดซึ่งถูกควบคุมตัวไว้ระหว่างรอการสอบสวนและการพิจารณาพิพากษาคดี

4.4 ปฏิบัติงานร่วม หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

วิธีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน

สำหรับแนวความคิดการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนกระทำผิดของประเทศไทยและที่ศาลเยาวชนฯ ได้พิพากษาว่ามีความผิด ศาลมีอำนาจพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ดำเนินการ เพื่อแก้ไขความประพฤติตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ได้มีการนำเอาวิธีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนกระทำผิดมาใช้ได้ สรุปได้ 4 วิธีใหญ่ ๆ คือ (1) วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน (2) การลงโทษทางอาญา (3) การคุมประพฤติ (4) การฝึกอบรมหรือการแก้ไขฟื้นฟู

1. วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน แบ่งออกได้เป็น 2 วิธี คือ

1.1 วิธีการที่ไม่ตัดอิสระภาพ ได้แก่

1.1.1 ว่ากล่าวตักเตือนเด็กและเยาวชนนั้น แล้วปล่อยตัวไป (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 (1))

1.1.2 มอบตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นให้แก่ บิดามารดาหรือผู้ปกครอง โดยวางข้อกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองระมัดระวังมิให้เด็กหรือเยาวชนนั้นก่อเหตุร้าย ซึ่งไม่เกิน 3 ปี (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 (2))

1.1.3 มอบตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นให้แก่บุคคลหรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควร เพื่อให้ดูแล อบรม และสั่งสอน (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 (4))

1.1.4 ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไป โดยศาลกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติ เด็กและเยาวชนนั้น (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 (3))

1.2 วิธีการตัดอิสระภาพ ได้แก่

1.2.1 ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังโรงเรียนหรือสถานฝึกและอบรมหรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็กหรือเยาวชนตามระยะเวลาที่กำหนด แต่จะสั่งให้รับการฝึกและอบรมเกินกว่าที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอายุ 24 ปีมิได้ (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 (5))

1.2.2 ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้น ไปฝึกและอบรมยังสถานกัก และอบรม (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว ฯ พ.ศ. 2534 มาตรา 104 (1))

2. การลงโทษทางอาญา โดยปกติศาลเยาวชนและครอบครัวไม่พิพากษาลงโทษทางอาญา คือจำคุกหรือปรับแก่เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด เพราะวัตถุประสงค์ของการมีศาลเยาวชนฯ เพื่อมุ่งแก้ไขเยียวยา ให้เด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดีมากกว่ามุ่งที่จะลงโทษ และศาลเยาวชนฯ มักจะเปลี่ยน โทษจำคุกหรือปรับ เป็นการใช้วิธีการสำหรับเด็ก ตามอำนาจของศาลเยาวชนฯ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนฯ พ.ศ. 2534 มาตรา 104 มี 3 วิธีการ ดังนี้

2.1 เปลี่ยนโทษจำคุกหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 39 (1) ส่งตัวไปรับการฝึกและอบรมยังสถานกักและอบรมสถานพินิจ แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบ 24 ปี

2.2 เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งตัวไปควบคุมเพื่อฝึกและอบรมยังสถานฝึกและอบรมหรือสถานแนะนำทางจิต

2.3 เปลี่ยนโทษปรับเป็นการคุมประพฤติ

3. การคุมประพฤติ (Juvenile Probation) ซึ่งศาลเยาวชนฯ ได้นำมาเป็นมาตรการสำหรับเด็กและเยาวชนกระทำความผิดคือวิธีการแก้ไขผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลโดยวิธีปล่อยตัวไปด้วย

ความเข้าใจว่าผู้กระทำผิดนั้นจะประพฤติตัวดีได้เป็นไปตามเงื่อนไขที่ศาลฯ วางไว้ และอยู่ภายใต้การดูแลแนะนำของพนักงานคุมประพฤติ ซึ่งวิธีการคุมประพฤติเด็กและเยาวชนของศาลพิจารณาคดีต้องหาว่ากระทำผิดทางอาญาแล้ว เห็นว่าเด็กและเยาวชนนั้นมีความผิด แต่ยังไม่สมควรที่จะตัดสิทธิสภาพควรให้มีการแก้ไขด้วยการคุมความประพฤติ ไม่ตัดสิทธิสภาพ มอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครอง โดยศาลฯ กำหนดเงื่อนไขเพื่อควบคุมความประพฤติบางประการ ให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติโดยพนักงานคุมประพฤติของกรมคุมประพฤติคอยสอดส่องดูแลให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลฯ กำหนดไว้ตามมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนฯ พ.ศ. 2534

4. การฝึกอบรมหรือการแก้ไขฟื้นฟู (Train or Correction) การฝึกอบรมเป็นวิธีการแบบจำกัดสิทธิสภาพของเด็กและเยาวชนที่ศาลเยาวชนจะใช้วิธีการนี้ เมื่อเห็นว่าหากใช้วิธีการแบบไม่จำกัดสิทธิสภาพ เช่น คุมประพฤติจะไม่ได้ผลในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูแบบมีเงื่อนไข เป็นต้น

การฝึกอบรมในการแก้ไขและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนกระทำผิด ตามกฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules) ซึ่งเป็นกฎหมายมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการปรับปรุงงานยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ซึ่งรับรองโดยสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ วันที่ 29 พฤศจิกายน 2528 มีเนื้อความสำคัญ ดังนี้

1. ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชน โดยนำทรัพยากรของชุมชน ได้แก่ ครอบครัว อาสาสมัคร กลุ่มบุคคล โรงเรียนหรือสถาบันอื่น ๆ มาช่วย
2. การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เด็กและเยาวชน มิใช่จะพิจารณาความรุนแรงเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมของผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล
3. ไม่ควรวางข้อกำหนดตัดสิทธิสภาพส่วนบุคคล เว้นแต่เด็กและเยาวชน ต้องคดีรุนแรงเกี่ยวกับการทำร้ายผู้อื่นหรือกระทำรุนแรงเป็นอาชญากรรม และไม่มีหนทางแก้ไขด้วยวิธีการที่เหมาะสม
4. ให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนอื่นให้มากที่สุดแทนการควบคุมไว้ในสถานฝึกและอบรมแบบปิด เช่น คุมประพฤติ รอการกำหนดโทษ ฯลฯ
5. หลีกเลี่ยงการใช้สถานกักและอบรม โดยใช้มาตรการในการวางข้อกำหนดต่าง ๆ เช่น
 - 5.1 การเอาใจใส่ดูแล การแนะนำ การเฝ้าดูแลอย่างใกล้ชิด
 - 5.2 การคุมประพฤติ
 - 5.3 คำสั่งให้ทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์
 - 5.4 การปรับ การใช้ค่าเสียหาย และการชดเชยคืน
 - 5.5 คำสั่งให้เข้ารับการปรึกษาแบบกลุ่ม หรือกิจกรรมอื่น ๆ
 - 5.6 คำสั่งให้เข้ารับการบำบัด

6. ขั้นตอนการดำเนินคดีเด็กและเยาวชน ควรให้ความช่วยเหลือเท่าที่จำเป็นแก่เด็กและเยาวชน เช่น ที่พักอาศัย การศึกษา การฝึกอาชีพ การจ้างงานหรือความช่วยเหลืออื่น ๆ ที่จะอำนวยความสะดวกในการแก้ไขฟื้นฟูความประพฤติ

7. ควรร้องขออาสาสมัคร หน่วยงานอาสาสมัครและทรัพยากรอื่น ๆ ของชุมชน หรือองค์กรอื่นในการช่วยแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน

8. ในสถานฝึกและอบรมแบบปิด ควรได้รับการเอาใจใส่ดูแลคุ้มครองความปลอดภัยและความช่วยเหลือที่จำเป็นด้านสังคม การศึกษา อาชีพ จิตใจ การบำบัดรักษา สังคมและบุคลิกภาพ เพื่อประโยชน์ของการพัฒนาอย่างครบถ้วน

9. การปล่อยตัวจากสถานฝึกและอบรมแบบปิดอย่างมีเงื่อนไขนั้นควรทำโดยผู้มีอำนาจที่เหมาะสม วิธีการนี้ควรใช้ให้เร็ว และมากที่สุดเท่าที่จำเป็นและเป็นไปได้

10. ควรจัดให้มีสถานที่แบบกึ่งสถานฝึกและอบรมแบบปิด เช่น บ้านกึ่งวิถี บ้านที่มีการเรียนการสอน ศูนย์ฝึกอบรมแบบไปเช้าเย็นกลับ และอื่น ๆ ที่เหมาะสม

วิธีการที่ใช้ในการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนในประเทศไทย

การดำเนินการงานโดยทั่วไปของสถานฝึกและอบรมนำมาใช้ปฏิบัติในปัจจุบันเป็นรูปแบบของบ้านผสมโรงเรียน คือ ภายในสถานฝึกและอบรมจะมีพอบ้านแม่บ้าน เจ้าหน้าที่อื่น ๆ คอยให้ความเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด และเด็กและเยาวชนได้รับความอบอุ่นเสมือนบิดามารดาที่แท้จริง เด็กจะได้รับการฝึกอบรมทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ และการฝึกอบรมความรู้ ทักษะแขนงวิชาต่าง ๆ อันเห็นสมควร แก่บุคลิกภาพของเด็กและเยาวชน

สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดให้มีในการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนในสถานฝึกและอบรมประกอบด้วย 5 ประการ คือ

1. กิจกรรมรวมกลุ่ม (Group Therapeutic Communication) หมายถึง การพบปะชุมนุมกัน การจัดเด็กเป็นกลุ่มย่อยให้มีการประชุมกันเอง มีเจ้าหน้าที่เป็นผู้รับฟังหรือประชุมพร้อมกันกับเจ้าหน้าที่ ให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น เรื่องความเป็นอยู่ร่วมกัน ที่พักผ่อน ที่นอน พูดถึงปัญหาของกันและกัน เป็นต้น และมีเจ้าหน้าที่ชี้แจงเรื่องที่ทำได้และไม่ได้

2. สันทนาการหรือนันทนาการบำบัด (Recreation and Recreational Therapy) หมายถึง กลุ่มที่จัดกิจกรรมเพื่อความรื่นเริงบันเทิงใจ ให้ทุกคนในกลุ่มได้รับความสนุกสนาน เช่น การร้องเพลงร่วมกัน การละเล่นหรือเกมส์ต่าง ๆ รวมทั้งกีฬากลางแจ้ง เป็นต้น

3. การอาชีวบำบัด (Occupational Therapy) หมายถึงการฝึกอบรมวิชาชีพในรูปแบบ หัตถกรรมและอุตสาหกรรม เช่น ช่างตัดผม ช่างศิลป์ ช่างไฟฟ้า ช่างซ่อมจักรยานยนต์ เป็นต้น และการฝึกทักษะในการเข้ารับทำงานต่าง ๆ เช่น การใช้สายตา การเรียนรู้งาน การระบายอารมณ์ เป็นต้น

4. การให้การศึกษ (Education) หมายถึง การให้ความรู้กับเด็กและเยาวชน ความรู้ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจ ความรู้ทั่วไปและการศึกษาวิชาสามัญตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา และมีการกระตุ้นให้เกิดความรู้ในการใช้สื่อต่าง ๆ และป้องกันตัวจากอบายมุข เป็นต้น

5. การสังสรรค์สังคม (Social Meeting) หมายถึง การให้เด็กและเยาวชนได้รู้จักการวางตัว ในการเข้าสังคม กลุ่มเพื่อน และกิจกรรมครอบครัว เช่น จัดงานสังสรรค์ การรับประทานอาหาร การแสดงดนตรี การจัดกิจกรรมวันสำคัญ หรือการออกทำงานบริการสังคม และการทัศนศึกษา เป็นต้น

สถานแรกรับเด็กและเยาวชน

สถานแรกรับเด็กและเยาวชนมีภารกิจหลักในการควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดระหว่างรอพิจารณาคดี ศึกษาวิเคราะห์สาเหตุแห่งการกระทำความผิด เพื่อพิจารณาจำแนกเด็กและเยาวชนและกำหนดแนวทางในการบำบัดแก้ไขเบื้องต้นและประมวลข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนเพื่อเสนอรายงานและมาตรการแก้ไขที่เหมาะสมต่อศาล และส่งต่อข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกรณีศาลได้มีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งให้คุมประพฤติ หรือกรณีศาลมีคำสั่งให้เข้ารับการฝึกและอบรม

บทบาทหน้าที่ของกลุ่มงานภายในสถานแรกรับ

1. กลุ่มงานบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู (ประกอบด้วยพยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา)

มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการให้การรักษายาบาลเด็กและเยาวชนที่เจ็บป่วยในกรณีเล็กน้อย จัดส่งเด็กและเยาวชนไปรับการตรวจพิเคราะห์ทางกาย-จิตที่โรงพยาบาล พร้อมการรวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานผลการตรวจพิเคราะห์เสนอต่อศาล ให้การบำบัดรักษาเด็กและเยาวชน โดยปัจจุบันใช้วิธีการบำบัดรักษาเด็กและเยาวชนที่อยู่ภายในสถานแรกรับฯ โดยคู่มือ

บำบัดของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน คั่นทะเบียนประวัติผู้ป่วย จัดซื้อ จัดหายาและเวชภัณฑ์ทางการแพทย์ ควบคุมดูแลให้เด็กและเยาวชนทานยาตามคำสั่งแพทย์ ควบคุมดูแลอาหารประจำวันสำหรับเด็กและเยาวชน จัดสุขภาพีบาลและการป้องกันโรคติดต่อในสถานฝึกและอบรม การศึกษาวิเคราะห์การทดสอบสุขภาพจิตและความสามารถทางเชาว์ปัญญาของเด็กและเยาวชน ผู้ต้องหว่ากระทำผิด ให้คำแนะนำปรึกษาและแก้ไขปัญหาด่าง ๆ แก่เด็กและเยาวชน จำแนกประเภทเด็กและเยาวชน และการแนะแนวแก่เด็กและเยาวชนตลอดจนบิดามารดา การรวบรวมข้อมูลสถิติต่าง ๆ การให้การสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนด้านต่าง ๆ เช่นด้านความเป็นอยู่ ด้านการศึกษา ด้านการประกอบอาชีพ ตลอดจนทั้งการพัฒนาเด็กและเยาวชนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทศนคติ แนวคิด และการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

2. กลุ่มงานพัฒนาพฤตินิสัย (ประกอบด้วยนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ)

มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการปกครองดูแลเด็กและเยาวชน ให้การอภิบาลในเรื่องการกินอยู่หลับนอน การรักษาความสะอาดร่างกาย และเครื่องนุ่งห่ม การศึกษาวิเคราะห์ พฤติกรรมความประพฤติของเด็กและเยาวชนแต่ละคน เพื่อประกอบการพิจารณาหาสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน การปลูกฝังด้านจริยธรรม ศีลธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงาม ระเบียบวินัยตลอดทั้งการควบคุมดูแลความประพฤติและการรักษาระเบียบวินัยของเด็กและเยาวชน การศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนพร้อมจัดทำรายงานพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเสนอต่อศาล การให้คำปรึกษาแนะนำและแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ให้กับเด็กและเยาวชน การตรวจตราดูแลความสะอาดเรียบร้อยของหอนอนและบริเวณสถานที่ รวมทั้งการศึกษาวินิจฉัยต่าง ๆ ให้กับเยาวชนที่อยู่ภายในเพื่อนำไปใช้ประกอบอาชีพหารายได้หรือศึกษาต่อ ภายหลังได้รับการปล่อยตัวจากสถานพินิจฯ

3. งานธุรการ (ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป,เจ้าพนักงานธุรการ)

มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุม กำกับ ตรวจให้คำแนะนำและปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรับตัวเด็กและเยาวชนไว้ในควบคุมดูแลในระหว่างการพิจารณาคดี และระหว่างการฝึกอบรม จัดทำและเก็บรักษาทะเบียนประวัติเด็กและเยาวชน ปฏิบัติงานตามหมายหรือคำสั่งศาล การรับส่งเอกสารทางราชการ การร่าง โต้ตอบ การจัดเก็บและค้นหาหนังสือหรือเอกสารทางราชการ การบริหารงานบุคคลเบื้องต้น การประสานราชการ การเร่งรัดและติดตามผลการปฏิบัติงาน การต้อนรับและอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาติดต่อราชการหรือเยี่ยมเยียน การรวบรวมข้อมูลสถิติต่าง ๆ ของสถานแรกรับฯ ตลอดจนปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

การบำบัด แก๊ซ ฟีนฟู และสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำผิดอาญา

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นหน่วยงานหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนมีภาระหน้าที่ในการดูแล บำบัด แก๊ซ ฟีนฟู สงเคราะห์และช่วยเหลือเด็กและเยาวชนให้สามารถปรับทัศนคติและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม โดยมีกระบวนการและมาตรฐานในการดำเนินการ ดังนี้

การดำเนินการก่อนมีคำพิพากษา

1. เมื่อเด็กหรือเยาวชนถูกจับกุมดำเนินคดี พนักงานสอบสวนต้องถามปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน หลังจากนั้นจะต้องส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปยังสถานพินิจและผู้อำนวยการสถานพินิจจะควบคุมเด็กหรือเยาวชนหรือจะปล่อยตัวไปชั่วคราว

ทั้งนี้โดยกำหนดว่าให้ผู้ว่าการสถานพินิจ พิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวเด็กหรือเยาวชนโดยพลัน และถ้าเห็นไม่สมควรปล่อยตัวให้รับส่งคำร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวพร้อมทั้งความเห็นไปให้ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดเชียงใหม่แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวเพื่อพิจารณาสั่ง คำสั่งของบุคคลดังกล่าวที่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวหรือไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวให้เป็นที่สุด แต่ไม่ตัดสิทธิที่จะร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวใหม่

2. กรณีเด็กและเยาวชนไม่ได้รับการประกันตัว เด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของสถานพินิจไม่ว่าควบคุมเมื่อใด เวลาใด ต้องส่งเด็กและเยาวชนเข้าไปควบคุมตัวในสถานแรกรับโดยจัดแยกหญิงและชายให้มีที่อยู่ต่างหากจากกัน ในระหว่างที่เด็กและเยาวชนอยู่ในความควบคุม ในสถานแรกรับของสถานพินิจฯ ผู้ว่าการสถานพินิจมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1) จัดให้เด็กหรือเยาวชนได้ศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญอย่างน้อยพออ่านออกเขียนได้ ฝึกอาชีพหรือวิชาชีพ หรือให้ปฏิบัติงานอื่นเพื่อมิให้มีเวลาว่างโดยไม่จำเป็นให้เหมาะกับจิตใจหรือสุขภาพของเด็กและเยาวชนนั้น เช่น การปฐมนิเทศ การดูแล รักษาและพัฒนาสุขภาพพลานามัย การบำบัด ฟีนฟู โดยการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล กลุ่มบำบัด ครอบครัวบำบัด อาชีวบำบัด

2) ออกกฎข้อบังคับเกี่ยวกับการรักษาระเบียบวินัยของเด็กและเยาวชนที่อยู่ในความควบคุม

3) ลงทัณฑ์แก่เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดระเบียบวินัย

4) ส่งเด็กที่มีความประพฤติเลวร้ายอันจะเป็นภัยต่อเด็กและเยาวชนอื่นไปกักไว้ในสถานที่ที่จัดไว้โดยเฉพาะหรือเรือนจำโดยได้รับอนุญาตจากศาลก่อน เว้นแต่กรณีฉุกเฉินอย่างยิ่งจะส่งเด็กหรือเยาวชนไปเรือนจำก่อนก็ได้

5) อนุญาตให้เด็กหรือเยาวชนออกนอกสถานพินิจเป็นครั้งคราวตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

3. การสงเคราะห์ภายหลังปล่อย

1) การสงเคราะห์ระยะสั้น

1.1 สงเคราะห์แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

- ให้คำปรึกษาแนะนำ
- ให้สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น
- ให้เงินสงเคราะห์ตามความจำเป็นเร่งด่วน

1.2 สงเคราะห์ ค่าพาหนะและค่าอาหารกลับภูมิลำเนาหลังปล่อยตัว

1.3 จัดหาที่พักอาศัยชั่วคราว

1.4 จัดหาผู้อุปการะ

1.5 สงเคราะห์ทุนการศึกษา

1.6 สงเคราะห์ทุนประกอบอาชีพ

1.7 จัดหางานทำ

1.8 จัดหาสถานที่ศึกษาและฝึกวิชาชีพ

1.9 สงเคราะห์ให้การบรรพชา-อุปสมบท

2) การสงเคราะห์ระยะยาว

2.1 ติดตาม เพื่อช่วยเหลือแก้ไขภายหลังปล่อย

2.2 ให้คำปรึกษาแนะนำทั้งเด็ก เยาวชนและครอบครัว

2.3 ประสานกับองค์กรเครือข่ายเพื่อการสงเคราะห์ช่วยเหลือ เมื่อประสบ

ปัญหาหลังการปล่อยตัวไปแล้ว

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

จุดมุ่งหมาย

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 ได้บัญญัติให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนควบคุมตัวเด็กและเยาวชนตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจึงถูกกำหนดขึ้นเป็นสถานที่ที่รับเด็กและเยาวชนเข้ารับการฝึกอบรมตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลว่ากระทำความผิดและสมควรถูกควบคุมตัวไว้เพื่อให้การฝึกอบรมโดยมีระยะเวลาในการฝึกอบรมแตกต่างกันออกไปตามที่ศาลกำหนด

ตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ได้กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) ดำเนินการด้านควบคุมดูแล บำบัด แก้ไข พื้นฟู ป้องกัน พัฒนาพฤติกรรมเสียและสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้เข้ารับการฝึกอบรม

(ข) ดำเนินการด้านกิจกรรมชุมชนและประสานความร่วมมือเพื่อพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิเด็ก

(ค) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

ดังนั้น เพื่อให้การควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน และสอดคล้องกับนโยบายด้านสิทธิมนุษยชนรวมทั้งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กหรือข้อกำหนดอื่น ๆ ขององค์การสหประชาชาติที่ให้คำรับรองไว้ ศูนย์ฝึกและอบรมจึงควรมีจุดมุ่งหมายหรือหลักการโดยทั่วไป ดังนี้

1. เพื่อควบคุมตัวและให้การฝึกอบรมเป็นไปตามคำสั่งของศาลหรือตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

2. เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน จะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และหลักสิทธิมนุษยชน

3. เพื่อให้การศึกษาอบรมและฝึกอาชีพ การบำบัดแก้ไขฟื้นฟู กำหนดแนวทางในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ตามสภาพปัญหาและความจำเป็น ตลอดจนการสงเคราะห์ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้สำนึกตนและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมและดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข

4. เพื่อให้การบริหารจัดการภายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ (Child Welfare Centre) รวมทั้งบุคลากรทุกคนต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชน และการปกป้องคุ้มครอง

5. เพื่อให้การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีทักษะในการดำรงชีวิต มีจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวและผู้อื่นได้อย่างปกติสุข

6. เพื่อให้การศึกษาด้านวิชาสามัญ วิชาชีพ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพและใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจึงมีภารกิจในการควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนที่ศาลสั่งให้ฝึกอบรมในสถานฝึกและอบรมในเรื่องความเป็นอยู่ (การกินอยู่หลับนอน) ตลอดจนการเสริมสร้างพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยจัดอบรมให้ความรู้ทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ ตลอดจนการอบรมนิสัยกล่อมเกลাজิตใจให้กลับตนเป็นพลเมืองดี ให้การรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย การจัดนันทนาการเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต ตลอดจนการดำเนินการสงเคราะห์ภายหลังปล่อยตัว ดังนั้น การดำเนินงานโดยทั่วไปของสถานฝึกและอบรมจึงเป็นรูปแบบของบ้านผสมโรงเรียน โดยในสถานฝึกอบรมจะมีพ่อบ้านแม่บ้านทำหน้าที่คอยให้การดูแลเอาใจใส่ให้เด็กได้รับความอบอุ่น มีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และพยาบาลซึ่งร่วมกันทำหน้าที่ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ ยังมีครูผู้สอนซึ่งทำหน้าที่สอนวิชาสามัญ วิชาชีพ และการส่งเสริมสุขภาพพลานามัยและจริยธรรมให้แก่เด็ก

ในประเทศไทยมีศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทั้งหมดจำนวน 17 แห่ง แบ่งออกได้ดังนี้

ส่วนกลาง จำนวน 8 แห่ง ได้แก่

1. ศูนย์ฝึกและอบรมฯ บ้านกรูณา (สำหรับเด็ก/เยาวชนชาย)
2. ศูนย์ฝึกและอบรมฯ บ้านมุกิตา (สำหรับเด็ก/เยาวชนชาย)
3. ศูนย์ฝึกและอบรมฯ บ้านอุเบกขา (สำหรับเด็ก/เยาวชนชาย)
4. ศูนย์ฝึกและอบรมฯ บ้านปรานี (สำหรับเด็ก/เยาวชนหญิง)
5. ศูนย์ฝึกและอบรมฯ สิรินคร (สำหรับเด็ก/เยาวชนชาย)
6. ศูนย์ฝึกและอบรมฯ บ้านกาญจนาภิเษก (สำหรับเด็ก/เยาวชนชาย)
7. ศูนย์ชุมชนบำบัดฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (สำหรับเด็ก/เยาวชนชาย)
8. ศูนย์ฝึกและอบรมฯ บ้านกรูณา 2 (สำหรับเด็ก/เยาวชนชาย)

ส่วนภูมิภาค จำนวน 9 แห่ง ได้แก่

9. ศูนย์ฝึกและอบรมฯ เชียงใหม่
10. ศูนย์ฝึกและอบรมฯ นครสวรรค์
11. ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ขอนแก่น
12. ศูนย์ฝึกและอบรมฯ อุบลราชธานี
13. ศูนย์ฝึกและอบรมฯ นครราชสีมา
14. ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ระยอง
15. ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ราชบุรี
16. ศูนย์ฝึกและอบรมฯ สุราษฎร์ธานี
17. ศูนย์ฝึกและอบรมฯ สงขลา

ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากศูนย์ฝึกและอบรมฯทั่วไป จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ ศูนย์ฝึกและอบรมฯ สิรินคร, ศูนย์ฝึกและอบรมฯ บ้านกาญจนาภิเษก, ศูนย์ฝึกและอบรมฯ บ้านกรุณา 2, ศูนย์ชุมชนบำบัดฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 7 จังหวัดเชียงใหม่ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

สถานที่ทำการ: 158 หมู่ 3 ตำบลแม่สา อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ 50180

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 7 จังหวัดเชียงใหม่ รับผิดชอบให้การฝึกอบรมเด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ แม่ฮ่องสอน และพะเยา รวม 9 จังหวัด

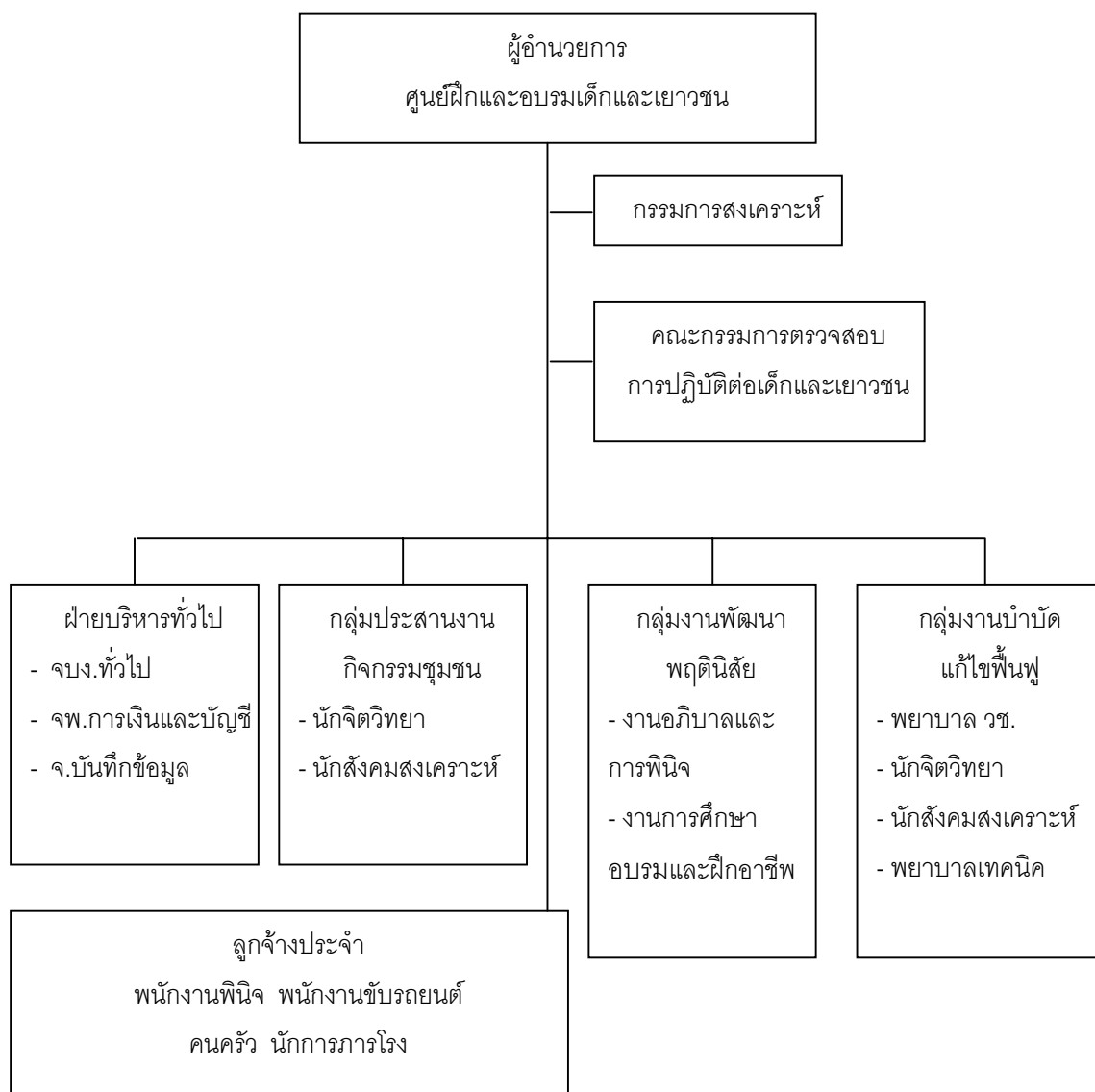
โครงสร้าง บทบาท หน้าที่ ของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนมีหน้าที่รับผิดชอบในการให้การฝึกอบรมเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้รับตัวไว้ฝึกอบรมภายใต้การควบคุม อภิบาลดูแล ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ด้วยการจัดการศึกษาและยกระดับพัฒนาวิชาสามัญ วิชาชีพ เสริมสร้างจริยธรรม ศีลธรรม วัฒนธรรมของชาติและท้องถิ่น รักษาพยาบาลส่งเสริมสุขภาพอนามัย บำบัดแก้ไข พื้นฟูสมรรถภาพเด็กและเยาวชนกระทำความผิดและที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้การสงเคราะห์และติดตาม ตลอดจนดำเนินการด้านกิจกรรมชุมชนและประสานความร่วมมือหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานเพื่อการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน โดยใช้กระบวนการศึกษา วิเคราะห์ การจำแนกและวางแผนการบำบัดให้เหมาะสมกับสภาพความจำเป็น

และความสามารถของเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล เพื่อเตรียมการกลับคืนสู่สังคม โดยมีโครงสร้างองค์กร ดังนี้

ภาพที่ 2.6

โครงสร้างศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

การแบ่งงานภายในศูนย์ฝึกและอบรม มีดังนี้

1. ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานบริหารทั่วไป ได้แก่ งานสารบาญ งานธุรการ การรับตัวและจัดทำสมุดประวัติและทะเบียนเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ตรวจสอบอายุัดและรายงานยอดเด็กและเยาวชน งานการเงิน บัญชี การจัดซื้อจัดจ้าง การจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายประจำปี งานพัสดุครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ ยานพาหนะ การจัดประชุม ประชาสัมพันธ์ งานอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาติดต่อราชการและเยี่ยมชมกิจการ การบริหารงานบุคคลเบื้องต้น การรวบรวมและรายงานสถิติข้อมูลต่าง ๆ ประสานงานทั่วไป และจัดเก็บรักษาสิ่งคินเอกสารหรือทรัพย์สินและเงินฝากของเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัว ดำเนินการเกี่ยวกับคณะกรรมการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

2. กลุ่มงานประสานกิจการชุมชน มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดทำโครงการและแผน การประสานแผนตามโครงการข้อตกลงความร่วมมือในทางการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิเด็ก ดำเนินการเกี่ยวกับการประสานชุมชน ขยายและแสวงหาเครือข่ายความร่วมมือด้านทรัพยากรและความรู้ทางวิชาการในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน สนับสนุนให้คำปรึกษาแนะนำด้านเด็กและเยาวชน ครอบครัว รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลแก่ประชาชนทั่วไป หน่วยงานความร่วมมือและองค์กรอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ปฏิบัติงานเชิงสหวิชาชีพด้านกิจกรรมชุมชน และประสานเครือข่ายเพื่อการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดที่มีปัญหารุนแรง และที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ตลอดจนประเมิน ติดตามและรายงานผล ประสานความร่วมมือกับชุมชนเพื่อสร้างความพร้อมในการรองรับเด็กและเยาวชนกลับสู่สังคม ร่วมสร้างชุมชนเข้มแข็งกับชุมชนเพื่อส่งเสริมป้องกันและพัฒนาเด็กและเยาวชนมิให้กระทำผิด และปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

3. กลุ่มงานพัฒนาพฤตินิสัย มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการอภิบาลและให้คำปรึกษาแนะนำในการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็กและเยาวชน ศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมเด็กและเยาวชนเพื่อประกอบการจำแนกและติดตามประเมินผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งจัดทำรายงานผล ปฏิบัติงานเชิงสหวิชาชีพในการกำหนดแผนการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเป็นรายบุคคลและดำเนินการตามแผน ควบคุมดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน ส่งเสริมและปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัย ปลูกฝังศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมอันดีงาม รวมทั้งการรักษาหวงแหนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เคารพยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และระบอบประชาธิปไตย จัดการศึกษาด้านวิชาสามัญและวิชาชีพ และจัดทำแผนการสอน พัฒนาการเรียนการสอนและนวัตกรรมการศึกษา รวมทั้งการวัดและประเมินผล จัดทำโครงการและกิจกรรมเสริมหลักสูตรรวมทั้งจัดกิจกรรมนันทนาการ

จัดทำแผนรักษาความปลอดภัยและเฝ้าระวัง ศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมเด็กและเยาวชน เพื่อพัฒนาและชักชวนแผนการรักษาความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง ติดตามประสานงานเกี่ยวกับการศึกษากับหน่วยงานภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องและปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

4. กลุ่มงานแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเชิงสหวิชาชีพในการจำแนก การกำหนดแผนการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ติดตาม ประเมินและสรุปรายงานผล เพื่อปรับแผนให้เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนแต่ละราย ดำเนินการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ตลอดจนครอบครัวเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรมและพัฒนาทักษะชีวิต ให้การรักษาพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพ โภชนาการ การดูแลอนามัยและสิ่งแวดล้อมในสถานควบคุม ดำเนินการเกี่ยวกับสวัสดิการและให้การสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชน ดำเนินการเกี่ยวกับการขอลปล่อยตัวเด็กและเยาวชน ได้แก่ขอลปล่อยก่อนกำหนด ขอลปล่อยขั้นต่ำ ขอลปล่อยปกติ กรณีพิเศษ ลดและขยายระยะเวลาฝากอบรม การขออนุญาตออกนอกสถานที่ควบคุม การลาเยี่ยมบ้าน การขอย้ายสถานควบคุม ฯลฯ ดำเนินการเตรียมความพร้อมก่อนกลับคืนสู่สังคม ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก ในการดำเนินการตามแผนบำบัดและป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

5. ลูกจ้างประจำ ประกอบด้วย พนักงานพินิจ คนครัว พนักงานขับรถยนต์ และนักการภารโรง

5.1 พนักงานพินิจ ตามบัญชีรายละเอียดเกี่ยวกับคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งและอัตราค่าจ้างของลูกจ้างประจำหมวดฝีมือพิเศษ ระดับต้น ได้กำหนดให้พนักงานพินิจมีหน้าที่ดังนี้ คือ ดูแลความเป็นอยู่ของเด็กและเยาวชนรวมทั้งให้คำแนะนำการปฏิบัติงาน การปลูกฝังระเบียบวินัยและการดูแลรักษาระเบียบวินัย ช่วยแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและพัฒนาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ปฏิบัติหน้าที่รักษาการณ์เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนหลบหนี การรักษาความปลอดภัย และความสงบเรียบร้อยภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

5.2 คนครัว มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดทำรายการอาหารประจำวันของเด็กและเยาวชน ประกอบและจัดเตรียมอาหารตามรายการที่กำหนด จัดแบ่งอาหาร ควบคุมดูแลและปฏิบัติงานด้านการทำความสะอาดและรักษาความสะอาดอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาหาร รวมทั้งดูแลเกี่ยวกับความปลอดภัยและความสะอาดในโรงครัวและโรงอาหาร จัดทำรายงานการปฏิบัติงานของเด็กและเยาวชนที่ถูกมอบหมายให้มาช่วยในการปฏิบัติงาน และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

5.3 พนักงานขับรถยนต์ มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการขับรถยนต์ไปตามสถานที่ต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ดูแลรักษาความสะอาดและบำรุงรักษารถยนต์ให้มีสภาพพร้อมที่จะใช้งาน และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

5.4 นักการภารโรง มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลรักษา ทำความสะอาด อาคารอำนวยการและบริเวณโดยรอบอาคาร และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

โปรแกรมการฝึกอบรม

ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาให้เข้ารับการฝึกอบรมโดยที่คำสั่งเรื่องระยะเวลาในการฝึกอบรมของเด็กและเยาวชนแต่ละรายจะไม่เท่ากัน คือมีตั้งแต่ 1 เดือน ไปจนกระทั่งถึง 24 ปีบริบูรณ์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าช่วงระยะเวลาการฝึกอบรมของเด็กและเยาวชนจะแตกต่างกัน ดังนั้น ศูนย์ฝึกและอบรมฯ จึงจำเป็นต้องจัดให้มีระบบการฝึกอบรมที่เหมาะสมกับระยะเวลาที่หลากหลายในการฝึกอบรมของเด็กและเยาวชนตามคำสั่งศาล รวมทั้งการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนแต่ละรายให้มีความชัดเจน โดยสามารถแบ่งโปรแกรมการฝึกอบรมออกเป็น 3 โปรแกรมใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. โปรแกรมการฝึกอบรมระยะสั้น (Short term training) มีระยะเวลาการฝึกอบรมตั้งแต่ 1-6 เดือน
2. โปรแกรมการฝึกอบรมระยะกลาง (Middle term training) มีระยะเวลาการฝึกอบรมตั้งแต่ 6 เดือนถึง 1 ปี 6 เดือน หรือ 18 เดือน
3. โปรแกรมการฝึกอบรมระยะยาว (Long term training) มีระยะเวลาการฝึกอบรมตั้งแต่ 1 ปี 6 เดือน หรือ 18 เดือน-2 ปี หรือ 24 เดือน หรือมากกว่า

การจัดโปรแกรมลักษณะเช่นนี้ก็เพื่อจัดให้เหมาะสมกับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ได้รับคำสั่งเรื่องระยะเวลาการฝึกอบรมที่แตกต่างกัน และเพื่อความชัดเจนในการจัดกิจกรรมการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูที่มีความเหมาะสมกับระยะเวลาและเงื่อนไขของเด็กและเยาวชนแต่ละรายที่ได้จากผลการจำแนกประเภท

ขั้นตอนตามโปรแกรมการฝึกอบรม

ในการจัดแบ่งขั้นตอนตามโปรแกรมการฝึกอบรมออกเป็น 3 ขั้น คือ ขั้นการปฐมนิเทศ (Orientation Stage) ขั้นการฝึกอบรม (Intermediate Stage) และขั้นเตรียมการก่อนปล่อย (Pre-release Stage) ก็เพื่อประโยชน์ใน 2 ด้านคือ ด้านการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูซึ่งสามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่เด็กและเยาวชนได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น และด้านการบริหารจัดการในเรื่องความเสี่ยงในการควบคุมดูแล โดยทั้ง 2 ส่วนนี้จะต้องสอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

การจัดระบบการฝึกอบรมและการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเป็นระบบที่ควรจัดแบ่งเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมออกเป็น 3 ขั้น ตามระดับความเสี่ยง ดังนี้

1. ระดับความเสี่ยงสูง เรียกว่า ขั้นการปฐมนิเทศ (Orientation Stage)
2. ระดับความเสี่ยงปานกลาง เรียกว่า ขั้นการฝึกอบรม (Intermediate Stage)
3. ระดับความเสี่ยงต่ำ เรียกว่า ขั้นเตรียมการก่อนปล่อย (Pre-release Stage)

การจัดระบบแบบนี้เพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงการลดระดับความเสี่ยงเพื่อให้เกิดความเชื่อใจหรือไว้วางใจมากขึ้นโดยเฉพาะกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานซึ่งจะเกี่ยวเนื่องไปถึงการจัดระดับการควบคุมดูแลหรือการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชน โดยการจัดกลุ่มเด็กและเยาวชนตามระดับความเสี่ยงหรือตามกลุ่มซึ่งได้จะทำตามขั้น และจะเป็นการแบ่งวิธีการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูและป้องกันการสับสนในการจัดกิจกรรมให้แก่เด็กและเยาวชนในแต่ละขั้นตอน

1. ขั้นปฐมนิเทศ (Orientation Stage) เด็กและเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมใหม่จะถูกจัดให้อยู่ในระดับความเสี่ยงสูงเพราะว่ายังไม่ได้ได้รับการปรับตัวหรือแสดงออกถึงความสนใจในโปรแกรมการฝึกอบรมของศูนย์ฝึกและอบรม ซึ่งเป็นหน้าที่ของศูนย์ฝึกและอบรมที่จะต้องทำการกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนมีความสนใจที่จะฝึกอบรม ถึงแม้ว่าเด็กและเยาวชนยังไม่ได้เรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับเด็กและเยาวชนอื่น ๆ ในศูนย์ฝึกและอบรม แต่ก็อาจจะมีโอกาสได้รับความเดือดร้อนจากเด็กและเยาวชนอื่น ๆ ดังนั้น เด็กและเยาวชนที่อยู่ในขั้นนี้จะต้องจัดให้อยู่เป็นกลุ่มเล็ก ๆ ภายใต้การดูแลของเจ้าหน้าที่อย่างใกล้ชิดและการปฏิบัติต่อกันระหว่างเด็กและเยาวชนควร จะได้รับการดูแลอย่างเข้มงวด

2. ขั้นการฝึกอบรม (Intermediate Stage) ภายหลังจากที่เด็กและเยาวชนมีความสนใจในโปรแกรมการฝึกอบรมและมีการพัฒนาการเรียนรู้ที่จะดำเนินชีวิตในศูนย์ฝึกและอบรมแล้ว เด็กและเยาวชนก็จะได้เลื่อนขั้นขึ้นมาอยู่ในขั้นนี้ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและเยาวชนด้วยกันในขั้นนี้ จะได้รับอนุญาตให้อยู่ในระดับปกติคือไม่เข้มงวดเท่ากับขั้นการปฐมนิเทศ โดยในขั้นการฝึกอบรมนี้มีเป้าหมายเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้พยายามปรับปรุงตนเองและได้แสดงบทบาทตามที่คาดหวังไว้ว่าจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตามแผนการบำบัดแก้ไขเป็นรายบุคคล

3. ขั้นเตรียมการก่อนปล่อย (Pre-release Stage) เมื่อระดับความเสี่ยงของเด็กและเยาวชนลดลงจนเชื่อใจได้ว่าเด็กและเยาวชนสามารถสร้างความสัมพันธ์ได้อย่างอิสระมากขึ้นแล้ว เด็กและเยาวชนก็จะถูกเลื่อนขั้นขึ้นมาอยู่ในขั้นเตรียมการก่อนปล่อย ในขั้นนี้เด็กและเยาวชนจะได้รับการสร้างหรือสนับสนุนให้ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนอื่น ๆ ในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูโดยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปัญหาส่วนตัวและเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาโดยการให้คำแนะนำเด็กและเยาวชนอื่น ๆ ตามกลุ่มบำบัดที่จัดให้เจ้าหน้าที่จะมีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมดูแลสถานการณ์และเสริมสร้างความสัมพันธ์ในทางบวกให้เกิดขึ้นในระหว่างกลุ่มเด็กและเยาวชน

ถ้าเด็กและเยาวชนไม่สามารถผ่านมาถึงขั้นเตรียมการก่อนปล่อย (Pre-release Stage) จะไม่ได้รับการพิจารณาให้ปล่อยก่อนกำหนด จะเห็นได้ว่าการกำหนดขั้นตอนการฝึกอบรมดังกล่าวจะเป็นตัวที่ช่วยกระตุ้นสร้างแรงจูงใจให้เด็กและเยาวชนพยายามปรับปรุงตนเองใน

ระหว่างเข้ารับการฝึกอบรมและการปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายนอก นอกจากจะเป็นสิ่งที่สร้างความปลอดภัยให้เกิดขึ้นแล้วยังช่วยให้การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย

ตารางที่ 2.4

กิจวัตรประจำวันในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

เวลา	กิจวัตรประจำวัน
06.00 น.	- ลงจากหอนอน เข้าแถวนับยอด กายบริหาร/วิ่งออกกำลังกาย/อาบน้ำ
07.30 น.	- รับประทานอาหารเช้า
08.20 น.	- เข้าแถวเคารพธงชาติ / สวดมนต์ / อบรม หน้าเสาธง หรือหน้าแถว
08.30 น.	- พบครูที่ปรึกษา
09.00 น.	- เข้าเรียนวิชาสามัญ-วิชาชีพ / ทำความสะอาด / รับคำปรึกษาจากนักจิตวิทยา / นักสังคมสงเคราะห์ หรือหากมีเด็กและเยาวชนเจ็บป่วยให้เข้ารับการรักษากับพยาบาล
12.00 น.	- รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 น.	- เข้าเรียนวิชาสามัญ-วิชาชีพ / ทำความสะอาด / รับคำปรึกษาจากนักจิตวิทยา / นักสังคมสงเคราะห์ หรือหากมีเด็กและเยาวชนเจ็บป่วยให้เข้ารับการรักษากับพยาบาลวิชาชีพ
16.30 น.	- อาบน้ำ รับประทานอาหารเย็น
17.30 น.	- ขึ้นหอนอน / สวดมนต์ / กิจกรรมบนหอนอน (ดูโทรทัศน์ / กิจกรรมกลุ่ม)
22.00 น.	- นอน

- หมายเหตุ: 1. ในระหว่างวันจันทร์-ศุกร์ เวลา 09.00-10.00 น. กิจกรรมบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กและเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด / กิจกรรมอบรมศีลธรรม จริยธรรม โดยจัดตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของแต่ละศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน
2. กิจกรรมโครงการในวันสำคัญ กิจกรรมอื่น ๆ ที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจัดขึ้น
3. กิจกรรมญาติเยี่ยม ทุกวันจันทร์ พุธ ศุกร์ หรือตามความเหมาะสม

มาตรการที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนนำมาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดีร้ายแรง

ปัจจุบันปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนมักมีลักษณะของการใช้ความรุนแรงและก่อผลร้ายแรงแก่ผู้เสียหาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อความรู้สึกและสะท้อนขวัญของคนในสังคมค่อนข้างมาก เป็นเหตุให้กระแสสังคมต้องการให้มีมาตรการที่เข้มงวดรุนแรงเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ สำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชนพวกแรกเกินวัยใจอาชญากรดังกล่าว ปรชญาเมธิกลุ่มแก้แค้นทดแทนก็เห็นว่าควรลดอายุของเด็กและเยาวชนลงจาก 18 ปีบริบูรณ์ และควรเพิ่มโทษให้รุนแรงยิ่งขึ้น ในขณะที่กลุ่มสิทธิมนุษยชนด้านเด็กและเยาวชนก็เห็นว่าไม่ควรเพิ่มโทษและลดอายุของกลุ่มเด็กและเยาวชนลง เพราะกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นกระบวนการที่คำนึงถึงอนาคตและสวัสดิภาพเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าโทษ เนื่องจากกระบวนการรับรู้และวุฒิภาวะของเด็กและเยาวชนยังไม่เพียงพอ จึงได้กระทำความผิดลงไปโดยที่ไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่นได้เหมือนผู้ใหญ่ และเมื่อใดที่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนคำนึงถึงโทษเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนแล้ว จะส่งผลที่เลวร้ายต่อพัฒนาการของเด็กและเยาวชน อันจะเป็นผลเสียหายต่อสังคมประเทศชาติในระยะยาวได้มากกว่า (ธวัชชัย ไทยเขียว, 2547, น. 15)

การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนพวกแรกเกินวัยใจอาชญากรจะดำเนินการกับกลุ่มเยาวชนที่อายุเกินกว่า 16 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งในอดีตเคยมีการดำเนินการโอนคดีเด็กและเยาวชนประเภทแรกเกินวัยใจอาชญากรที่มีอายุเกินกว่า 16 ปีบริบูรณ์ที่กระทำความผิดคดีร้ายแรงไปรับการพิจารณาพิพากษาจากศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา เพื่อเป็นการปราบปรามและอาชญากรรมดังกล่าวมาแล้วระยะหนึ่ง ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 163 (ธวัชชัย ไทยเขียว, 2547, น. 16)

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 61 วรรค 2 ระบุว่า คดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว ถ้าศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาโดยคำนึงถึงร่างกาย สติปัญญา สุขภาพ ภาวะแห่งจิตและพฤติกรรมแล้ว เห็นว่าในขณะกระทำความผิดหรือในระหว่างการพิจารณาเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดมีสภาพเช่นเดียวกับบุคคลที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป ก็ให้อำนาจสั่งให้โอนคดีไปพิจารณาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้ (ธวัชชัย ไทยเขียว, 2547, น. 16)

ผู้บริหารของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้เข้าร่วมประชุมกับผู้บริหารของศาลเยาวชนและครอบครัวกลางในประเด็นดังกล่าว และมีดำริร่วมกันให้นำแนวทางการดำเนินการตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. 2534 ตามมาตรา 61 วรรค 2 ไปใช้กับเด็กและเยาวชนพวกแก่เกินวัยใจอาชญากร เพื่อเป็นการป้องกันสังคมและเป็นการปราบปรามมิให้เด็กและเยาวชนกระทำผิดรุนแรงยิ่งขึ้น (ธวัชชัย ไทยเขียว, 2547, น. 16)

หลักเกณฑ์และวิธีการในการดำเนินการให้ศาลเยาวชนและครอบครัวโอนคดีไปพิจารณาถึงศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวต้องคำนึงถึงปัจจัยและเกณฑ์การพิจารณาที่สำคัญ ดังนี้

1. ข้อหาที่กระทำความผิด ซึ่งประกอบด้วย

1) ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร อันได้แก่ ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ และความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในและภายนอกราชอาณาจักร

2) ช่มชู้้นกระทำซ้ำเราอันเป็นลักษณะการโทรมหึง

3) ช่มชู้้นจนเป็นเหตุให้ผู้ถูกระทำได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตาย ตามมาตรา 277 ทวิ และมาตรา 277 ตรี

4) ช่าผู้ชู้้นโดยมีเหตุฉกรรจ์ ตามมาตรา 289

5) ชิงทรัพย์หรือปล้นทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้ชู้้นถึงแก่ความตาย ตามมาตรา 339 วรรคท้าย มาตรา 339 ทวิ วรรคท้ายมาตรา 340 ทวิวรรคท้าย

6) ความผิดตามกฎหมายอื่น เฉพาะข้อหาที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

2. อายุขณะกระทำความผิดมีอายุ 6 ปีบริบูรณ์ ขึ้นไป หากมีกรณีสงสัยเรื่องอายุให้ส่งแพทย์ตรวจสอบทางนิติวิทยาศาสตร์

3. พฤติการณ์การกระทำความผิด มีลักษณะเข้าข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อดังต่อไปนี้

1) มีการวางแผนเตรียมการมาก่อน

2) มีลักษณะอุกอาจ โหดร้าย ทารุณ

3) ผลที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรง หรือเกิดความเสียหายแก่สังคมโดยรวม

4) กระทำโดยขาดความเห็นอกเห็นใจเหยื่อ

5) เคยมีประวัติการกระทำผิดในทำนองเดียวกันมาก่อนไม่ว่าจะถูกจับกุมหรือไม่

4. สุขภาพร่างกาย แข็งแรง สมบูรณ์

5. ขณะกระทำความผิดมีระดับสติปัญญา ไม่บกพร่อง คือ Full I.Q. ไม่ต่ำกว่า 70 เมื่อทดสอบโดยใช้แบบทดสอบเชาวน์ปัญญา Wechsler

6. ภาวะแห่งจิตและนิสัย โดยการตรวจสภาพจิตโดยจิตแพทย์ และผลการทดสอบทางจิตวิทยา พบว่า ไม่มีอาการของโรคจิต (วิกลจริต) หรือพยาธิสภาพทางสมอง แต่มีแนวโน้มว่าอาจมีปัญหามุคคลิกภาพในอนาคต เช่น ต่อด้านสังคม หรือมีความเป็นผู้ร้ายโดยสันดาน

ส่งเข้าเรือนจำทันทีที่ศาลรับโอน การควบคุมตัวเด็กและเยาวชน เมื่อศาลรับโอนคดีไปพิจารณาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนนำตัวไปส่งยังเรือนจำทันที และหากได้นำตัวฝากกักไว้ที่เรือนจำอยู่ก่อนแล้วให้แจ้งให้เรือนจำทราบ (ธวัชชัย ไทยเขียว, 2547, น. 16-22)

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อนันต์ชัย เขื่อนธรรม และคณะ (2527) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องแนวโน้มในการกระทำผิดของเยาวชนและแนวทางแก้ไข โดยศึกษาเฉพาะเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปี ถึง 25 ปี ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่ได้มาจากการสุ่มสัมภาษณ์เยาวชนที่กระทำผิดประมาณ 600 คน ตามสถานควบคุมต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด โดยแบ่งประเภทการกระทำผิดออกเป็น 6 ประเภท คือ การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ การกระทำความผิดเกี่ยวกับอาวุธ การกระทำความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกาย การกระทำความผิดเกี่ยวกับฆ่าคนตาย การกระทำความผิดเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเรา และการกระทำความผิดอื่น ๆ การวิจัยในครั้งนั้นพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนดังต่อไปนี้

1. เยาวชนชายกระทำความผิดทุกประเภทมากกว่าผู้หญิง ยกเว้นความผิดเกี่ยวกับการค้าประเวณี
2. เยาวชนในช่วงอายุตั้งแต่ 18-25 ปี จะกระทำความผิดทุกประเภทมากกว่าเยาวชนอายุตั้งแต่ 14-18 ปี ยกเว้นความผิดเกี่ยวกับการค้าประเวณี
3. เยาวชนกระทำผิดส่วนใหญ่จะอาศัยในเขตที่พักอาศัยเขตเกษตรกรรมและเขตร้านค้า
4. สุรา ยาเสพติด สถานเริงรมย์ อุปกรณ์การพนัน และอาวุธ เป็นปัจจัยไปสู่การกระทำความผิด
5. เยาวชนที่กระทำความผิดส่วนมากมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหลายอย่าง เช่น คบเพื่อนไม่ดี ชอบดื่มสุรา ชอบเล่นการพนัน ชอบเที่ยว ชอบแสวงหาความสุขสำราญ ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง และมีพฤติกรรมไปในทางก้าวร้าว
6. บิดามารดาลำเอียงในเรื่องความรัก

7. เยาวชนที่กระทำความผิดส่วนมากมาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ มีบุตรหลายคน บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีการศึกษาดำ หรือไม่มีการศึกษา สมาชิกในครอบครัวชอบดื่มสุรา ติด ยาเสพติด หรือเคยต้องโทษมาก่อน

8. เยาวชนไม่มีรายได้หรือมีรายได้น้อย เยาวชนที่มีการศึกษาดำ หรือไม่มีการศึกษา มี แนวโน้มกระทำความผิดมาก

9. เยาวชนไม่มีอาชีพหรือเยาวชนเร่ร่อนกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินมากที่สุด

10. เยาวชนที่มีบิดามารดา รับราชการมีแนวโน้มกระทำความผิดมากกว่าเยาวชนที่มี บิดามารดาประกอบอาชีพอื่น

นอกจากนี้การวิจัยในครั้งนั้นยังได้ค้นพบมูลเหตุจูงใจที่ก่อให้เกิดการกระทำความผิด ของเยาวชน ดังนี้

1. การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินมีมูลเหตุมาจากเพื่อนฝูงชักจูงหรือทำตามเพื่อน หรือนำไปซื้อของจำเป็นและของฟุ่มเฟือย

2. การกระทำความผิดเกี่ยวกับอาวุธมีมูลเหตุมาจากเพื่อป้องกันตนเอง หรือไม่ก็ชอบเล่น อาวุธ

3. การกระทำความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายเป็นเพราะเกิดความโกรธแค้นความยังคิด หรือต้องการล้างแค้น หรือมีนินทาขาดสติ

4. การกระทำความผิดเกี่ยวกับการฆ่าคนตายมีมูลเหตุมาจากเพราะกลัวถูกทำร้าย ถูกดูหมิ่น ศักดิ์ศรี และเพราะความประมาท

5. การกระทำความผิดเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเรา มีมูลเหตุมาจากได้รับอิทธิพล จากเพื่อนมากที่สุด รองลงมาคือได้รับอิทธิพลจากสื่อมวลชน

นวนลจันทร์ ทศนชัยกุล (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทบิดามารดาของเยาวชนที่ กระทำความผิดกฎหมาย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงบทบาทของบิดามารดาของเด็กและเยาวชนที่ กระทำความผิดในการอบรมสั่งสอน วินัยในการปกครอง ศึกษาถึงการรับรู้ของเด็กและเยาวชนที่มีต่อบิดามารดาในเรื่องเกี่ยวกับบุคลิกภาพ สุขภาพจิตที่บิดามารดาปฏิบัติต่อดัง ศึกษาภูมิหลังของ บิดามารดาว่ามีความสัมพันธ์ต่อการกระทำความผิดและการอบรมสั่งสอนหรือไม่ ประชากรทั้งหมด เป็นเยาวชนที่มีอายุ 14-18 ปี ที่เข้ารับการฝึกอบรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทุก ภาคคือ สถานพินิจฯ จ.เชียงใหม่ สถานพินิจฯ จ.สงขลา สถานพินิจฯ จ.นครราชสีมา และ กรุงเทพมหานคร รวม 280 ราย โดยจากการศึกษาในครั้งนั้นพบว่า

1. เยาวชนส่วนใหญ่อายุระหว่าง 15-16 ปี ร้อยละ 41.07 การศึกษาไม่เกินประถม 6 ร้อยละ 42.50 เป็นจำนวนมากที่สุดในการกระทำความผิด สาเหตุจากเพื่อนชวนและความคิดชั่ว

วบร้อยละ 29 สาเหตุจากความยากจนร้อยละ 32.9 ศาลพิพากษาให้เยาวชนรับการฝึกอบรมมากกว่า 3 ปี จำนวนมากที่สุด ร้อยละ 55.4

2. ภูมิหลังของบิดามารดา บิดามารดามีช่วงอายุระหว่าง 41-50 ร้อยละ 41 และ 33 บิดามีการศึกษาไม่เกินประถม 4 ร้อยละ 90.64 สามารถอ่านออกเขียนได้ ร้อยละ 48.57 มารดามีการศึกษาไม่เกินประถม 4 ร้อยละ 95.71 อ่านออกเขียนได้ร้อยละ 52.50 ทั้งบิดามารดาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ร้อยละ 35.35 และ 31.78 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 4,000 บาท ร้อยละ 28.21 มากกว่า 4,000 บาท ร้อยละ 21.78 และจำนวนที่มากที่สุดมีรายได้ไม่แน่นอน ร้อยละ 49.28

3. ผู้วิจัยได้แบ่งระดับความประพฤติดีของเยาวชนเป็น 3 ระดับ และหาความสัมพันธ์กับอายุของเยาวชน ผลปรากฏว่ามีความสัมพันธ์กัน เยาวชนที่มีอายุมากขึ้นมีแนวโน้มที่จะประพฤติดีขึ้น และเมื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคืออายุกับการเคยกระทำความผิดมาก่อนพบว่ามีความสัมพันธ์ในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

4. เมื่อพิจารณาความประพฤติดีของเยาวชนกับความรุนแรงในการกระทำความผิดไม่มีความสัมพันธ์กัน และลำดับการเป็นบุตรของเยาวชนก็ไม่มีความสัมพันธ์กับความรุนแรงในความรุนแรงในการกระทำความผิด

5. ตัวแปรอิสระคือการศึกษาของบิดามารดา ไม่มีอิทธิพลต่อการอบรมสั่งสอน แต่รายได้เฉลี่ยของบิดามารดามีอิทธิพลต่อการอบรมสั่งสอนในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

6. การอยู่ร่วมกันของบิดามารดา เป็นตัวแปรอิสระที่มีผลต่อความรุนแรงในการกระทำความผิดของเยาวชน แต่ภาวการณ์อยู่ร่วมกันของบิดามารดากับความประพฤติดีของเยาวชนไม่มีความสัมพันธ์กัน

7. สมมติฐานที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกันของบิดามารดามีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดของเยาวชนในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

8. อาชีพของบิดามารดาไม่มีอิทธิพลต่อการอบรมสั่งสอนของบิดามารดาที่มีต่อเยาวชน และภาวการณ์อยู่ร่วมกันของบิดามารดา ไม่มีผลต่อความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

9. สุขภาพจิตของบิดามารดาไม่มีอิทธิพลต่อการอบรมสั่งสอนบุตร และการศึกษาของบิดามารดาก็ไม่มีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพของบิดามารดาเช่นกัน

ศักดิ์ศรี บริบาลบรรพตเขตต์ และคณะ (2538) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไทย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของสภาพปัญหาการกระทำความผิดของเยาวชนในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังให้เป็นข้อมูลสำหรับการกำหนดนโยบายและแผนในการป้องกันและแก้ปัญหาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเป็นรูปแบบของการสำรวจจากตัวอย่างที่สุ่มจากบันทึกการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในระหว่างปี 2529-2536 ทั้งนี้โดยการสุ่มตัวอย่างข้อมูลในแต่ละปีมาทำการวิเคราะห์และแสดงผลต่อเนื่องในลักษณะของการวิเคราะห์แนวโน้ม นอกจากการวิเคราะห์ในเชิงแนวโน้มแล้ว ยังวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะของการเปรียบเทียบความแตกต่างและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลในภาพรวม

ผลการวิจัยในครั้งนั้นพบว่า แนวโน้มการกระทำความผิดของเยาวชนมีทิศทางเพิ่มขึ้น โดยคดีที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจะเป็นกลุ่มของคดีรุนแรง นอกจากนี้ผลของความสูญเสียต่อทรัพย์สินและโดยเฉพาะต่อชีวิตต่างมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

แนวโน้มความกดดันของสาเหตุทางเศรษฐกิจ อารมณ์และจิตใจมีทิศทางที่เพิ่มขึ้นนอกจากนั้นเยาวชนที่เป็นบุตรคนสุดท้องจะมีแนวโน้มของอัตราการกระทำความผิดเพิ่มมากขึ้น

นอกจากการศึกษาในเชิงแนวโน้มแล้ว การศึกษาครั้งนั้นยังได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างและการหาความสัมพันธ์ของตัวแปรบางกรณีประกอบไปด้วย ซึ่งทำให้มีข้อสรุปเพิ่มเติมว่า สาเหตุของความบกพร่องทางสติปัญญาไม่น่าจะเป็นตัวแปรสำคัญการกระทำผิด แต่ปัจจัยที่สำคัญคือการเลี้ยงดูในครอบครัวและวัฒนธรรมรอบในกลุ่มเพื่อน

กรรณิการ์ มณฑะย (2544) ศึกษาเรื่องปัจจัยทางครอบครัวที่มีอิทธิพลกับการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังชาย: ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำพิเศษธนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยทางด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่เป็นแรงผลักดันให้วนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีกและศึกษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับการกระทำความผิดซ้ำ วิธีการศึกษาใช้วิธีการศึกษาเชิงสำรวจและศึกษาข้อมูลจากเอกสารและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ต้องขังชายที่กระทำความผิดตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป จำนวน 150 ราย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กุลลาบ รัตนสังธรรม และคณะ (2541) ศึกษาเรื่องสัมพันธภาพในครอบครัวกับปัญหายาเสพติดและพฤติกรรมทางเพศของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในภาคตะวันออก พบว่าสัมพันธภาพในครอบครัวส่วนใหญ่ดี นักศึกษามากกว่าร้อยละ 80 ให้ความเคารพผู้อาวุโสในครอบครัวเป็นอย่างดี มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและมากกว่าร้อยละ 60 อยู่ในโอวาทของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ช่วยเหลือพี่น้องหรือบุคคลในครอบครัว ร่วมรับผิดชอบกิจกรรมในครอบครัว และหาโอกาสตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง เข้ากันได้ดีกับคนในครอบครัว ช่วยกันแก้ไขปัญหาคาความขัดแย้ง ใช้เวลาพักผ่อนในตอนเย็นและวันหยุดอยู่ที่บ้าน ไม่พยายามชิงดีชิงเด่นกัน บิดามารดาหรือผู้ปกครองใช้เหตุผลประกอบในการเลี้ยงดู สนใจ ไม่ปล่อยปละละเลย นักศึกษามีปัญหาเสพติดน้อย โดยพบว่านักศึกษามากกว่าร้อยละ 80 มีความรู้เกี่ยวกับการติด

ต่อของโรคเอดส์มากกว่าร้อยละ 75 มีการรับรู้ความเสี่ยงและความรุนแรงของยาเสพติด รับรู้ประโยชน์และอุปสรรค และสิ่งกระตุ้นพฤติกรรมของการป้องกันยาเสพติด นักศึกษามีพฤติกรรมทางเพศเหมาะสม โดยพบว่ามากกว่าร้อยละ 80 ไม่มีลักษณะทางเพศที่ว้ากเพศเดียวกันแบบคูรักหรืออยากแปลงเพศ และไม่รู้สึกลึกผิดหวังที่เกิดมามีเพศที่เป็นอยู่ และเชื่อว่ารักเดียวใจเดียวไม่ลำสอนทำให้ออกจากโรคเอดส์ การรักษานวลสงวนตัว รับผิดชอบและให้เกียรติหญิงที่ตนรัก ใช้ถุงยางอนามัยในการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและพฤติกรรมทางเพศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ $<.05$ ดังนั้น จึงควรหาแนวทางการพัฒนาสัมพันธภาพในครอบครัวให้เข้มแข็ง เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดและพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นให้ได้ผล

สุนันทา กาญจนพงศ์ (อ้างถึงใน อัญมณี สมตัว, 2544, น. 39-40) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการอบรมเลี้ยงดูสภาพครอบครัวและกลุ่มเพื่อน ระหว่างเยาวชนชายที่ได้และไม่ได้กระทำความผิด จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ความสัมพันธ์กับบิดา กลุ่มที่ได้กระทำความผิดมีความสัมพันธ์ดีมากกว่าบิดาน้อยกว่ากลุ่มที่ไม่ได้กระทำความผิด แต่พบว่ากลุ่มที่ได้กระทำความผิดมีความสัมพันธ์กับบิดาดีปานกลาง และไม่ดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้กระทำความผิด ดังนั้น การที่กลุ่มที่ได้กระทำความผิดมีความสัมพันธ์กับบิดาดังกล่าว อาจทำให้รู้สึกห่างเหินกับบิดา เป็นสาเหตุให้เยาวชนชายออกไปคบเพื่อนนอกบ้านซึ่งอาจจะชักจูงให้กระทำความผิดได้ดังในการศึกษานี้พบว่ากระทำความผิดพร้อมเพื่อนเป็นส่วนใหญ่นอกจากนี้สาเหตุเพื่อนชักจูงมากที่สุด ความสัมพันธ์กับมารดา พบว่ากลุ่มที่ได้และไม่ได้กระทำความผิดส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ดีมาก การที่ทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ดีมากกว่ามารดาในอัตราที่ค่อนข้างสูง อาจเป็นเพราะโดยส่วนใหญ่แล้วผู้ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรมาตั้งแต่เกิด คือมารดา และโดยธรรมชาติแล้วบุตรชายจะมีความรู้สึกสนิทสนมและเข้ากันได้ดีกับมารดา พบว่าเด็กเกเรมีความรู้สึกที่มารดารักเขามากที่สุดต่างจากเด็กปกติที่พบว่าทั้งบิดามารดารักเท่า ๆ กัน

ระดับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ไม่ดีภายในครอบครัว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวต่างกันจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ไม่ดีภายในครอบครัวต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวดีปานกลาง จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ไม่ดีภายในครอบครัวมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวไม่ดีและดีมาก

การอบรมสั่งสอนของผู้ปกครองในส่วนของคุณูปแบบของการปฏิบัติตนของบิดามารดา กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ไม่ดีภายในครอบครัว พบว่า กลุ่มที่มีรูปแบบการปฏิบัติตนของบิดามารดาต่างกันจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ไม่ดีภายในครอบครัวต่างกัน คือ กลุ่มที่มีรูปแบบการ

ปฏิบัติตนของบิดามารดาไม่ดีมีส่วนในกิจกรรมที่ไม่ดีภายในครอบครัวมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีบิดามารดาปฏิบัติตนดี

การอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งกับพฤติกรรมเบี่ยงเบน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งแตกต่างกัน มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนแตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งน้อยจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งปานกลาง

ธีรพล ยุกตะเสวี (2540) ศึกษาเกี่ยวกับภูมิหลังเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดคดีอุกฉกรรจ์ รวมตลอดถึงสภาพทางสังคมเศรษฐกิจของบิดามารดาของเด็กและเยาวชน เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าอิทธิพลจากสื่อสารมวลชนกับการกระทำความผิดในคดีอุกฉกรรจ์ของเด็กและเยาวชนชายมีความสัมพันธ์กัน ส่วนบรรยากาศในครอบครัวและลักษณะชุมชนที่อยู่อาศัย การคบเพื่อนและฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว กับการกระทำความผิดคดีอุกฉกรรจ์ของเด็กและเยาวชนชายไม่มีความสัมพันธ์กัน

เสาวภา วัชรกิตติ (2544) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าปัจจัยต่าง ๆ ทั้งในด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ ทั้งของครอบครัวหรือของตัวเยาวชนที่กระทำผิดเองนั้นมีความสัมพันธ์ต่อการกระทำผิดทั้งสิ้น

นอกจากนี้ในรายงานการวิจัยดังกล่าวยังได้เสนอเรื่องของการควบคุมสื่อมวลชนที่เป็นภัยแก่จิตใจของเด็กและเยาวชน เช่น สื่อลามกอนาจาร สื่อที่ยกย่องผู้กระทำความผิดเสมือนเป็นวีรบุรุษ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ที่แพร่ข่าวหรือมีการแสดงในทางผิดศีลธรรมไม่ดีงาม แต่ควรส่งเสริมให้มีการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้ทะเยอทะยานและใส่ใจในการประพฤติปฏิบัติชอบและช่วยฟื้นฟูศีลธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาติต่อไป

ไอฟาร์ เอี่ยมประภาศ (2541) ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน (บ้านกรุณา) พบว่า ความรู้สึกผูกพันต่อบิดามารดา ความใกล้ชิดกับเพื่อนที่กระทำความผิด ฐานะทางเศรษฐกิจและลักษณะชุมชนที่อยู่อาศัยนั้น มีความสัมพันธ์กับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ส่วนอิทธิพลของสื่อมวลชนนั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2544) ได้ศึกษาถึงการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ พบว่าลักษณะของวัฒนธรรมรองในการกระทำความผิด (Delinquent Subculture) เป็นวัฒนธรรม

รองที่เด็กและเยาวชนเรียนรู้จากบิดามารดาในลักษณะต่าง ๆ คือ กลุ่มที่บิดามารดามีพฤติกรรมกระทำผิดกฎหมายลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น จำหน่ายยาบ้า ลักทรัพย์ ฯลฯ

รูปแบบและวิธีการเรียนรู้พฤติกรรมกระทำผิดจากบิดามารดา แบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ การสอนลูกทางตรงและทางอ้อมให้กระทำผิดกฎหมายเช่นเดียวกับตน กล่าวคือ

1. การสอนให้กระทำผิดกฎหมายทางตรง หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ซึ่งมีพฤติกรรมกระทำผิดกฎหมาย ได้ทำการอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานเรียนรู้ที่จะให้การช่วยเหลือตนเอง เพื่อประกอบพฤติกรรมการทำผิดกฎหมายดังกล่าว หรือสอนให้เด็กเห็นดีเห็นงามไปกับการกระทำผิดอันเป็นการบ่มเพาะนิสัยและความประพฤตินการเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานสังคม จนกระทั่งเกิดความเคยชินเห็นเป็นเรื่องปกติธรรมดาของครอบครัวที่จะดำรงชีพอยู่ด้วยการประกอบอาชญากรรมรูปแบบต่าง ๆ และเมื่อเติบโตขึ้นถึงวัยที่ต้องทำมาหากินเองได้นั้น บุตรหลานของครอบครัวอาชญากรเหล่านี้ก็ยากที่จะหลบหลีกพ้นจากวงจรชีวิตของครอบครัว และเครือข่ายอาชญากรรมของตนไปได้

2. การสอนให้กระทำผิดกฎหมายทางอ้อม หมายถึง การที่บิดามารดา หรือผู้ปกครอง แสดงพฤติกรรมกระทำผิดอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างให้เด็กเห็น ใช้เงินที่ได้จากการกระทำผิดกฎหมายในการดำรงชีพ หรือชมเชย เยย ๆ หรือไม่ลงโทษต่อพฤติกรรมกระทำผิดที่สมาชิกคนใดคนหนึ่งของครอบครัวได้กระทำให้เด็กและเยาวชนเห็น ซึ่งทำให้เด็กเกิดความเคยชินและซึมซับเอาวัฒนธรรมรองในการกระทำผิดเหล่านั้นมาเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการดำเนินชีวิตตนโดยปริยาย

เด็กและเยาวชนกระทำผิดส่วนใหญ่ ได้ใช้ชีวิตผ่านกระบวนการขัดเกลาในครอบครัวที่เจ็บปวด โหดร้าย จากการถูกบิดาหรือมารดา หรือทั้งสองฝ่ายทอดทิ้งมาแล้ว และต้องประสบกับการถูกเลือกปฏิบัติจากการแบ่งชนชั้นทางสังคม อาจรวมทั้งจากการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยในบางกรณี โดยร่องรอยของความโกรธแค้นเหล่านี้ได้ถูกตอกย้ำซ้ำแล้วซ้ำเล่า สิ่งสมเป็นความผูกพยาบาทอาฆาตแค้นต่อผู้คนที่ชั้นเหนือกว่าต่อผู้คนที่ประสบความสำเร็จมากกว่า ดังนั้นการที่เด็กและเยาวชนกระทำพฤติกรรมเบี่ยงเบน พฤติกรรมผิดกฎหมาย หรือพฤติกรรมต่อต้านสังคมออกมาจึงเป็นการกระทำผิดเพื่อระบายความแค้นและเป็นความสะใจที่ได้แก้แค้นด้วยการทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนวิธีหนึ่งวิธีใดตามแต่โอกาสอำนวย

เมื่อไม่สามารถเป็นคนดีที่ประสบความสำเร็จได้ วิธีการหนึ่งที่จะแสดงความเป็นตัวตนหรือประกาศนามต่อสังคมของเด็กและเยาวชน เหล่านี้ก็คือ การแสดงให้เห็นว่าตนไม่สนใจกฎเกณฑ์ อยู่เหนือกฎเกณฑ์ เนื่องจากกฎเกณฑ์มีไว้สำหรับบังคับให้คนกลุ่มหนึ่งทำตามเท่านั้น แต่ตนมิใช่คนที่สังคมคาดหวังและสนใจ จึงไม่จำเป็นต้องทำตามกฎเกณฑ์ใด ๆ

เมื่อรู้สึกว่าการนี้ยอมรับคนที่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานสังคม ปฏิเสธคนที่ละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคม ขณะเดียวกันสังคมก็แสดงความชื่นชม ยกย่องต่อ “คนมีสตางค์” และปฏิเสธ “คนจน” โดยไม่สนใจว่าบุคคลนั้นจะร่ำรวยอย่างที่สุดจิตชนของสังคมพึงกระทำหรือไม่ ทำให้เด็กและเยาวชนที่มีครอบครัวกระทำผิดเลือกตัดสินใจที่จะดำเนินชีวิตไปตามช่องทางที่สังคมกำหนดเพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับดังกล่าวเป็นวิธีการที่ยอมรับได้ในเพียงระดับกลุ่ม แต่ไม่เป็นที่ยอมรับหรือเบียดเบียนไปจากบรรทัดฐานสังคม เด็กและเยาวชนกระทำผิดจึงมีลักษณะของการสั่งสมค่านิยมและวัฒนธรรมรองในการกระทำผิดและกระทำผิดโดยปราศจากความรู้สึกผูกพันเชื้ออาทรต่อสังคมส่วนรวม ไม่รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นมา และเห็นแก่ประโยชน์ของกลุ่มมากกว่า

อภิรัฐ ธนอมสิงห์ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทยาบ้า ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง” พบว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทยานั้น มาจากครอบครัวที่บิดามารดาหย่าร้างกัน ครอบครัวและเครือญาติส่วนใหญ่ไม่เคยกระทำผิดมาก่อน เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่คบหาสมาคมกับเพื่อนไม่ดี มีระดับการศึกษาต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ ที่พักอาศัยมีลักษณะเป็นชุมชนไม่แออัด

พรศิริ มูลดิษฐ์ (2541, น. 1-2) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับระดับความรุนแรงของการกระทำความผิดทางเพศของเด็กและเยาวชน กรณีการข่มขืนกระทำชำเรา พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ อายุ 16-18 ปี เคยมีความประพฤติเบี่ยงเบนมาก่อน ได้แก่ ดื่มเหล้า เสพกัญชา เล่นการพนัน ชอบทะเลาะวิวาท หนีออกจากบ้าน เที่ยวกลางคืน มีการเรียนรู้เรื่องเพศจากหนังสือหรือนิตยสารเกี่ยวกับเพศ ผู้เสียหายมีอายุ 2 ปีขึ้นไป เป็นคนรู้จักคุ้นเคยกัน เคยถูกฝ่ายหญิงถูกเหยียดหยามมาก่อน จึงทำให้รู้สึกโกรธแค้น สถานที่เกิดเหตุเป็นบ้านของตนเอง ในขณะที่เกิดเหตุมีพี่น้องพักอาศัยอยู่ในบ้านขณะนั้นด้วย และการข่มขืนที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะที่รุนแรงมาก

สุทธิ สีน้าเงิน (2541, น. 1-2) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจกระทำความผิดทางเพศ ในคดีข่มขืนกระทำชำเราของผู้ต้องขังชายในเรือนจำเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง มีอายุขณะกระทำความผิดต่ำกว่า 25 ปี มีระดับการศึกษาระหว่างชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบอาชีพรับจ้าง มีรายได้ 2,001-5,000 บาทต่อเดือน และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 50 มีรอยสักบนร่างกาย ลักษณะการตัดสินใจกระทำความผิดโดยภาวะการณ์แวดล้อม ส่วนใหญ่กระทำความผิดโดยสันดาน มีความรู้จำคุ้นเคยกับสถานที่กระทำความผิดเป็นอย่างดี กระทำความผิดใกล้กับที่ตนเองพักอาศัย ไม่ใช่อาชญาประกอบการกระทำความผิด แต่จะใช้คำพูดหวานล่อหลอกล่อผู้เสียหาย และมีความสัมพันธ์หรือ

รู้จักคุ้นเคยกับผู้เสียหายมาก่อน ลักษณะการตัดสินใจกระทำความผิดโดยเกณฑ์และบรรทัดฐานกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้มีมามาย และเชื่อว่าตนเองจะรอดพ้นจากการถูกจับกุมภายหลังการกระทำความผิด

ชาติวุฒิ วังวล (2542, น. บทคัดย่อ) เรื่องอิทธิพลของสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีต่อความรู้และทัศนคติเรื่องเพศศึกษา ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสหศึกษา ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยกลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นชาย 149 คน เป็นหญิง 221 คน รวมทั้งหมด 400 คน จากการศึกษาพบว่า ในส่วนของการเปิดรับสื่อและข้อมูลข่าวสารเรื่องเพศศึกษานั้น กลุ่มตัวอย่างจะเปิดรับข้อมูล เรื่องเพศศึกษาจากสื่อโทรทัศน์ ถึงร้อยละ 78.8 และวิทยุกระจายเสียงร้อยละ 43.0 นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เกิดรับข้อมูลเรื่องเพศศึกษาจากหนังสือพิมพ์เฉลี่ยสัปดาห์ละ 2.8 ครั้ง และนิตยสาร เฉลี่ยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ในส่วนพฤติกรรมทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่จะคุยเรื่องเพศศึกษากับเพื่อน ถึงร้อยละ 91.5 และจะไม่คุยกับบิดามารดาและครู ร้อยละ 58.0 และ 78.8 ตามลำดับ ส่วนเรื่องที่คุยกันกับเพื่อน ได้แก่ ความรัก ร้อยละ 80.3 และการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ร้อยละ 43.0

สุวิมล แซ่อึ้ง (2547) ได้ศึกษา “ความสัมพันธ์ระหว่างความรุนแรงในครอบครัวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน: ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา” พบว่า สาเหตุที่กระทำความผิดของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กระทำความผิด เพราะตามเพื่อน ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ อยากรู้ อยากลอง ต้องการความตื่นเต้น สนุกสนาน สภาพครอบครัวไม่อบอุ่น ตามลำดับ และมีการศึกษาโดยการสัมภาษณ์พบว่า เด็กและเยาวชนที่เติบโตมาในครอบครัวที่ให้การเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย รวมถึงการเลี้ยงดูในลักษณะอื่น ๆ ที่ไม่เหมาะสม เช่น การเลี้ยงดูแบบให้อิสระ ตามใจ การใช้เงินในการเลี้ยงดู จะมีการกระทำความผิดในขณะที่ยังน้อย และสภาพความรุนแรงในครอบครัวที่พบ คือ การทำร้ายร่างกาย จิตใจ และ การใช้คำพูด สิ่งที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งคือสภาพภาพของบิดาและมารดาของเด็กและเยาวชนจะพบว่า มีทั้งอยู่ร่วมกันและแยกกันอยู่ ทั้ง 2 ลักษณะต่างมีผลกระทบต่อการกระทำความผิดของเด็ก

เชษฐกฤต วรจันทร์ (2549) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่เป็นสาเหตุการร่วมกันโทรมหญิงของเยาวชน ศึกษากรณีศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร” พบว่า ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการร่วมกันโทรมหญิงของเยาวชนมี 4 ด้าน ได้แก่

ปัจจัยด้านเหยื่อ เหยื่อทุกรายมีพฤติกรรมเที่ยวกลางคืน และเคยมีเพศสัมพันธ์กับคนอื่นมาก่อน แต่งตัวโป๊ เคยถูกรุมโทรม เหยื่อบางรายมีท่าทางหยิ่งและพูดจาเย้ยวน

ปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อน เยาวชนทุกคนคบเพื่อนที่เสพยาเสพติด เช่น ดมสุรา เสพกัญชา สารระเหยและสิ่งเสพติดอื่น ๆ เคยมีพฤติกรรมรุมโทรมหญิงบ่อย ๆ

ปัจจัยด้านสื่อลามก เยาวชนทุกรายดูสื่อลามก โดยชอบดูวีซีดีหนังโป๊ ร้อยละ 80 มักดูสื่อลามกที่บ้านเพื่อน บางคนดูสื่อลามกก่อนมีพฤติกรรมมั่วสุม

ปัจจัยด้านยาเสพติด มีเยาวชนบางรายใช้ยาเสพติดก่อนมีพฤติกรรมมั่วสุม บางรายเห็นว่า การเสพยาเสพติดทำให้ขาดการยับยั้งชั่งใจ และกล้าที่จะกระทำความผิด

จากการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดถึงสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนชายกระทำความผิดในคดีร้ายแรงนั้น มาจากการที่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย เพราะที่ผ่านมากกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนจะมุ่งแก้ไขมากกว่าที่จะลงโทษ ทำให้ขาดความเด็ดขาดไม่สามารถป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนได้ ทำให้เด็กและเยาวชนไม่มีความกลัวบาป เยาวชนบางรายกระทำความผิดซ้ำซาก และมีความรุนแรงมากขึ้น

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าครอบครัวมีอิทธิพลต่อสังคมอย่างมาก ทั้งบทบาทหน้าที่ตามธรรมชาติ คือ การให้กำเนิดบุตรซึ่งเป็นการเพิ่มสมาชิกให้กับสังคม และหน้าที่ตามธรรมเนียมประเพณี อันได้แก่ การคุ้มครองปกป้องสมาชิก ให้การอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมต่าง ๆ แก่สมาชิก เหล่านี้เองจึงทำให้ครอบครัวมีบทบาทอย่างมากในการกำหนดรูปแบบพฤติกรรมของบุคคลว่าจะเป็นอย่างใด และจากการศึกษาทบทวนพบว่าสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนกลุ่มหนึ่งสืบเนื่องมาจากปัญหาภายในครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันหลักที่มีความใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนมากที่สุด อีกทั้งยังมีสังคมไม่ว่าจะเป็น กลุ่มเพื่อน โรงเรียน สื่อมวลชน อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นสามารถที่จะสรุปได้ คือ ในสถานการณ์ปัจจุบันสื่อทั้งที่เป็น สื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่อสิ่งพิมพ์ แบบต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่มีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการชี้้นำให้มีการกระทำความผิดในเด็กและเยาวชน ตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้และการเลียนแบบ นอกจากนี้ยังพบว่าการกระทำความผิดในเด็กและเยาวชนนั้นมีแนวโน้มที่จะมีความรุนแรงมากขึ้นทั้งจากสิ่งเร้าให้กระทำความผิดทั้งทางด้านสังคมวิทยา จิตวิทยา และชีววิทยารวมทั้งแรงกระตุ้นจากสื่อ ที่ทำให้เกิดการกระทำความผิดในรูปแบบใหม่ ๆ และทวีความรุนแรงมากขึ้นจากการขาดประสิทธิภาพในการควบคุมไม่ให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดได้ แต่กลับสร้างความกดดันและค่านิยมที่ผิด ๆ ให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนชายกระทำความผิดในคดีร้ายแรง

กรอบแนวคิดในการศึกษา

